

KRISZTUS VAGY SZOMBATNAP?

Bibliai kritika a hetednapi adventisták tanairól

Írta:

Dr. Fekete Péter

református lelkész

Pécel, 2004

© Tariska Zoltán, Tariska Zoltánné 2004
Minden jog fenntartva. "All rights reserved."

Kiadja az Ébredés Alapítvány
Levélcím: 2119 Pécel, Pf. 17.
Telefon: (28) 452-334

Második, javított kiadás

Felelős kiadó: Szabó László
Felelős szerkesztő: Margit István
Tördelés: Horváth Mária

Készítette a Fotogold Nyomda, Gyál
Felelős vezető: Borvető Béla

ISBN 963 86518 14

TARTALOMJEGYZÉK

A szerző életrajza	5
Előszó	6

I. rész

AZ ADVENTISTA MOZGALOM NEVE, EREDETE ÉS RÖVID TÖRTÉNETE	7
1. Az adventista elnevezés	7
2. Az adventi mozgalom kezdetei	7
3. Az adventista mozgalom megalapítója: William Miller	8
a) Az adventi üzenet egyidejű hírnökei	8
b) Miller életrajza	8
c) Miller tanai és felsülése	9
d) Snow és az ideiglenes mentőötlet	10
e) 1844. október 21., illetve 22. a nagy csalódás napja	11
4. Az adventista tévtanok "fejlődése"	11
a) Storr és a lélek megsemmisülésének tana	11
b) Rahel Preston HN baptista prédikátornő és a szombat	12
c) Mrs. Ellen Harmon G. White prófétaasszony	12
5. A HN Adventista mozgalom terjedése, terjesztői, misszionáriusai és szervezete	14
a) A terjedés képe a statisztika tükrében	14
b) Az adventista mozgalom terjesztésének eszközei (az adventista sajtó, iskolák, kolégiumok, szemináriumok, missziói intézetek, kórházak, szanatóriumok, orvosi rendelőintézetek, a tizedmozgalom)	14
c) Az adventista mozgalom misszionáriusai	16
d) Az adventista mozgalom szervezete	17
e) Gyülekezeti életük, erkölcsi viszonyaik	17
Megjegyzések az I. részhez	19

II. rész

A HETEDNAPI ADVENTISA (SZOMBATISTA) MOZGALOM, ÉS FŐBB TANAINAK BIBLIAI KRITIKÁJA	20
1. Az adventista mozgalom egésze az Ige mérlegén	20
2. Krisztus visszajövetelének időpontja	24
3. A szombat és a vasárnap	29
a) A HN adventisták tanítása a szombatról és a vasárnapról	29
b) Krisztus vagy szombatnap?!	32
c) A vasárnap szerepe	37
d) Az egyházatyák bizonyágtétele	38
e) A szombatista érvek bibliai cáfolata	40

f) Kálvin János tanítása a szombatról	43
4. Az ételtörvények	49
a) Az ételtörvények HN adventista értelmezése	49
b) Az Újszövetség tanítása az ételtílmakkal kapcsolatban	50
c) Az Újszövetség tanítása a vér fogyasztásáról	53
d) A szeszes italok fogyasztásáról, s az élvezeti cikkekről	54
5. Az újrakeresztelés	55
6. Az Úrvacsora és a lábmosás	57
7. A lélek, halál és halál utáni dolog	59

III. rész

A HETEDNAPI ADVENTISTÁK IRODALMA	60
1. A HN adventista iratok magyar nyelvű kiadói	60
2. Magyar nyelvű HN adventista könyvek (részleges felsorolás)	60

Befejezésül	63
-----------------------	----

Függelék

1. Kenneth A. Shaw: Megváltoztathatja-e a leopárd a foltjait?	65
2. Fekete Péter: Álmodok, látomások, jelek és csodák a Biblia megvilágításában	70
3. M. Canright: Észrevételek az adventisták hamis tanításával kapcsolatban	83

DR. FEKETE PÉTER

Hajdúböszörményben született, 1925. október 6-án. Iskoláit szülővárosában végezte, majd a Debreceni Református Teológia diákja lett. Miután lelkészi oklevelet szerzett, segédlelkészként a Bethánia Egylet alcsúti bibliaiskolájába került, ahol dogmatikát, etikát és bibliai lélektant tanított. Ezt megelőzően a II. világháború utáni magyar lelki ébredés idején élő hitre jutott. Istentől a tanítás kegyelmi ajándékát kapta. Nem csupán vallotta, hanem cselekedte is: a hitre jutottakat tanítani kell.

1952-től tanársegédjelölt lett a Debreceni Teológiai Akadémián, és segédlelkész a Debrecen-tégláskerti gyülekezetben. 1954-ben teológiai nézetei miatt meghurcolták, majd rövid időre börtönbe zárták. Egy ideig rendelkezési állományban volt, 1955-ben Szalkszentmártonba, innen pedig Szabadszállásra rendelték ki káplánnak. Az 1956-os események kapcsán újra börtönbe került, annak ellenére, hogy tevélegesen nem vett részt az megmozdulásokban. 1958-ban a tiszavárkonyi gyülekezet hívta meg lelkészének, ahol több mint húsz esztendőn keresztül szolgált. Innen 1979-ben Jászberénybe távozott, ahol nyugdíjazásáig lelkészkedett. Itt is halt meg 1984. augusztus 2-án, hosszú, súlyos betegség után.

Doktori értekezését "Az egyház kérdezi a szektát, és a szekta kérdezi az egyházat" 1967-ben írta meg, azonban sohasem engedélyezték számára, hogy azt megvédje. A Budapesti Református Teológiai Akadémia 1993-ban posztumusz honoris causa doktori címmel tisztelgett emléke előtt. Életében csak keveset publikált - inkább az íróasztalfiókjának írt - néhány kötete később nyomtatásban is megjelent: RÖVID TANÍTÁS A NYELVEKENSZÓLÁSRÓL (H.é.n.), ÁLMOK, LÁTOMÁSOK, JELEK ÉS CSODÁK A BIBLIA MEGVILÁGÍTÁSÁBAN (Jászberény, 1982 - függelékként megtalálható jelen kötetünkben a 70. oldaltól), KRISZTUS VAGY SZOMBATNAP (H.é.n.), A JEHOVA TANÚI SZEKTÁJÁNAK ISMERTETÉSE ÉS BIBLIAI KRITIKÁJA (Bp., 1993), AZ EGYHÁZ ÉS A SZEKTA (Bp., 1993), A SZOLGÁLAT KÍSÉRTÉSEI, BŰNEI ÉS AKADÁLYAI (Pécel, 2001).

Margit István
szerkesztő

ELŐSZÓ

Gyakorlati szükség hozta létre ezt a dolgozatomat is. Hajdúböszörményben, ahol felébredtem, s ahol legelőször szolgálatba állított az Úr, még mint teológus családlátogatás közben sok olyan gyülekezeti tagunkkal találkoztam, akiket már megzavartak a szombatista tanok. Ugyanekkor volt alkalmam több adventistával, közöttük prédikátorokkal is beszélgetni, mely beszélgetések még fokozottabban arra indítottak, hogy minden elfoglaltság nélkül keressem a Biblia tiszta tanítását ezekben a kérdésekben. Amit itt leírok, mindaz sok komoly tusakodás és alapos igetanulmány eredménye, s legmélyebb bibliai meggyőződésem.

Országos evangélizációs szolgálatom közben mindinkább tapasztalva azt, hogy az adventisták is legszívesebben mindig a már felébredteket igyekeznek behálózni tévtanaikkal, az ébredés népének is elkötelezve érzem magamat, hogy közöljem velük ezekben a kérdésekben is Istentől kapott világosságomat. Tanulmányozásra ajánlom tehát ezt a dolgozatomat mindazoknak, akiknek kérdéseik merültek fel az adventista tanokkal kapcsolatban! Lehetőleg mindig olvassuk el a bibliai helyeket is!

Az Ő Urát váró szolgának meghagyott feladatát szeretném ezzel a dolgozattal is végezni: a rábízottaknak megadni a szükséges lelki eledelt a maga idejében abból, amit én is az Úrtól kaptam. Bárcsak ébresztene alvókat, térítene tévelygőket, s készítene sokakat a mi Urunk visszajövetelére, akinek dicsőség örökkön-örökké! Ámen.

Fekete Péter

református lelkész

Jászberény, 1982 őszén

I. rész

AZ ADVENTISTA MOZGALOM NEVE, EREDETE ÉS RÖVID TÖRTÉNETE

1. Az adventista elnevezés

Az adventista elnevezés az "adventus" latin szóból származik, melynek jelentése: megérkezés, eljövétel, visszajövetel. A hetednapos (= HN) adventista tanok egyik középpontjában ugyanis Krisztus visszajövetelének kérdései állanak.

2. Az adventi mozgalom kezdetei

Jézus Krisztus visszavárásának a kezdetei visszanyúlnak egészen az őskeresztyénség idejébe. Pál apostolnak a Thesszalonikabeliekhez írott II. levele 2. része is arra enged következtetni, hogy már abban az időben (Kr. u. 52.) is akadtak olyanok, akiket csak Krisztus visszajövetelének időpontja és annak körülményei töltöttek be, akik Krisztus visszajövetelének napját számígtatták, sőt azt már jelenlétnek hirdették (2Thessz 2,1-3 vö. 2Tim 2,18). Ezek a rajongók és tév-tanítók nem egyszer Pál apostol neve mögé bújtak, s az ő neve alatt próbálták terjeszteni tévelygésüket a Thesszalonikabeliek között, akik annál is inkább könnyen hajolhattak e tanoknak a befogadására, mivel Pál apostol hozzájuk írt első levelében szintén úgy ír Krisztus visszajöveteléről, a feltámadásról, illetve elragadtatásról, mint amely még az ő életében be fog következni (1Thessz 4,15-17). Pál apostolnak ez a váradalma azonban nem rajongás, nem tévelygés volt, hanem éppen egészséges keresztyén hitének a jele, mely minden időben komolyan számol azzal, hogy még az ő életében visszajöhet az Úr, - anélkül azonban, hogy ez a hite az idők és alkalmak kutatására vagy éppen tétlen várára ösztönözné a misszió parancsának engedelmes teljesítése helyett (Csel 1,7-8).

A Jézus Krisztust visszaváró mozgalomnak különösen kedveztek a nagy történelmi fordulópontok, melyektől mindig a világvégét várták. Így pl. a Krisztus utáni ezredik év, mely a hozzáfűzött rajongó váradalmakkal (chilianizmus) a keresztes háborúk egyik megindítója is lett. Úgyszintén a reformáció korának eseményei is jó tápot szolgáltattak az adventi váradalmaknak. Keresték az utolsó idők Antikrisztusát, akinek eljövele, testetöltése megelőzi Krisztus visszajövetelét, s így a világ végét. Róma Lutherben, Luther a pápában látta az Antikrisztust. A magyar reformáció egyik legnagyobb, de egyben tragikus sorsú alakja, Dávid Ferenc pl. 1570-re jövendölte Krisztus visszajövetelét és az ezeréves uralom kezdetét. A francia forradalom és az azt követő napóleoni idők szintén új lendületet adtak a Krisztust nem biblikusán visszaváró rajongásnak, melyet foko-

zott az is, hogy komoly teológus is, mint az evangélikus A.J. Bengel lelkész is (mh. 1734) annakidején számítgatásokat csinált Krisztus visszajövetelére és a világ végére vonatkozóan, s azt 1836-ban jelölte meg. Sokan Napóleont tartották az utolsó idők Antikrisztusának.

3. Az adventista mozgalom megalapítója: William Miller

a) A HN adventista üzenet egyidejű hírnökei

Bár a most általánosságban HN adventistának ismert szekta megalapítója két-ségkívül *William Miller*, mindazáltal az adventista történetírás megemlékezik arról, hogy a XIX. század folyamán egyidejűleg több országban indult az adventi mozgalom, de annak a mozgalomnak az eredete, melynek kihatásai mindmáig ismeretesek, Miller nevéhez fűződik.

Az adventista történetírás szerint "A világ misszionáriusá"-nak nevezett *dr. John Wolff* pl. 1821-1845-ig Amerikában, Afrikában (Egyiptomban, Abesszíniában), Ázsiában (Palesztinában, Szíriában, Perzsiában, Indiában) hirdette az Úr közeli eljövetelét, melynek időpontját néhány évvel korábban jelölte meg mint Miller. Tanítása szerint az Úr "nem azt mondta, hogy az Ő eljövetelének idejét senki nem fogja tudni, hanem azt, hogy a pontos napot, sem az órát nem tudja-tok" (W.E.G.: Küzdelem az igazságért, 247. o.).

Robert Winter is azok közé tartozik, aki Miller kortársaként volt az adventi üzenet hírnöke. Ő Amerikában lett adventistává, de 1842-ben visszatért hazájába, Angliába, és ott hirdette meg az adventi hírt az 1844. évre.

Dél-Amerikában egy *Lacunza* nevű spanyol jezsuita hirdette Krisztus közeli visszajövetelét és a világvégét ugyanezen időtájon, ő is 1844-ben jelölte meg Krisztus visszajövetelének időpontját.

Svájcbn, közelebbről Genfben egy *Gaussen* nevű ember prédikálta ebben az időben az adventi üzenetet.

Skandináviában 6-8 éves *gyermekprédikátorok* hirdették ugyanezt az üzenetet.

Oroszországba is már ebben az időben átszármozott az adventista mozgalom.

A világszervezetté vált adventista mozgalom megalapítója azonban, mint már mondtuk, Miller Vilmos volt.

b) Miller életrajza

William Miller Észak-Amerika Massachusetts államában, Pittsfieldben született 1782. február 15-én szegény sorsú baptista családból, s mint farmer 1849. december 20-án halt meg a New York állambeli Low Hamptonban. Édesapja katonatiszt volt, de nehéz anyagi körülményei miatt nem tudta fiát tudományosan kiképeztetni, pedig a fiú igen kiváló tehetség volt. Egyetemet nem végezhetett, de nagyon szeretett tanulni. Tudományszomjában válogatás nélkül

elolvasott minden könyvet, ami a keze ügyébe került. Ennek következtében szinte teljesen hitelenné vált. Egyébként jellemes és takarékos ember volt. Később Low Hamptonban telepedett le, mint farmer és itt is tért meg 34 éves korában. Megtérése után nagy buzgalommal látott neki a Szentírás olvasásának, melyből különösen a világ végére és Krisztus visszajövetelére vonatkozó részek ragadták meg. Főleg a Dániel és a Jelenések könyve alapján erőltetett időszámításokba kezdett a világ végére vonatkozóan.

e) Miller tanai és felsülése

Hosszas bűvárkodás után agyafűrt okoskodással Dán 8,14-ből azt számította ki, hogy Krisztus második eljövetele, s így a világ vége is "az 1843. év táján" fog bekövetkezni. Az adventista mozgalomban később nagy szerepet játszó Harmon Ellen G. Ezeket írja Miller időszámításairól: "Dán 8,14. Az eredeti (?) fordítás így szól: kétezer és háromszáz estvéig és reggelig, azután megtisztítatik a szenthely." Miller megtanulta azt, hogy képletes jövendölésben egy nap egy évet jelent (4Móz 14,34; Ez 4,6), látta, hogy a próféciai 2300 nap, azaz betű szerinti év, jóval túl haladja a zsidó korszak befejezését, s ennél fogva az nem vonatkozhat azon korszak szenthelyére. Miller elfogadta azon általános (?) nézetet, hogy a keresztyén korszakban a föld képezi a szenthelyet, s ennél fogva a szenthely megtisztítása alatt, amelyről Dán 8,14 szól, a földnek tűz által való megtisztítása értendő, mely Krisztus második eljövetelének alkalmával megy majd végbe. (Küzdelem az igazságért, 260. o.) Miller számításáiban a fent jelzett prófécia kezdőpontját Kr. e. 457 ószére tette, amikor tudvalevőleg Artaxerxes kiadta a parancsot a jeruzsálemi templom újjáépítésére. Így jutott Miller az 1843-as dátumhoz. 1818-ban már komoly meggyőződéssel vallotta, hogy 25 év múlva visszatér Krisztus a földre, s itt egy nagy világégés után megkezdí ezeréves országlását.

Tanaival, mint prédikátor azonban csak 1831-ben állott elő. Ennek az évnek augusztusában mondotta el első nyilvános prédikációját a közeli adventről lakóhelye baptista gyülekezetében. 1833-ban adja ki első traktátusát, melynek címe: Bizonyítékok a Bibliából s a történelemből az Úr eljövetelére vonatkozólag 1843-ban. Ettől kezdve egészen 1843-ig óriási propaganda-tevékenységet fejtett ki. Mintegy ötszáz különböző városban kb. négyezer előadást tartott az általa felfedezett adventi "igazságról". Előadásai nem maradtak hatástalanok. A világ végének ilyen közeli időpontra való jövendölése sokakat megrettentett, és csatlakoztak Miller tanaihoz, közöttük mintegy kétszáz lelkész és prédikátor is. Így 1839-ben *Josias Litch* methodista lelkész, 1839. decemberében *Josua Himes*, 1842. decemberében pedig *James White*, akik később jelentős szerepet töltek be az adventista mozgalomban.

1840. márciusában jelent meg az első adventista folyóirat Bostonban, "Idők jelei" című félhavasoként megjelenő lap, melynek később "*Advent Herald*" lett a

neve. Amint a nevezetes esztendő közeledett, arra kérték Millert követői, hogy jelölje meg pontosabban az időt, amikor az Úr érkezése és a világvége várható?! Miller ekkor kijelentette, hogy pontos számítások szerint Krisztusnak 1843. március 21. és 1844. március 21. közötti időben kell visszatérnie. Az izgalom egyre inkább fokozódott a megjelölt időpont közeledtével. Hívók és hitetlenek egyaránt feszült váradalomban éltek. A történelmi egyházak elsősorban éppen azok miatt a rajongási tünetek miatt kezdtek szembehelyezkedni 1843-tól az adventista tanokkal, melyeket ezek kiváltottak.

A Miller által megjelölt időszak letelt anélkül, hogy az Úrnak felhőben való eljövetele és a világvége bekövetkezett volna. Miller tehát felsült tanaival. Ő azonban még akkor sem vette észre, hogy Isten csúfolta meg 5Móz 18,22 szerint. Nem ismerte el, hogy Isten ítélte meg őt a ki nem jelentett titkok, idők és alkalmak meg nem engedett kutatása, kíváncsi fessegetése miatt. A megalázkodás helyett mentőötleteket keresett. Egyelőre nyílt levelet intézett követőihez, melyben bevallja, hogy számításaiban ugyan tévedett, de mindenkit biztosít arról, hogy az Úr "hamarosan" el fog jönni.

d) S. Snow és az ideiglenes mentőötlet

Minthogy 1844. március 21. után sok csalódott ember otthagya az adventi mozgalmat, egy újabb tévnanító állott elő. Millernek egyik barátja: S. Snow, aki kijelentette, hogy Miller ott tévedett időszámításában, hogy nem vette figyelembe Jézus Krisztusnak az ő visszajövetelével és annak várásával kapcsolatban elmondott példázatát, a tíz szűzről szóló példázatot (Mt 25,1-13), mely szerint Krisztus, a Vőlegény nem fényes nappal, hanem éjfélkor jön meg. Miller számításai egyébként helyesek, csupán hozzá kell számítani még a fenti okokból a dánieli 2300 naphoz egy fél napot, ami a jelképes számításban Miller szerint is egy fél évet jelent. Krisztus visszajövetelének időpontját újra pontosan megjelölték 1844. március 21. után egy félévben, tehát 1844. október 21-ben. A mentőötlet sikeresnek bizonyult, s a várakozás talán még az előzőt is felülmúlta. Egykorú kútfők leírása szerint szinte a tömegőrület méreteit vette fel az adventista rajongás. 1844. nyarán az adventisták nagyrésze abbahagyott minden munkát. A földeken a termést learatlanul otthagyták. Sokan eladták vagy szétosztogatták minden vagyonukat, még házaikat is, s külön kis sátrakba költözve várták az Úr megjelenését. A "hitetlenek", akik közül legtöbben valóban hitetlenek voltak, de akik között akadtak józan hívő emberek is, csak mosolyogni tudtak az adventistáknak eme rajongásán, sokan pedig egyenesen jó üzletet csináltak belőle.

Egyes egykorú adatok szerint Bostonban például ilyen kirakatfelírásokat lehetett olvasni ezekben a napokban: "Mennybemenetelre alkalmas fehérruhák legújabb divat szerint igen olcsó áron kaphatók".

e) 1844. október 21. ill. 22. a nagy csalódás napja

A Snow által megjelölt napon az adventisták ezrei töltötték meg az imaházakat és a helyeket, és szemüket égnék irányozva lesték a jeleket, az angyalok érkezését és a trombiták megharsanását, reggeltől estig adventi énekeket énekeltek. Így értelmezték Lk 21,28-at, ahol azt mondja az Úr: "Mikor pedig ezek kezdenek megjelenni, nézzetek fel és emeljétek fel a ti fejetekeket, mert elközelgett a ti váltságotok". Telt a nap, de nem történt semmi különös. Október 21. is elmúlt, de az Úr nem érkezett meg. Irtózatos volt a csalódás. Az egyik szemtanú adventista így ír erről: "Elhagytam az imaházat és sírtam, mint egy gyermek. Az idő letelt, s a várva-várt Üdvözítő nem jött el. Mária Magdolnával kellett felkiáltani: "Elvitték az Urat... és nem tudjuk, hová tették őt."

Miller és társai a második csalódásból sem okultak. Újabb mentőötleteket kerestek tévtanaik megmentésére. Továbbra is hirdették, hogy Miller és Snow időszámítása teljesen helytálló, csak abban tévedtek, hogy az általuk megadott időpont nem az Úr földre való visszajövetelére, hanem Jézus Krisztusnak, mint Főpapnak a mennyben véghez viendő utolsó váltságmunkájára, az engesztelő-áldozat bevégzésére, az Úr népének előkészítésére vonatkozik. White asszony így ír erről: "Miután a Dán 8,14 versben leírt jövendölés már lejárt, a szenthely, amelyre ez vonatkozik, kell, hogy az Újszövetség szenthelye legyen. Midőn ezernyolcszáznegyvennégyben 2300 nap lejárt, már századok óta nem létezett a földi szenthely. Ennélfogva tehát az nem a földi szenthelyre, hanem kétségen kívül a mennyi szenthelyre vonatkozik". (Küzdelem az igazságért, 288. o.) Az adventisták újra hittek vezérüknek.

4. Az adventista tévtanok "fejlődése"

Bár William Miller mozgalma egységének biztosítására még 1845. áprilisában kiadta az adventista gyülekezetek első szabályát, mégsem sikerült általa biztosítani az adventista mozgalom egységét, sőt már ezt megelőzően megindult a széthúzás és szakadás. A szorosan vett adventista tanokhoz különböző prédikátorok újabb tévtanokat kezdenek csatolni, melyek legtöbbször Miller tanaitól és lelkületétől idegen, de amelyek ma már a kimondottan adventista tanok szerves részévé váltak. Itt most két ilyen döntő jelentőségű tévtanról és tévtanítóról emlékezünk meg.

a) G. Storr és a lélek megsemmisülésének tana

Már a nagy várakozási idő alatt kiadott egy G. Storr nevű prédikátor hat prédikációt, melyekben a Bibliával ellentétben azt tanítja, hogy a halottak lelkei öntudatlan állapotban szunnyadnak, s csak az utolsó ítéletkor ébrednek fel, hogy a hívők lelkei testet öltve Krisztussal uralkodjanak, a hitetlenekéi pedig büntetés-képpen örökre megsemmisüljenek.

b) Rahel Preston HN baptista prédikátornő és a szombat

Döntő jelentőségű esemény az adventista mozgalomban Rahel Preston hetednapi baptista prédikátornőnek Washingtonba való érkezése 1844-ben, aki az ottani adventista gyülekezetet arról győzte meg, hogy milyen helytelen és bűnös dolog a vasárnap megszentelése. Isten ugyanis a hetedik napot, a szombatot rendelte az ő tiszteletére szentelt napnak, a szombatot áldotta meg és semmi nyoma annak, hogy Isten ezt az akaratát megváltoztatta volna. Az adventista történetírás úgy emlékezik meg erről az eseményről, hogy "a szombatigazságot megismerik a Washingtonban lakó adventisták Rahel Preston HN baptista révén". (Sohlmann Károly: Bibliai igazságok kézikönyve, 105. o.) Innentől kezdve tartozik szorosan a szombat ünneplése az adventista mozgalomhoz, bár vannak elsőnap adventisták is, akik vasárnapot ünnepeltek. Ilyen volt pl. a millenista (jehovista) szekta megalapítója, C.T. Russell is. Az öt főcsoportra szakadó adventisták közül azonban a legnagyobb szerephez mindmáig a hetednapos vagy hetednapi (HN) adventisták jutottak, akik Magyarországon általánosságban mint szombatisták ismeretesek. (Nem tévesztendő össze azonban ezek az erdélyi - özödújfalui - szombatosokkal, akik tulajdonképpen a Dávid Ferenc-féle unitárius túlhajtott irány maradványai, a zsidóvá lett székely magyarok.) Akik ugyanis a "szombatigazságot" megismerték, különváltak a többi adventistáktól és erős propagandába kezdtek a szombat ünneplése mellett. Egy *Bates József* nevű hajóskapitány (meghalt 1872. március 19.) már 1846-ban könyvet írt a vasárnap megünneplése ellen, kijelentvén, hogy az egyenesen bűn. A szombat az igazi ünnep, mert Isten ezt a napot áldotta meg a teremtés alkalmával. A szombat-propaganda lelke azonban mégis egy beteges leányka volt, a neve Harmon Ellen G. (szül. 1827. november 26.).

c) Mrs. Ellen Harmon G. White prófétaasszony

Ez a leányka gyakran esett elragadtatásba és prófétált. Első látomását ("Az advent nép vándorlása a szent város felé") 1845-ben látta, amint az adventista történetírás feljegyzi. 1846. augusztus 30-án férjhez megy James White-hoz, az adventista sajtó megszervezőjéhez, aki később az adventista legfőbb tanácstestület elnöke lett. A "prófétaasszony" víziói továbbfolytatódnak, s így az adventisták prófétanőjévé vált, s írásmagyarázatai irányadóak lettek. Azt állította, hogy a Jelenések könyve 14. része 6-11. versei alapján három angyali szót hallott. E szerint az első azt jelenti, hogy Krisztus az ítéletet az égben tartja meg, s ezt 1844. évben meg is kezdte. A mennyei szentélyt kell először megtisztítani, ahova borzalmas bűnöket vittek magukkal azok, akik a szombat helyett a vasárnapot tartották meg. Míg a mennyei szentély megtisztítása tart, addig itt a földön harcolni kell a szombat megszenteléséért. Nyíltan hirdette szóban és írásban, hogy: "Ha a szombatot általánosan mindenütt megtartották volna, akkor az emberek gondolatai és hajla-

ma, Teremtőjükre, mint a tiszteletnek és imádásnak tárgyára irányult volna, s bálványimádó ateista vagy hitetlen nem léteznék. A szombat megtartása, az igaz Istenhez való hűség jelét képezi. Imádjátok azt, aki teremtette a mennyet és a földet, és a tengert és a vizek forrásait. Ennek folytán azon üzenet, amely azt parancsolja, hogy Istent imádjuk, s tartsuk meg az Ő parancsolatait, főképpen a negyedik parancsolat megtartására utal (W.E.G.: Küzdelem az igazságért, 308. o.).

A második angyali szó White asszony szerint az egyházra mond átkot, mely azáltal rontotta meg Isten törvényét, hogy nem a szombatot, hanem a vasárnapot tartotta meg. White asszony nyíltan hirdette szóban és írásban, hogy a Jelenések könyvebeli Babilon az Egyház. Többször idézett művében pl. azt írja az utolsó idők adventista ígéretesei eredményeiről, hogy az emberek "csodálattal fogják hallgatni azon bizonyóságot, hogy az egyházat Babilon képletezi" (Küzdelem az igazságért, 416. o.)

A harmadik angyali szó pedig White asszony magyarázata szerint azt jelenti, hogy amikor majd az adventisták száma 144.000 lesz, akkor jön el az Úr. (Itt csak mellékesen említjük meg, hogy saját statisztikai adataik szerint 1925-ben meghaladták a 200.000-et, 1940-ben pedig a 470.000-et.) Ettől kezdve teljesen a White asszony szellemében határozták meg a hetednapos adventisták megkülönböztető ismertető jegyeit, vagy ahogy az egyik magyar nyelvű szombat-iskolai kézikönyv 47. leckéje meghatározza: "a hetednapos adventisták különleges feladatát" ekképpen: "Habár a hetednapos adventisták sok tekintetben ugyanazt hiszik és gyakorolják, amit a többi keresztyének, van nekik mégis egy különleges hitük és üzenetük, amely eltérő. Jézus meghagyta nekünk, hogy hirdessük a mi napjainkban történő második eljövételéről szóló evangéliumot minden földön élő embernek. Feladatunk felhívni minden embert Isten teljes törvényének, a Tízparancsolatnak megtartására, melyben bennfoglaltatik a hetednapos szombatparancsolat is. Felhívunk mindenkit a gyülekezetben megnyilvánult Jövendőmondás Lelkének tanításaiban való hitre, és tanácsainak elfogadására; továbbá az Úr Jézus eljövetelére előkészülő szent életre. Kötelességünk hirdetni a Jelenések 14. fejezetében található hármasszó üzenetét: 1. hogy Isten ítélete megkezdődött; 2. hogy Babilon elesett és 3. hogy aki imádja a fenevadat vagy engedelmeskedik neki, az elszenvedi Isten haragját.

Az összes földön élt Istenben hívó ember felett most folyik a vizsgálati ítélet a mennyben. A holtak után most élők következnek. Nem sokára a mi esetünk is eldől életre vagy halálra; a döntés többé már nem változtatható meg. Midőn az utolsó eset is le lesz tárgyalva, kitöltetik a hét csapás (lásd a Jelenések 16. fejezetét) és Jézus eljön megváltottai, az üdvözültek megszabadítására." (Sholmann K.: Bibliai igazságok kézikönyve, 77-78. o.)

White asszony tisztázatlan eredetű látomásain alapuló tanainak terjesztésére már 1849-ben folyóiratot alapítanak, s iratai elárasztják egész Amerikát. Ma már

az egész világon ismeretesek. Több könyve névtelenül, a legtöbb pedig "E.G. White" vagy csupán "E.G.W." jelzéssel jelent meg. White asszony 1915. július 16-án halt meg 88 éves korában.

5. A HN Adventista mozgalom terjedése, terjesztői, misszionáriusai és szervezete

A különböző adventista irányok között legerősebb a szombatos adventisták csoportja, amely az összes adventista számának több mint háromnegyed részét teszi ki. A Hetednapi Adventista elnevezést 1860. október 1-jén vették fel, amikor is első ízben szervezik meg a gyülekezetet és alakítják meg az első területi szervezetet Michigan államban. A HN adventista mozgalom terjedésére nézve legjobb képet alkothatunk magunknak a statisztikai adatokból.

a) A terjedés képe a statisztika tükrében

1872-ben 239 megszervezett gyülekezet tagjainak összlétszáma 5.875, 51 felszentelt és 83 segédprédikátorral. Tíz év múlva már 680 a gyülekezetek száma 17.436 lélekszámmal, 165 felszentelt és 135 segédprédikátorral. 1892-ben pedig már 1.002 HN adventista gyülekezet van 33.778 taggal, 1244 felszentelt és 156 segédprédikátorral. 1903-ban 2.120 HN adventista gyülekezet már 69.073 lelket számlál 612 felszentelt, 324 segédprédikátorral és 662 úgynevezett "bibliamunkás"-sal. 1913-ban 3.589 a gyülekezetek száma 114.557 taggal, 5.248 alkalmazottal. 1923-ban 5.096 gyülekezet 221.874 tagot számlál 7.795 alkalmazottal. 1938-ban 8.570 a HN adventista gyülekezetek száma 469.951 taggal és 28.084 alkalmazottal. A második világháborút megelőzően már 766 nyelven és tájszóláson hirdették az adventi üzenetet. 1982: 21.550 gyülekezet, 3.480.000 tag.

b) Az adventi mozgalom terjedésének eszközei

A HN adventista mozgalom terjesztői mindenekelőtt természetesen az adventi üzenettől megragadott misszionáriusok voltak, de mint minden mozgalom terjesztésének, ennek is eszközei, idők folyamán eredményesnek bizonyult módjai voltak. Ilyen eszközök elsősorban a sajtó, az iskola és a kórház.

Az *adventista sajtó* megalapítója, ill. első megszervezője, amint már mondtunk James White (1821. augusztus 4. - 1881. augusztus 6.) Harmon Ellen-nek, az adventista prófétának a férje volt. 1852-ben vásárolja az első kézi-sajtót az adventista iratok kiadóhivatala számára. A mozgalom terjedésével párhuzamosan újabb kiadóhivatalok létesülnek a világ minden pontján. 1938-ban 79 az adventista iratok kiadóhivatalainak száma 1221 alkalmazottal, 4.190.330 dollár forgalommal. Ugyanebben az évben 195 nyelven jelennek már meg az adventista

tanok a világ különböző pontjain. Így pl. Dél-Amerikába is irodalom révén jutott el az adventista mozgalom 1889-ben.

A sajtóval kapcsolatban meg kell emlékeznünk még az adventista tanok terjesztésében jelentős szerepet betöltő úgynevezett "könyvevangélisták"-ról. Ezek házról-házra járva viszik az olcsó adventista iratokat. Az adventista történetírás feljegyzi az első ilyen célra írt adventista könyv címét ("Gondolatok Dániel és Jelenésekről"), megjelent 1882-ben, első eladóját (King A.), sőt első vevőjét (Reavis D.V.) is. Az egész munka elindítója White asszonynak 1879-ben írt első cikke a házról-házra való munkáról. Indiában is könyvevangélisták végeztek úttörő munkát az adventista mozgalom számára. 1938-ban az egész világon 3352 könyvevangélistát tartanak számon. Jelenleg az egész világot behálózó rádió- és tv-adások által terjesztik tanaikat. A magyar adventista sajtóról még szólni fogunk.

Iskolák, kollégiumok, szemináriumok, missziói intézetek. Az adventista tanok terjesztésében a sajtó mellett döntő szerepet töltenek be az iskolák, kezdetben és elsősorban csak az úgynevezett "szombat-iskolák", később a felekezeti jellegű általános elemi és középiskolák is. Az első rendes szombatiskolát 1853-ban szervezték, s 1878-ban pedig már megszervezik a legfőbb tanácstestület szombatiskolai elnöki osztályát.

Az első HN adventista felekezeti iskola megnyitása Battle Creakben 1872. június 3-án volt. Ezekben az iskolákban természetesen szintén nagy hangsúlyt fektetnek a szombatista tanok terjesztésére. 1938-ban 2.738 a HN adventista elemi és középiskolák száma 113.257 tanulóval és 6.029 tanerővel az egész világon, annak minden táján. A prédikátorok és misszionáriusok kiképzésére kollégiumokat, szemináriumokat létesítettek. "Skandináv" teológiai iskolájuk 1894-ben nyílt meg Dániában, Frederikshavnben. Az első angol "misszió-kollégium" 1901. április 2-án nyílt meg Londonban. A szemináriumok alapításának eszten-deje: 1904.

Kórházak, szanatóriumok, orvosi rendelőintézetek. Az adventista mozgalom is korán felismerte a kórházak, s általában az orvosi szolgálat fontos szerepét a misszióban, különösen a pogányok közötti munkában. Ezért elsősorban tanaik terjesztésének célkitűzésével szanatóriumokat, kórházakat és orvosi rendelőintézeteket létesítenek a világ különböző pontjain. Első szanatóriumuk 1866. szeptember 5-én nyílt meg Battle Creakben, mely azonban 1902. február 18-án leégett. Létesültek helyette újak. Kínában 1917-ben nyitottak orvosi rendelőintézeteket. 1938-ban 159 szanatóriumot és kezelőt tartanak fenn 6.481 orvossal és ápolóval, s kezelt betegek száma ugyanebben az esztendőben 528.124. Összes szeretetintézetüknek száma az egész világon 1938-ban 523, s a szeretetmunkára fordított összeg 394.770 dollár.

A tizedmozgalom. Önkéntelenül felvetődik sokakban a kérdés: honnan telik az adventistáknak mindeerre? A válasz mindenféle alaptalan gyanúsítással vagy rága-

lommal szemben az: az adventisták önkéntes adományából, melynek összege 1938-ban pl. 13.141.925 dollárt tett ki. A tizedmozgalmat 1858-ban vezették be gyülekezeteikben. Ezen a ponton törvényeskedéssel nem vádolhatók, mivel kimondottan Jézus Krisztus szavainak való engedelmességből gyakorolják a tizedfizetést. A már idézet magyar nyelvű rendszeres HN adventista kézikönyv is pl. Máté 23,23-ra utal, mint az Újszövetségben is kötelező tizedfizetés bibliai alapjára, ahol ezt mondja az Úr Jézus Krisztus a farizeusoknak: "Mert megdézsmáljátok a mentát, a kaprot és a köményt, és elhagyjátok, amik nehezebbek a törvényben, az ítéletet, az irgalmasságot és hívséget: pedig ezeket kellene cselekedni és amazokat sem elhagyni!" (vö. 3Móz 27,30; Lk 11,42 "dézsmá" - decima: tized!)

Külön felhívják tagjaik figyelmét arra is, hogy hálából és örömmel adakozzanak, s hogy a törvényeskedést elkerüljék, hálaáldozatokat is adjanak a tizeden felül az Úrnak, az Úr dolgaira, annyit, amennyire kit-kit a Lélek indít (vö. Sohlmann K.: Bibliai igazságok kézikönyve, 69. o.). Hogy az adventisták ezen a ponton nem maradtak törvényeskedésben, mutatja az, hogy 1938-ban az egész világon adományképpen begyűjtött több mint 13 millió dollárnyi bevételükből csak 7.356.544 dollár folyt be tizedként, a többi hálaáldozat!

Az anyagi dolgainkkal való sáfárkodásban ugyanis a bibliai mérték az irányadó. Ez az Ószövetségben a tized törvénye (Mal 3,8-10 és Péld 3,9), az Újszövetségben azonban ez csak iránymutató lehet. Aki tehát nem akar törvényeskedni ezen a téren sem, az adjon, illetve adhat ennél többet! (vö. Márk 12,41-44). Mindenekelőtt pedig az a döntő és elengedhetetlen, hogy önmagát adja oda először az Úrnak! (2Kor 8,5 vö. Csel 5,1-16). Jézusnak fent idézett szavai arra is rámutatnak, hogy akinek teher a becsületes tizedfizetés, annál elsősorban a hívséggel: a hittel és a hűséggel van a baj, ami nélkül lehetetlen az Istennek tetszeni (Zsid 11,6) és amely minden sáfártól megkívántatik (1Kor 4,2)! Jézus is a tizedfizetésre vonatkozó szavaiban a "pisztisz"-t (hit, hűség) mondja "nehezebb"-nek, illetve "fontosabb"-nak ("barytera").

c) Az adventista mozgalom misszionáriusai

Az adventista történetírás a következőket tartja nyilván, mint nevesebb pionir-prédikátorokat: J.N. Loughborough (1832. jan. 26. - 1923. ápr. 7.), Uriás Smith (1832. máj. 2. - 1903. márc. 6.), S.M. Haskell (1833. ápr. 22. - 1922. jan. 7.), s az első kettőről azt is feljegyzik, hogy 1852-től kezdve ünnepeltek szombatot. Az amerikai pionir-prédikátorok közé tartozik még G.N. Andrews (1829-1883) is, de egyben, mint első misszionárius is számításba jön, aki 1874. szeptember 15-én hajózik Európába.

A HN adventista külmisszió (Észak-Amerikán kívüli misszió!) a következőképpen alakult: 1877-ben Matteson J.F. Dániába indul, 1885-ben misszionárius

hajózott San Franciscóból Ausztráliába. Ugyanennek az esztendőnek szeptemberében White asszony és fia W.C. White az európai közösségeket látogatta meg. 1886-ban L.R. Conradi jön Európába, aki Oroszországba utazott, s megszervezte a krími gyülekezetet. Dél-Afrikába 1887. júliusában hajóztak az első misszionáriusok: P.A. Robinson, C.L. Boyd és mások. Ugyanekkor ment Kínába La Rue A. (meghalt 1903. ápr. 26 Hongkongban), mint önfenntartó misszionárius. 1890. júliusában White asszony és fia Ausztráliába érkezett. 1894-ben Georgia Burrus Indiába hajózott, mint annak első adventista misszionáriusa. Ugyanebben az évben utazott Dél-Amerikába F.H. Westphal az első felszentelt HN adventista prédikátor. Magyarországra 1897-ben jutott el a HN adventista mozgalom a svájci (Bern) központ által, amikor is tudvalevőleg L.R. Conradi "misszióigazgató" Magyarországot és Erdélyt látogatta meg. Az első magyar HN adventista gyülekezet Budapesten alakult, az első prédikátora az 1899-ben Budapestre költözött Huenergardt János volt. Japánban (Tokióban) 1907. júniusában szervezték meg az első HN adventista gyülekezetet. A külmiszióra egyébként mindig nagy gondot fordítottak. 1938-ban pl. 148 új misszionáriust küldtek a missziói mezőkre. Ugyanebben az évben a külmiszió céljára 3.693.266 dollár adakozás folyt be, míg az úgynevezett belmissziói adakozások összege 2.093.166 dollár.

d) Az adventista mozgalom szervezete

A HN adventisták legfelsőbb fóruma a Legfőbb Tanácstestület (General Conferenc), mely kezdetben Battle Creekben, 1903. augusztus 10. óta pedig Washingtonban székel, 1863. május 20-23-án alakult, s az első elnök John Byington, 1865. május 17-től kezdve pedig James White volt. Nevesebb elnökök voltak még: J.N. Andrews (1867. május 14-től), A.G. Daniells (1901. április 2-től), W.A. Spicer (1922. január 7-től).

Az első seregszemlélt 1868-ban tartották az első úgynevezett "táboryűlés"-en Amerikában. Az első európai táborkonferencia 1887. júniusában volt Norvégiában.

Az adventista szervezet szempontjából az egész földkerekség 8 különböző "divízió"-ra oszlik. Ezek közül a Távol-Keleti Divízió"-t 1913-ban, a "Dél-Amerikai Divízió"-t 1916-ban, a "Dél-Ázsiai Divízió"-t és a "Dél-Afrikai Divízió"-t 1919-ben, végül a "Közép-Amerikai Divízió"-t 1922-ben szervezték meg. Az egyes földrészek "uniók"-ra oszlanak, melyeken belül pedig kerületek, missziói mezők vannak.

e) Gyülekezeti életük, erkölcsi viszonyaik

A HN adventisták a hit és erkölcs szempontjából zsinórmértékül egyedül a Szentírást, a Bibliát fogadják el, s ezt pedig White asszony magyarázata szerint

értelmezik, s általában a törvényt előtérbe helyezik az evangéliummal szemben, megbontva ezek kijelentésbeli egységét. Sohlmann Károly pl. így ír erről a kérdésről: "A múltban Isten úgy férfiakat, mint nőket választott prófétákkul. Gyülekezetének legutolsó szakasza, e napok maradék népe számára egy nőt választott ki az Úr, Ellen White asszonyt. Ő sok könyvet írt, telve Isten üzeneteivel, amelyek elegendők arra, hogy irányítsanak és vezessenek bennünket mindaddig, míg Jézus újra eljön. Ez írások azonban nem töltik be a Biblia helyét, hanem jobban megértetik velünk a Bibliát és tanításait napjaink problémáira alkalmazzák. Ezen próféciai írásokat, melyek az egyház számára, a végidőkre adtak, bizonyágtételeknek nevezzük. A gyülekezet minden tagjai tanulmányozza szorgalmasan ez írásokat és engedelmeskedjen azoknak, mert ezáltal megmenekül a félrevezetéstől, mely e veszélyes időkben mindnyájunkat fenyeget." (Bibliai igazságok kézikönyve, 67-68. oldal)

A HN adventisták istentisztelete nagyon puritán. Központi helyet foglal el benne a Biblia - adventista - magyarázata. Ezenkívül imádságból és adventi énekek énekléséből áll. Az énekek általában angol-amerikai énekek fordításai. A záróéneklés alatt folyik a perselyezés kézzől-kézre adott persellyel. A tizedfizetésről már szóltunk. Itt csupán még annyit, hogy a Mal 3,10 szövegével ellátott borítékba minden adventista maga teszi be és adja be a gyülekezeti pénztárosnak tizedét nevével együtt. A pénztáros minden tizedet levonás nélkül az illetékes unió központjába továbbítja. Minden tized csak missziói célra fordítható, a helyi szükségleteket különböző gyűjtésekkel fedezik. Az istentiszteletek helyeül Magyarországon az egyszerű imaházak szolgálnak, Amerikában azonban templomaik is vannak.

Az istentiszteletek ideje péntek estétől szombat estéig tart. A szombat pedig a péntek esti imaórával kezdődik. Szombat délelőtt istentisztelet, délután szombatiskola. Tartanak hétköznapi is bibliatanulmányozó összejöveteleket, vallásos előadásokat. A vasárnapot általában misszióra használják fel és ezen a napon is tartanak vallásos előadásokat, főként a másfelekezetűek számára.

Két sákramentumot ismernek: a keresztséget és az úrvacsorát. Mindkettőnek a gyakorlásában azonban eltérnek a bibliai tanítástól, illetve félreértik azt. Erről még szólunk. Gyakorolják az utolsó-kenetet, de nem tartják sákramentumnak. A gyülekezeti fegyelem meglehetősen szigorú, bár ezen a téren náluk is sok függ mindig a vezetőtől. Gyülekezeti fegyelmezés kérdését képezi náluk a tagok magán- és családi élete egyaránt. Sohlmann Károly az adventista magánéletére nézve pl. ezeket írja: "Ruházatunk legyen egyszerű, tiszta, tartós, jóanyagból készült. Ne járjunk se a legújabb, se az ódivat szerint. Istennek nem tetsző az ékszerek, amulettek és különböző díszek hordása. A szív hiúságának és büszkeségének külső megnyilvánulásai ezek. Isten pedig mindennél jobban utálja a büszke szívet. Ha az ország szokásai megkínávják, úgy a házafelek a tisztesség

kedvéért, ha akarják, úgy hordhatnak jegygyűrűt. Isten gyermeke megválogatja szórakozásait. Nem megy bálba, színházba, moziba, egyáltalán semmiféle szórakozóhelyre, ahová Megváltója nem kísérheti el. Vannak nemes szórakozások, melyek felemelnek és felüdítenek, mint pl. a jó társaság, a nemes és klasszikus zene, a nemes sportok és turisztika, és a jó könyvek..." (I. m. 63. o.). Nagyon biblikusan tiltják a gyülekezet tagjait mindenféle szerencsejátéktól. Szorgalmazzák a családi élet bibliai tisztaságát, tiltják a felemás igát, amin ők HN adventistának más felekezetűvel való házasságát értik. Sohlmann pl. ezt írja ezzel kapcsolatban: "Szigorúan tilos nekünk olyanokkal házasságot kötni vagy gyermekeinket olyanoknak adni házastársul, akik nem Hetednap Adventisták. Ha hitetlenekkel felemás igába lépünk, úgy végül Istentől elvezettetünk és elveszünk." (I. m. 58. o.). 1863-ban egy egészségügyi reformot léptettek életbe, amely azonban már valósi jellegűvé lett. Eszerint tilos a disznóhús evése, mindenféle szeszesital, kávé, tea és dohány élvezése. Erről még szólunk.

Elismerik a felső hatalmasságot Istentől valónak, s államtanuk bibliaszerű. A történelmi egyházakkal szemben meglehetősen ellenséges magatartást tanúsítanak, amint már láttuk az egyházat a Jelenések könyvebeli Babilonnak tartván, s szektás egyoldalúsággal egyedül a HN adventistákat tartják Isten egyháza maradékának, kizárólagosan hívőknek. Sohlmann Károly pl. így ír: "Sok hamis próféta van ma is a világon, kik mind azt állítják magukról, hogy Isten beszél rajtuk keresztül, ennél fogva nagyon vigyázzunk, hogy meg ne csalattassunk. Isten könnyen felismerhetővé tette számunkra az igaz próféta ismertető jeleit: a szócsőnek, a Hetednap Adventista egyház tagjának kell lenni, mert ez az egyház a minden idők összes keresztény egyházainak maradéka. Ha az igaz próféta eseményeket jelent be, azok valóban be is következnek" (I. m. 67. o.). Ezáltal éppen önmagukra mondják ki az ítéletet!

Megjegyzés az I. részhez

Az adventista mozgalom történetének megírásához elsősorban a jelen dolgozat III. részében felsorolt adventista iratokat használtam forrásul, közöttük is különösen Sohlmann Károly: Bibliai igazságok kézikönyve, Bp. 1940. könyvét, ezenkívül Dr. Nyisztor Zoltán: Baptisták és adventisták, Bp. 1925. művét, valamint Dr. Vass Vince: Baptisták, Nazarénusok, Methodisták, Üdvhadserg, Adventisták, Nemzetközi Bibliatanulók, é.n. Sylvester kiad. c. könyvecskéjét.

II. rész

A HETEDNAPI ADVENTISTA (SZOMBATISTA) MOZGALOM, ÉS FŐBB TANAINAK BIBLIAI KRITIKÁJA

1. Az adventista mozgalom egésze az Ige mérlegén

Szekta, a szó eredeti, etimológiai értelmében¹, amennyiben tévtanítók és tévtanítások követésében állt és áll ma is².

Az Úr Jézus Krisztus előre látva azokat a veszedelmeket, melyek megkörményezik az övét az ő második eljövételével, visszajövetelével kapcsolatban, - példázatokban tanította őket a Krisztus-várás, az igazi adventi várakozás módjára.³ Figyelmeztette őket az Őt nem várásának, a vigyázatlanságnak, a szentségtelen életnek halálosan komoly következményeire, mely a hitetlenek sorsában való osztozás⁴, de másrészt óvta őket a tétlen várakozástól is, mely szintén nem az ő akaratára szerint való keresztyén magatartás. Azokat a szolgákat mondotta boldogoknak, akiket vigyázva, de munkában talál a visszatérő Úr.⁵

A történelem tanúsága szerint kezdettől fogva mindig ez a két veszedelem kísért az egyházban. Legtöbbször elfeledkezik az egyház arról, hogy az ő Ura visszajön. Már a bibliai korban is főleg ezért volt szükség a Péter második levelének megírására is. Ilyen időkben jelentkezik azután a másik kísértés a szektákban, melyek pedig csak egyoldalúan az Úr visszajövetelének idejét kutatják és hirdetik időpontokhoz kötve ahelyett, hogy arra buzdítanak a Krisztus visszajövetelével gyakorlatilag nem számoló egyházat, hogy a Krisztus-várás felszűntetésében teljesítse az Istennel való megbékéltetésnek a szolgálatát ebben a világban⁶, hirdesse a megfeszített és feltámadott Krisztusról szóló evangéliumot úgy, mint aki tudja, hogy az Úrnak eljövetele közel.⁷

A XIX. század folyamán megindult adventista mozgalmat is úgy kell tekintenünk, mint egyházi életünk betegségének egyik kórtünetét. A szekták ugyanis mindig egyoldalúan azokra a bibliai igazságokra fekszenek rá, azokból élnek,

1. A "szekta" szó nem a latin "seco-are: levágni, lemetszeni" igéből, hanem a szintén latin "sequor,-i: követni" igéből származik, s jelöl egy olyan csoportosulást, csoportot, mely egy ember politikai vagy vallási tanítása körül keletkezett. 1Tim 1,3-7; 4,1-4; 6,20; 2Tim 3,6-8; Tit 3,9-10; 2Pt 2,1-2.

2. 2Thessz 2,2-3; 2Tim 2,17-18

3. Mt 24,42-51; 25,1-13; Lk 12,35-48

4. Mt 24,51; Lk 12,46

5. Mt 24,46; Lk 12,37. 43

6. 2Kor 5,11. 19-21

7. Csel 17,30-31; Jak 5,8

amelyeket az egyház elhanyagolt. Mindenki előtt nyilvánvaló tény, hogy a XIX. század a protestáns teológia és egyházi élet nagyobb területe számára az egyháztörténet egyik legsivárabb korszakát képezi lelki (pneumatikus) szempontból. A hivatalos teológia nem tudott mit kezdeni a biblia egész eschatológiájával, végső dolgokra vonatkozó bizonyágtételével, s így nem tudta hova tenni Krisztus második eljövetelét sem, - várni még kevésbé várták. Egész teológiai iskola volt (Strauss Dávid Frigyes, Bauer Brunó: az úgynevezett tagadó-kritikai irány és Bauer Ferdinánd Keresztény tübingiai iskolája), mely nyíltan vagy leplezetten Krisztus történetiségét is kétségbe vonta, sőt tagadta. Kihatásai mindmáig fellelhetők a protestáns teológiában (R. Bultmann!) Volt olyan "teológus", aki az egész újszövetségi eschatológiai váradalmat tévedésnek minősítette (Koepp). Ritschl szerint pedig csupán pedagógiai szempontból mondott Jézus Krisztus eschatológiai kijelentéseket is! A nagy Schleiermacher pedig azt tanította, hogy a feltámadás és a paruzia együvé tartoznak, s így Krisztus második eljövetele a feltámadásban már megtörtént. Még a jelen korban is van olyan eschatológiai irány, melynek követői (pl. Albert Schweitzer, M. Werner) ma is azt tanítják, hogy bár az eschatológiai elemek központi helyet foglalnak el Jézus tanításában, de éppen ezek a legtarthatatlanabbak is. Szerintük az Újszövetséget olyannyira betöltő közeli végváradalom a paruzia elmaradása miatt az egész paruzia-váradalmat lehetetlenné tette, s éppen ezért a jövőbeli paruzia-váradalom is tarthatatlan. Ez az úgynevezett "következetes eschatológiai irányzat". Ebben a kérdésben (paruzia) még Barth Károly sem biblikusan tanít, akinek a nevéhez pedig a protestáns teológia megújulása fűződik. Ő mint időtlen dolgot fogja fel az eschatológiát. Ennek az irányzatnak is egész iskolája alakult ki (E. Brunner, Lohmeyer, Dibelius, Athaus). Számukra az egész eschatológia történet-feletti. Tévedésük onnan adódott, hogy az idő és örökkévalóság viszonyát nem a Bibliából, hanem a filozófiából (Platon) értelmezték. Eszerint az idő csak az örökkévalóság negatívuma. Az örökkévalóság pedig nem az idők végén, hanem az idő felett van, így egyformán közel és egyformán távol az idő minden pontjához. Ezért hangozhatnak szerintük időszerűen bármely korban az Újszövetség sürgető üzenete: "Az Úr közel!"⁸ Eszerint a tanítás szerint nem marad el a paruzia, de nem is következik be az időben, illetve a történelemben soha. Így tanítottak a nagy teológusok is Krisztus visszajöveteléről. Ezen a téren a teológiai tudományban a bibliai tanításhoz való visszatérést csak Oscar Cullmannak 1946-ban megjelent könyve (Christus und die Zeit) jelentette.⁹

Nem azt akarjuk ezekkel mondani, hogy a történelmi egyházakban egyáltalán nem volt Krisztus-várás, mert voltak ébredési mozgalmak az egyház keretein belül is, s voltak komoly, szentéletű Krisztus-váró lelkek, - de a bibliai igazság

8. Fil 4,5; Jak 5,9

9. Karner Károly: A Jelenések könyvének exchatologikus üzenete (Lelkipásztor, 1949. júl-aug. szám)

szempontjából, melynek egyaránt ítélete alatt vagyunk mindnyájan, és a történeti megértés érdekében szükséges volt elmondani a fentieket. Igaza van Csikesz Sándornak, aki a szektákról írt tanulmányában ezt írja: "Sötétnek látszik a kép! De ne felejtjük, hogy a szekták legtöbbször ott ütik fel fejüket, ahol a kép még sötétebb! Ők a sötétben foszforeszkáló fény egyházunk korhadozó, redves ágain!"¹⁰ Helyesen látja a szekták keletkezésének okait és az ellenük való védekezés legjobb módját is, amikor a következőket írja: "A védekezésnél első teendők elfogadni, amire a szekták hivatkoznak: vissza az őskeresztyénséghez, s valósítsuk meg az őskeresztyénségből azt, ami örökérvényű, evangéliumszerű, s ami az eszményi kálvinizmusnak eddig is alkatrésze volt. Ha a kálvinizmus erőteljes alap-gondolatait, melyek nálunk a magyar kálvinizmusnál elcsenevészedtek, újra életbe léptetjük, hatóerővé változtatjuk, akkor a szekták leghatalmasabb fegyvereit törtük össze. A megtérés és újjászületés kritériumait életelvül elfogadó lelkipásztori és presbiteri testület, az egyházfegyelmet és testvéri szeretetet mélységes komolysággal megvalósító egyházi berendezkedés a legtöbb helyütt már jó előre lehetetlenné tenne minden szektás szervezkedést. Egyéni tapasztalatom szerint a legtöbb helyen a sivár és még az átlagnál is mélyebbre sülyedt színvonalú gyülekezeti életből intenzív vallási légkörbe vágytak egyesek, s ezért az új életért elfogadták a sokszor visszatetsző tant is. Ezt sohasem tették volna a legtöbben, ha a megtérés, újjászületés, egyházfegyelem, testvéri szeretet ősi evangéliumi gondolatait, melyek a kálvinizmusnak integráns részét alkotják, újra átvittük volna a tényleges egyházi életbe."¹¹

A fentiekhez csak annyit kell hozzáfűznünk, illetve a fentieket jelen dolgozatunk témájára alkalmazva azt kell mondanunk, hogy ha a Krisztus visszajöveteléről szóló üzenet hirdetése megkapta volna ígéhirdetésünkben az őt megillető helyet és hangsúlyt, akkor feleslegessé vált volna a XIX. században induló adventista mozgalom is, - vagy hogy a Biblia tanításának reális talaján maradjunk ítéletünkben, - azt kell mondanunk, hogy ekkora szerephez nem jutott volna, ekkora méreteket nem ölthetett volna az adventista mozgalom. Tévtanítók ugyanis mindig voltak, s az utolsó idők jeleiként egyre többen lesznek minden időben, s olyanok is mindig akadnak, akik szívesebben hajlanak a tévtanokra, mint az egészséges tudomány felé, mely szerint az üdvösség alapja egyedül a Jézus Krisztus goltotai áldozata, s úrja a megtérés és újjászületés! S amikor mi az adventista mozgalmat szektának bélyegezzük, akkor ezt elsősorban éppen annak alapján tesszük, hogy legnagyobb részükben a megigazulás, s így az üdvösség alapjául Krisztus keresztje mellé még más dolgokat is felvesznek, és tanítanak, ami minden időben az eretnokség, a tévtanítás ismertetőjegye.¹² Még ahol szólnak

10. Csikesz Sándor: A szektákról (Theológiai Szemle, I. évf. 1. sz. Debrecen, 1925. 70. oldal)

11. Csikesz Sándor: I. m. 66-67. oldal

12. Csel 4,12; Gal 6,16; Fil 3,18-19 (ételtörvények!) Kol 2,16-23, Gal 2,21-3,2; 5,4

is a megtérés és újjászületés szükségességéről, s Krisztus keresztyéről, - a hangsúly ott sem ezeken van. Nagy számú irodalmukban egyetlen könyvecskét találtam csupán, amelyről az állapítható meg, hogy nincs más célja, minthogy általa a bűnös megismerje az üdvösség útját, Krisztus kegyelmét. (W.E.G. Jézushoz vezető út). Több missziói prédikációjukat, előadásukat végighallgatva pedig azt kell őszintén és elfogulatlanul mondanom, hogy egyetlen egyről sem lehetett az a benyomásom, hogy legfőbb céljuk e lélekmentés, a bűnös emberi lelkeknek a kárhóztól való megmenekülése lett volna úgy, ahogy ennek lehetőségét a Biblia bizonyosságtétele szerint elé adta Isten: Ingyen kegyelemből a Jézus Krisztus vére által! Legnagyobb tömegükben - prédikátoraikban és tagjaikban egyaránt - újjászületés nélkül, megtéretlenül, az ingyen kegyelem megragadása nélkül, a törvény és emberi parancsolatok betölteni akarása útján keresik az üdvösséget, ha Jézus Krisztust és megtérést emlegetnek is mellékesen. Krisztusban példát, ihletőt látnak legtöbbször csupán, ha dogmatikailag vallják is Istenségét a Szentlélekkel együtt, s a megtérésen pedig erkölcsi megjobbulást értenek leg-többen. Ezen a téren ezután bizony nem egy bámulatos teljesítménnyel találkozunk a "kívülvaló", már ti. a szektán kívülálló, bárhová tartozzék is. De éppen mert megtévesztő, tetszetős ez az "út", de mégsem az "ÚT" (Jn 14,6!) ez az üdvösségre, ezért kell nagyon határozottan óvni mindenkit tőle, s akiket csak lehet, visszatartani erről a tévútról. Ez a dolgozat is ezt a célt szolgálja.

Mielőtt pedig a HN adventista mozgalom főbb tanításainak bibliai kritikáját kezdenénk, s tevélyégeikre rámutatnánk, hadd hívjam fel egyházunk figyelmét, s mindazoknak a testvéreknek a figyelmét, akik velem együtt egyenlő drága hitet nyertek az Úrtól, hogy égőbb várakozással várjuk a mi Urunknak érkezését, s meg ne nehezdedjék a mi szívünk részegségnek, dobzódásnak és ez élet gondjainak miatta, hogy váratlanul reánk ne jöjjön az a nap¹³, hanem figyeljünk a Szentlélekre, aki adja a tanúságnak, a bizonyosságtételnek, az erőnek, a szeretetnek és Józanságnak Lelkét¹⁴, s hirdessük az Úrnak váltságszerző halálát, a kereszty evangéliumát¹⁵ minden teremtséknek¹⁶ a föld végső határáig¹⁷, mígnem dicsőséges Urunk eljövend¹⁸. "Bizony, jövel Uram Jézus!"¹⁹ Legyen ez mindnyájunk forró imádsága, s életünk ennek jegyében folyjék! Az adventista mozgalom is intő jel az Úr közelségére, nem ahogy ők gondolják és tanítják, hanem a Lk 21,8 értelmében: "Jézus pedig mondta: Meglássátok, hogy el ne hitessenek benneteket:

---

13. Lk 21,34

14. 2Tim 1,7

15. 1Kor 11,26; 1,18

16. Mk 16,15; Mt 28,19; 23,14

17. Csel 1,8

18. 1Kor 11,26

19. Jel 22,20

mert sokan jönnek el az én nevemben, akik ezt mondják: Én vagyok; és: az idő elközlelt; ne menjetek azért utánuk!"

2. Krisztus visszajövetelének időpontja

Azt már láttuk, hogy a jelenlegi adventista mozgalom kiindulópontja W. Millernek ezzel kapcsolatos számításai voltak. Azt is láttuk, hogy mi módon jutott Miller arra az eredményre, hogy Krisztus visszajövetelének időpontja az 1843. március 21. és 1844. március 21. közötti időre esik. Számításainak helytelenségét felesleges cáfolni a történetek után, mégis szükségesnek látjuk itt rámutatni tévedésének alapjaira, mert bár a kezdeti csalódásokból okulva ma már nem merik pontosan évhez, hónaphoz és órához kötni a Krisztus visszajövetelét, de az időket és alkalmakat ma is számítgatják, s ezeknek a számításoknak az alapja ma is a Miller-féle "bibliai" (?) időszámítás.

Amint már említettük, Miller számításainak alapja a Dán 8,14, s hogy tekintélyét jobban megalapozza, az "eredeti" fordításra hivatkozik, mely szerinte így hangzik: "Kétezer és háromszáz estéig és reggelig, azután megtisztítatik a szenthely." A "szenthely megtisztításán" pedig először a földnek tűz által való megtisztítását értette, mely Krisztus második eljövetelének alkalmával megy végbe, s csak amikor ez nem következett be, 1844-ben, akkor vonatkoztatta a mennyei szenthelyre, a mennyre. Ezzel a magyarázattal kapcsolatban két dolgot kell megjegyeznünk.

Először is azt, hogy Dán 8,14 eredeti szövegében nincs szó közvetlen értelemben vett "megtisztítás"-ról. Az a héber kifejezés (nicdaq qódes), melyet a revideált Károli fordítás a "kiderül a szentély igazsága" szavakkal ad vissza, sokkal inkább így fordítandó: "A szenthely megigazítottatik", vagyis lényegének és céljának megfelelő állapotba helyeztetik.²⁰ A "szentély" pedig kétséget kizáróan a jeruzsálemi templomra utal, mint az Ószövetség számtalan más helyén.²¹ Ugyanez a szó fordul elő ugyanis a Dán 9,17. 26 és 11,31-ben is, ahol Miller és minden adventista bibliamagyarázó is a jeruzsálemi templomot érti a "szenthely" (qódes) szón. A Biblia (Ezsdrás, Nehémiás, Aggeus és Zakariás könyve), valamint a profán történetírás tanúsága szerint a jeruzsálemi szenthely a prófécianak megfelelően nemcsak felépült, hanem már el is pusztítottatott (Dán 9,26) régen. Egyébként is még csak gondolatnak is képtelenség, hogy a mennyei szenthely, a szent Isten

20. Wilhelm Gesenius: Hebräisches und chaldäisches Handwörterbuch über das Alte Testament.

Neunte Aufl. Leipzig, 1883. 701. o.: cadaq... Niph. pass. in den rechten, seinem Wesen u. Zwecke entsprechenden Stand versetzt werden. Dn 8,14: nicdaq qódes das Heiligtum wird in seinen richtigen Stand versetzt, d.h. zu dem gemacht werden, was es sein soll."

21. 1Kir 8,8; 2Krn 30,8; Zsol 20,3; 73,17; 74,7; 78,69; 134,2; JSir 2,7; Ez 21,2; Dán 8,13-14; 9,17. 26; 11,31; Zof 3,4 stb.

lakóhelye, ahová Jézus feltámadása után "bement"²², megtisztításra szorulna! Nincs ott része semmi tisztátalannak!²³ S máskülönben is hogyan vihettek a mennybe White asszony látomása szerint borzalmas bűnöket azok, akik a szombat helyett vasárnapot ünnepeltek, ha az adventista tanok szerint a halottak Krisztus visszajöveteléig nem is élnek, nem is a mennyben vannak, hanem a sírban alusznak?!

Ezek után lássuk, hogyan jutott tehát Miller az 1843. évi dátumhoz? Kiindulópontul Dán. 9,25 szerint Artaxerxes perzsa király parancsoltának (Ezsd 7,7-8) kiadása esztendejét (Kr. e. 457) vette. Majd úgy okoskodott, hogy a Dán 8,14-ben előforduló 2300 nap ugyanannyi esztendőnek veendő. Ő is és utána minden adventista bibliamagyarázó ezt az eljárást 4Móz 14,34-gyel és az Ezékiel 4,5-6-tal látta alátámaszthatónak, ezenkívül nagy előszeretettel hivatkozott itt arra, hogy "Dánielnek a Megváltó születéséről és haláláról szóló kronologikus jövendölését (úgyszintén Dániel 7,25-öt és a 12,7-et is) minden katolikus és protestáns magyarázó egyaránt az "évnap" rendszerrel magyarázza, mely szerint egy prófétai nap egy esztendőnek felel meg."²⁴

A Dán 8,14-nek ilyen módon való magyarázatából adódó időmennyiség (2300 esztendő azonban Kr. e. 457-től számítva jóval túlhaladta a jeruzsálemi templomnak nemcsak felépítése, de pusztulása (Kr. u. 70) időpontját is. Ezért volt szükség arra a már említett, de tarthatatlan elméletre is, hogy a "szenthely" a mennyei szentélyt jelentené, továbbá újabb önkényes bibliaszöveg-módosításra is Dán 9,24-gyel kapcsolatosan. Miller ugyanis azt tanítja, hogy itt az "eredeti fordítás" (!) szerint nem csupán a zsidó népre szabott ítélet Istentől meghatározott idejének egy újabb rejtjeles, prófétai kijelentése áll, melyet valóban nem egy komoly írásmagyarázó is értelmez úgy, hogy a 70 hét (hét-ség) hetven szombat-évet²⁵ (490 esztendő) jelent. Vö. 2Krón 36,21; Jer 25,15! Miller "eredeti" fordítása szerint itt arról van szó, hogy a Dán 8,14-ben jelzett 2300 "esztendő" számából kell levonni a 490 esztendőt, mert az angyal szavai szerint ennyi "van levágvá" a zsidó nép számára, ennyi a számukra "leszabott idő", - mely az artaxerxesi parancs kiadásától (Kr. e. 457) számítva Kr. u. 33-ban telt le. A 2300 esztendő többi ideje a pogányok, illetve a keresztyének ideje, melynek leteltével megkezdődött a mennyben az ítélet.

E magyarázat erőszakoltsága kitűnik azonnal, mihelyt jól megfigyeljük Dániel próféciájának kérdéses helyeit. Dán 8,13-ban a kérdés kétségtelenül a jeruzsálemi templom (szenthely) megszenteltetésének időtartamára vonatkozik. Erre a kérdésre kapja a próféta az első rejtjeles, titokzatos feleletet Dán 8,14-ben: "két-

22. Zsid 9,24; 9,11; 8,1-2; Ézs 57,15; Csel 7,47-48; Mt 6,9

23. Ef 5,5; Mt 5,8; Jel 21,27

24. Gyarmati Béla: A jelekből ítéljetek! (29. oldal)

25. 3Móz 25. r.; 26,33-34

ezer és háromszáz estéig és reggelig". A próféta nem értette meg ezt, sőt el is ájult a látomás után (Dán 8,27). Csak napok múlva jön hozzá Gábrriel, hogy Dán 9,21-27 szerint más szavakkal és fogalmakkal megmagyarázza ugyanezt a látomást, s feleljen a Dán 8,13-ban feltett kérdésre. Bár a felelet újra rejtjeles, tény azonban az, hogy amikor a templom és Jeruzsálem újraképzése körülményeiről, a Messiás Fejedeleme eljövételéről, munkájáról, haláláról, s végül a város és a templom újabb pusztulásáról szól, a heteket szombatéveknek értelmezve, az események időpontja meglepően egyezik Krisztus földi élete eseményeinek időpontjaival. Nincs azonban szó Dán 9,24-ben semmiféle "Levágás-ról", valamely összegből (2300) való "leszabás"-ról, mint ahogy Miller és követői magyarázzák, illetve fordítják Dán 9,24-et (Miller fordítása annyiban "eredeti", hogy sem előtte, sem utána nem fordítja így - adventista követőit leszámítva - senki a Dán 9,14 eredeti szövegét, mely fonetikusán így hangzik: "nechtak ál ámmöket"). Pontos fordítása ennek a szövegnek ez: "szabatott a te népedre", s jelenti az ítélet meghatározott idejét. A "chatak" ige ugyanis azt jelenti: szabni, rászabni, meghatározni.²⁶ Egyébként is a Dániel könyve 8. részében szereplő állatok jelentését ugyanez a bibliai rész meg is magyarázza. Eszerint a kecskebak, melynek egyik szarva dülta szét a szenthelyet (Dán 8,11) Görögországot, illetve annak egyik utódállamát jelenti (Dán 8,20-21), melyek a próféta látomása idején még jövőbeli történelmi tényező, ma azonban már mindegyik állam a múlté a jeruzsálemi templommal együtt, tehát a 2300 nap is a múltba eső időtartamot jelent.

Senki előtt nem kétséges, hogy ebben a könyvszakaszban a médperzsa birodalomról, Görögországról, világhódító Nagy Sándorról és birodalmának négy örököséről (Cassander, Lysimachus, Ptolemeus, Seleucus) van szó, s a Palesztinát is uraló Seleucidák legkegyetlenebbikéről: IV. Antiochus Epiphanesről és kegyetlenkedéseiről. Hogy szerepük már a múltban betelt, azt maguk az adventisták is jól tudják, hiszen időpontjukat is közlik. Miért keresik hát a 2300 nap jelentését a jövő időben?! A Biblia szerint a 2300 nap van a 70 héten belül és nem megfordítva! Ezek után szólnunk kell még arról a fontos kérdéstről, hogy egyáltalán bibliaszerű s így megengedhető-e a napoknak olyan forma átszámítása esztendőkre, mint ahogy azt Miller és követői teszik? Bár ők két bibliai helyre (4Móz 14,34; Ez 4,5) alapítják ezt az eljárásukat, de alaposan félreértik azokat, s egyáltalán nem értik meg Isten időszámítását. Jobban mondva nem értik meg Istennek az időkre és alkalmakra vonatkozó bibliai kijelentését. A Biblia ugyanis eleve útját vágja az idők és alkalmak kutatásának, és az időpontok emberi okoskodással való kiszámíthatásának, amikor például ilyeneket mond: "Nem a ti dolgotok tudni az időket vagy alkalmakat, melyeket az Atya a maga hatalmába helyeztetett."²⁷ Itt tehát

26. Wilhelm Gesenius: i. m. 301. o.: "chatak... Niph. pass. Dn. 9,24: siebenzig Wochen... sind bestimmt über dein Volk."

27. Csel 1,7

nemcsak azt mondja az Úr Jézus Krisztus az időpontok után kíváncsiskodó tanítványoknak, hogy csupán a napot és az órát tartotta fenn az Isten a maga számára, hanem, hogy az idöket, idöszakokat és alkalmakat is. Elég nekünk tudni annyit, hogy az utolsó idöben élünk²⁸, hogy közel van az Úr²⁹, és váratlanul jön el³⁰. És hát még mindig rejtve az adventisták előtt "az az egy", amit kijelentett Isten és megíratott a Szentírásban éppen az Ó második eljövetelével kapcsolatban, "hogy egy nap az Úrnál olyan, mint ezer esztendő és ezer esztendő mint egy nap"³¹! Hát maga ez az egy kijelentés nem lehetetlenít-e minden emberi spekulációt, az Isten alkalmainak kiszámítani akarását?! Próbáljon valaki ennek alapján pontos számításokba kezdeni: egy nap annyi mint ezer esztendő, és ezer esztendő annyi mint egy nap!

Egyedül ott függesztette fel Isten ennek általános érvényét, ahol határozottan tudni engedte, sőt tudni parancsolta az idöt, mégpedig az ítélet ideje tartalmát és okát, mint pl. a negyven éves pusztai vándorlás és hetven éves babilóniai fogság esetében, vagy pl. Ezékiel próféta különös megbízatásával kapcsolatban, amikor is Izrael és Júda háza vétkeinek éve számához képest kellett egyik vagy másik oldalán feküdni. Kizárólag ezekben az esetekben mondotta meg Isten, hogy mennyit jelent egy nap, illetve egy esztendő az emberi idöszámításban. Egyedül ezekben az esetekben nem tiltott és hiábavaló spekulálás az idötartamok kiszámítása. (4Móz 14,33-34; Ez 4,4-5; Jer 25,11-12; 29,10; 2Krón 36,22-23; Dán 9,2). Amint ezekből is látjuk, az adventisták Istennek éppen ezekre a külön meghatározott alkalmakra adott kijelentéseit akarják felhasználni a Krisztus visszajövele idöpontjának és a világvége Isten számára fenntartott titkainak kulcsául, pedig a titkok az Úréi, a mi Istenünkéi, és csak a kinyilatkoztatott dolgok a miénk és a mi fiainké mindörökké!³²

Bár a Biblia és az események is tévelygésnek minősítették Miller idöszámításait, s vele együtt minden ráépülő idöszámítást is, az adventisták mégis kitaranak ma is ebben a tévelygésükben. L.R. Conradi misszió-igazgató pl. éppen a Csel 1,7-tel kapcsolatban írja a következőket: "ezzel még koránt sincs az monda, hogy az Isten maga nem fogja azt (ti. Krisztus visszajövetelének idöpontját) kijelenteni a legeslegutolsó nemzedéknek akkor, amikor hitük erősítésére a legnehezebb nyomorúság órájában az javukra fog válni." Majd így folytatja: "Isten népe ma még nem tudja a napot és órát, a Krisztus eljövetelének pontos idejét, de tudja az idöszakot és tudatában van annak, hogy a végső idöben él, hogy minden dolgoknak vége közelget, és hogy ez a nemzedék még meg fogja az Urat látni."³³

28. Zsid 1,1; 1Kor 10,11; 1Pt 4,7; 1Jn 2,18

29. Fil 4,5; Jak 5,8-9; Jel 2,5; 3,20; 22,20

30. Mt 25,13; 24,36. 42. 44. 50; Mk 13,33; Lk 12,39-40; 21,34; 2Pt 3,10; 1Thessz 5,2-3

31. 2Pt 3,8; Zsolt 90,4

32. 5Móz 29,29

33. L.R.C.: A Krisztus dicsőséges eljövele, 62-63. o.

Emellett a tanítás mellett aztán már egészen természetes, hogy a Bibliának az összes végidők jeleire vonatkozó kijelentéseit már mind múltbeli történeti eseményekhez kötik, és az egész bibliai eschatológiát úgy taglalják fel a történelemben, hogy annak minden részlete a XX. században véget ér, illetve elkezdődik. Így például a Mt 24,7, ill. a Jel 6,12-ben említett földindulást az 1755-ben bekövetkezett liisszaboni földrengésben, a Mt 24,29, ill. a Jel 6,12-ben jelzett égi jelt, a nap elsötétedését az 1780-83. években a Föld különböző pontjain szemlélhető, s a tudomány által is számon tartott napelsötétedésekkel, a Mt 24,29, ill. a Jel 6,13-ban jelzett csillaghullást pedig az Észak-Amerika egy részén szemlélhető, a csillagászok által is számon tartott eseménnyel, az 1883. november 13-i meteorhullással látják beteljesedettnek. Nem akarván tagadni ezeknek a "jelek"-nek a jelentőségét, mégis rá kell mutatnunk éppen az említett bibliai helyek alapján arra, hogy ezek a jelek nem egyszerűek és szórványos jelenségek, hanem egyre inkább ismétlődőek és általánosabbak lesznek a vég közeledtével (Mt 24,7-8).

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban szólnunk kell még arról is, hogy mit jelentenek Jézus Krisztusnak Mt 24,34-ben mondott eme szavai: "Bizony mondom néktek, el nem múlik ez a nemzetség, mígnem mindezek meglesznek"?!

Többféleképpen magyarázzák, a legkézenfekvőbb magyarázat az, hogy a tanítványok három kérdést tettek fel Jézusnak a templomból kijövet: 1. Mikor romboltatik le a jeruzsálemi templom? S az ő zsidós gondolkodásukban elválaszthatatlan volt ettől a második kérdés: 2. Mikor lesz a világ vége? S végül a 3. Mi lesz a jele az Ő visszajövetelének? Az Olajfák hegyén Jézus erre a hármas kérdésre felel. Először a Jeruzsálem pusztulására vonatkozó jeleket sorolja fel, s ezekről úgy beszél, mint közeliokről, mint "ezek". Azután az eljövetelének és világ végének jeleiről szól, melyről, mint távolabbiról úgy beszél mint "arról a napról és óráról". Eszerint az "ez a nemzetség" Jézus kortársait jelenti, mint akik valóban meg is érték mindazokat, amiket Jézus Krisztus Jeruzsálem pusztulásáról mondott. Az Ő eljövetelének időpontjáról pedig semmit sem közölt, mert amint maga megmondotta, azt egyedül az Atya tudja.³⁴ Ennek a magyarázatnak a helyességét látszik bizonyítani a mutató névmásoknak az eredeti szövegben (houtos-ekeinos) való különböző, ellentétes használata és a Mt 24,36-ban használt "pedig" (de) szócska is, mely a két eseményt (Jeruzsálem pusztulása és a világ vége) állítja szembe egymással.

Egy másik magyarázat szerint az "ez a nemzetség (hé genea hauté) kifejezés nem elsődleges, hanem másodlagos jelentésben áll itt, mely szerint a "gene" népet, nemzetet, közelebbről a zsidó népet jelenti, mely a Szentírás bizonyágtétele szerint valóban nem múlik el, hanem minden nyomorúság és üldöztetés ellenére is megmarad mint nép a paruziáig, Krisztus visszajöveteléig (ld. Rm 11,25-26; Zak 12,10kk.).

---

34. Mt 24,36

Ismét másik magyarázat szerint az "ez a nemzetség" megjelölés arra a nemzedékre vonatkozik, amelyik megéri a paruziát. Az eschatológikus események ugyanis olyan gyors egymásutánban fognak az első "jel" feltűnése után lezajlani, hogy amelyik nemzedék ezt megéri, az az összes jelet is ("mindezek") megéri. Ebben az esetben a "genea hauté" kifejezés nyelvtanilag is megengedhetően így fordítható inkább: "az a nemzetség". Lange pl. így magyarázza ezt a textust: "A nemzedék, mely ezen jelekre figyel". Az adventisták is ezt a magyarázatot fogadják el. Mi ezt a magyarázatot tartjuk a legkevésbé valószínű helyes magyarázatnak.

Vannak ezután olyanok, akik úgy értelmezik Jézusnak ezt a kijelentését, hogy itt Jézus tévedett az időpontot illetően, a tévedésének lehetőségét pedig a "kenózis"-sal, az önmaga-megüresítéssel (Fil 2,7) magyarázzák. Kálvin például ezt írja ezzel kapcsolatban: "Egyáltalán nem képtelenség, hogy Krisztus, aki mindent tudott, az emberi értelem szerint ne tudjon valamit; különben ugyanis nem lett volna hozzánk hasonló."³⁵ Mi ezt a magyarázatot sem tartjuk a valószínű helyes magyarázatnak, bár Mk 13,32 nem mond ellene! Vannak azután magyarázók, akik nem Jézus tévedésével, hanem Isten hosszú tűrő irgalmával magyarázzák azt, hogy miért nem jött vissza Krisztus még az ő nemzedéke életében. Ez a magyarázat már egészen bibliaszerű (2Pt 3,9). Istennek szuverén hatalmában áll ön maga kijelentéseit az időpontokra nézve is korrigálni, bár ezt sokan félreértik, sőt Isten káromlására, csúfalkodásra használják, holott amikor Isten ilyen határidő kiigazítást csinál, azt mindig a bűnös ember iránti kegyelméből teszi (vö. 2Kor 20,1-11 és Jónás 3,10). A mi Urunk késését az Ő hosszútűrésének, s így üdvösségnek kell tartanunk (2Pt 3,15). Mi is ezt tartjuk valószínű helyes magyarázatnak.

3. A szombat és a vasárnap

Azt már láttuk, hogy mikor és hogyan került a szombat kérdése az adventista tanok közé úgy, hogy az ma már a legközpontibb helyet foglalja el a HN adventisták tanáiban. Nincs könyvük, mely ne tárgyalná ezt a kérdést. Most, mielőtt még a Biblia erre vonatkozó tanítását, s ennek alapján a református álláspontot felvázolnánk, a rendszeresség és áttekinthetőség kedvéért először röviden azt összegezzük, hogy mit tanítanak a HN adventisták a szombatnappal és a vasárnapkal kapcsolatban?!

a) A HN adventisták tanítása a szombatról és a vasárnapról

White asszony ebbeli felfogását már ismerjük. Szerinte minden bűnnek a forrása a szombatünneplés eltörléséből, illetve a vasárnap ünnepléséből ered.

35. Kálvin János: Evangéliumi Harmónia, IV. 35. o.

A német L.R. Conradi egyik vaskos kötetében ("Krisztus vagy a római egyház?") azt állítja, hogy a szombat eltörlése a pápaság bűne, - egy másik misszióelnök, Spicer W.A. pedig azt írja egyik szintén nagyobb terjedelmű művében, hogy a vasárnap ünneplése Nagy Konstantin császár Kr. u. 321-ben kiadott rendelete óta honosodott meg a keresztyén egyházban, s ennek előtte "seholl" semmi nyoma annak, hogy a keresztyén hívők a vasárnapot ünnepezték volna.³⁶ Ő is, és több más HN adventista könyv - egymástól ugyan eltérő szövegezéssel, de azonos értelemmel - közlik Konstantin nevezett rendeletét, mely egy angol nyelvű egyháztörténeti mű szerint, melyet Spicer W.A. is idéz említett könyvében, így hangzik magyar fordításban: "Elrendeltetik, hogy a városok összes hivatalnoka és lakosa, és az összes ipari munkás pihenjen a Nap tiszteletre méltó napján. A földművesek ellenben szabadon művelhetik földjüket. Mert gyakran előfordul, hogy a szántóföldet és szőlőket nem lehet eredményesen megművelni, mint épp ezen napon. Ezért az isteni gondviselés által nyújtott ily kedvező alkalmat nem kell ezen rövid idő kedvéért elszalasztani. Kiadatott március hónap 7. napján, Krispus és Konstantinus másodszer konzulok."³⁷

Bár Spincer is beismeri, hogy ebből a rendeletből egyáltalán nem derül ki, mintha a császár a vasárnap megünneplését az egyház számára rendelte volna el, mégis a legtöbb adventista író azzal vádolja a történelmi egyházakat, hogy ennek a rendeletnek alapján vagy hatására tették át a IV. sőt egyes adventista írók szerint az V-VI. századtól kezdődően a szombat ünneplését vasárnapra.

A szombatnap ünneplés egyedüli helyességét pedig a következőképpen próbálják bizonyítani. "Mózes második könyve (31,13-17) és Ezékiel próféta szerint Isten és népe között a jel: a hét hetedik napja, a szombat. Ezt iktatta be Isten örökérvényű Tízparancsolatába is, mint a teremtés csodálatos dolgainak emlékezetét (Zsolt 111,4). Minthogy Krisztus a teremtő, ... a szombat Krisztusnak a "jele", Ő egyúttal Ura is a szombatnak. Ezékiel próféta szerint (20,20) főként a hét hetedik napjának ünneplése által ismerhetjük el, hogy Jehova az Úr-Isten. A szombatban megnyilvánuló krisztusi teremtő és megváltó erő - Jézus nevében mélyebb ismerete folytán - átalakítja a szombatünneplőt Krisztus képére és hasonlatosságára. A megváltottak seregéről feljegyezte, hogy homlokukon van az "Ő Atyjának neve" (Jel 14,1) ... A bélyeget a homlokon, illetve a kézen viselik. A homlok az értelem és a felismerés székhelye... A bibliahívó keresztyén egyik legfontosabb és egyáltalán nem nehéz feladata, hogy értelmével felismerje az Isten iránti engedelmesség külső jelét. Ha a kérdésnek ez az oldala világossá válik előtte, ha értelmével felismeri az igazságot, akkor már is megmenekült attól, hogy homlokán hordja az istenellenes hatalom

36. Spicer W.A.: Korunk és a világ sorsa, 123. o.

37. Schaff: History of the Christian Church, 3. köt. 5. fejj. 75. szak. Vö. A.H. Lewis: History of the Sabbath and the Sunday 2. kiad. 1903. 123-124. o. és White E.G.: Küzdelem az igazságért

bélyegét.³⁸ Egy magyar adventista író írja ezeket a Jelenések könyve 14. részének magyarázata kapcsán. Annak bizonyítására, hogy az újszövetségi nép számára is kötelező erejű isteni parancs a szombattartás, s hogy az apostolok és az első keresztyének is, Jézus példáját követve, szombatot ünnepeltek, egy traktátust is bocsátottak ki, melynek magyar címe: "Újtestamentomi nyugalomnap".

Ez a könyv is a Tízparancsolatra (2Móz 20,8-11) hivatkozik, mint az újszövetségi nyugalomnapnak is alapjára, s ezt a magyarázatot fűzi hozzá: "ezen szöveg szerint a szombat megünneplése már a világ teremtésekor elrendeltetett és mikor Isten a Sinai hegyen a Tízparancsolatot adta az embernek és azt kőtáblára írta, a szombatról szóló rendelést a parancsolatok középebe, mondhatni szívébe helyezte. A szombatnap megtartására vonatkozó parancsolat ma is ott van Isten törvényének közepén."³⁹ Majd a következőképpen érvel a vasárnapnak mint Krisztus feltámadásának emlékűnnep jellege ellen: János evangéliuma 20. része 19-22. versei csupán a "zsidóktól való félelem miatt" gyűltek össze a tanítványok, s nem azért, hogy Jézus feltámadását megünnepeljék. Sokkal nehezebben s csupán csak nyakatekert okoskodással tudnak érvelni a Jn 20,26-nak olyan adventista értelmezése mellett, mely szerint a tanítványoknak a húsvét után való második összejövetele, illetve Jézusnak közöttük való második megjelenése sem vasárnapra, hanem hétfőre esett. Egy táblázatot is közölnek ennek bizonyítására, mely szerint az "Első egybejövetel vasárnap este, 1 napra rá Hétfő, 2 napra rá Kedd, 3 napra rá Szerda, 4 napra rá Csütörtök, 5 napra rá Péntek, 6 napra rá Szombat, 7 napra rá Vasárnap, 8 napra rá Hétfő. Második egybejövetel 8 napra rá hétfőn este."⁴⁰

A Biblia félreérthetetlen szövegének hasonló elcsúrése és csavarása az is, ahogyan a Csel 20,7-et magyarázzák ebben a könyvben. Eszerint itt a troási keresztyéneknek nem egy már szokásos nyilvános úrvacsorai összejöveteléről van szó vasárnap este, hanem egy alkalmi éjjeli összejövetelről, hiszen "sok szövétnak" égett. Ez pedig a hét első napjának éjjele volt, s mivel a bibliai kor időszámítása szerint a nap este kezdődött (1Móz 1,5; 3Móz 23,32), a Csel 20,7-et úgy kell értelmezni, hogy a troási összejövetel a vasárnap reggelre menő éjjel történt és eltartott mind virradatig. Vasárnap reggel virradatkor Pál gyalog indult a tizenkilenc mérföldnyi távolságra fekvő Assusba.⁴¹

Az 1Kor 16,2-t, ahol kétség nélkül szintén a vasárnap ünneplésének egyik korai nyomát kell felfedeznünk, úgy magyarázzák, hogy itt Pál apostol nem a vasárnapi istentiszteleti nyilvános gyűjtésre, hanem csupán arra utal, hogy ki-ki otthon tegye félre magánál, amit sikerült összegyűjtenie.

38. Gyarmati Béla: A világdrama utolsó felvonása, 182. o.

39. Újtestamentomi nyugalomnap, 2. o.

40. Újtestamentomi nyugalomnap, 5. o.

41. Újtestamentomi nyugalomnap, 6-7. o.

A Jelenések könyve 1,10-ben előforduló "az Úrnak napja" kifejezésről ószövetségi textusokkal (2Móz 2,10; Ézs 58,13) próbálják bizonyítani, hogy itt is a szombatról lenne szó. Majd Jézus Krisztus és Pál apostol életéből vett példákkal (Lk 4,16. 31; Mk 16,9; Lk 23,56-57; 24,1; Csel 13,14. 42. 44; 17,2) azt bizonyítják, hogy az újszövetségi nyugalomnap a szombatnap. Megerősítésül hivatkoznak Jézus Krisztusnak arra a kijelentésére, mely így hangzik: "Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétáknak eltörlésére, nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább hogy betöltsem."⁴² Azt is nagy előszeretettel emlegetik, amit Jézus Krisztus Jeruzsálem pusztulásával kapcsolatban mondott tanítványainak: "Imádkozzatok pedig, hogy a ti futásotok ne télen legyen, se szombatnapon!"⁴³ S végül megállapítja ennek a traktátusnak az írója, hogy "csak ezeröttszáz évvel Krisztus születése után kezdték a vasárnapot az Úr napjának (sabbath) hívni."⁴⁴

b) Krisztus vagy szombatnap?!

Teljesen téves nyomokon indulnánk el, ha a HN adventistáknak a szombatra és vasárnapra vonatkozó tanítását megismerve, így tennénk fel a kérdést: "szombat vagy vasárnap?" A hetedik nap vagy a hét első napja?! Alapjában értelmesebb félre a teljes Írás bizonyágtételét ebben a kérdésben az, bárki legyen, aki a szombatot a vasárnapkal vagy a vasárnapot a szombattal állítja szembe, a napot a nappal. Azt kell tehát legelőször tisztáznunk, hogy milyen szerepet töltött, illetve tölthet be a Biblia szerint a szombat és a vasárnap?!

A szombat legelőször is a teremtés emléknapja, az "utolsó" nap, melyen Isten megnyugodott minden munkájától, melyeket teremtve cselekedett (1Móz 2,3 eredeti szövege szerint!). A Biblia azonban új (újja) teremtésről is beszél (vö. a 2Kor 5,17; Ef 2,10; Csel 3,21). Az első teremtés után ugyanis bejött a bűn, megzavarta a teremtés rendjét és nyugalomát. A legpontosabban megünnepelt szombatnap sem tud már olyan nyugalmat adni, mint amilyen nyugalom a teremtés hajnalán osztályrésze lehetett az embernek is. Ettől kezdve a szombatnap csak ígérete az igazi nyugalomnak. Isten is a megváltás munkájához kezdett. Így érthető Jézusnak ez a kijelentése: "Az én Atyám mindeztideig munkálkodik, én is munkálkodom"⁴⁵, mert hiszen teremtő munkájától az első szombatnapon megszűnt, ahogy az Írás is mondja: "noha munkáit a világ megalapításától kezdve bevégezte"⁴⁶. A teljes nyugalom csak az új teremtés befejezése után, az "utolsó" napon áll helyre az egész teremtett mindenségben. Így a "hetedik" napnak eschatologikus és jelképes jelentése is van. A szombat nap azonban igazi döntő jelen-

---

42. Mt 5,17

43. Mt 24,20

44. Újtestamentomi nyugalomnap, 15. o.

45. Jn 5,17

46. Zsid 4,3

tőségét Istennek a zsidó néppel való szövetségkötésében nyerte. Az adventisták is helyesen vették észre a szombattörvénynek a Tízparancsolaton belül elnyert különleges helyzetét, anélkül azonban, hogy ennek igazi jelentését megértették volna. A Biblia alapján mi is tanítjuk, hogy a szombattörvény valóban a Tízparancsolat egyike, sőt azt is állítjuk, hogy egészen kivételezett helye és kiemelt szerepe van a törvényben a többi parancsolat között (vö. Neh 9,14). Azt is tudjuk azonban, hogy miért van ez így.

A Tízparancsolat (5Móz 10,4) Isten és Izráel népe között - Isten lehajló kegyelméből - létrejött szövetségnek az okmánya (5Móz 5,2; 9,9). Tudvalevőleg két kőtáblára volt felírva (2Móz 31,18; 32,15; 5Móz 5,22). Az első táblán az Isten iránti kötelességeink, a második táblán a felebarátaink iránti kötelességeink parancsai állottak. Eszerint summázta Jézus is a törvényt.⁴⁷ Az egész törvény alapja, s a törvényadás előzménye az, hogy Isten szabadító Isten (2Móz 20,2), s lehajolt az emberhez, szövetséget kötött az ő népével. Isten önmagán nyugvó kegyelméből tette mindezt (vö. 5Móz 7,7kk.). A szövetség kétoldalú. Egyik oldalon Isten áll ígéreteivel és igényeivel, a másik oldalon az ember áll, aki akkor számíthat Isten ígéreteinek teljesedésére, ha Isten követelményeinek eleget tesz, vagyis ha a szövetséghez hű marad. Isten a szövetséghez mindig hű marad, s az embertől is hűség kívántatik. Ennek a Sínai-hegyi szövetségnek jegye, illetve "jele" is van, mely olyan forma szerepet tölt be, mint manapság a jegygyűrű a jegyesek között. A Sínai-hegyen kötött szövetségnek a jegye vagy jele a szombatnap. Már az Ószövetségből is (5Móz 5,15) kitűnik, de az Úr Jézus Krisztus szavaiból még világosabbá válik az, hogy amikor Isten éppen a szombatnapi nyugalmat tette a szövetség jegyév, Ő akkor is, az emberre is tekintett. "A szombat lón az emberért, nem az ember a szombatért."⁴⁸ Így kétségtelenül van egészségügyi (pihenés) és szociális (rabszolgákra tekintettel) jelentősége is a szombatnak mint hetenkénti nyugalomnapnak, mely szükséges nyugalmat, pihenést megvonni a testtől, nemcsak istenkísértés, hanem saját magunk és felebarátaink ellen elkövetett bűn is. Azonban a szombat értéke és jelentősége a szövetség szempontjából, legalább is Isten részéről, ezeknél mérhetetlenül több. Újra ismételjük: a szombat a szövetség *jegye*, amiképpen az Úr megmondotta ezt: "Te szólj az Izráel fiainak mondván: Az én szombatimat bizony megtartsátok, mert *jel* az én-közöttem és tiközöttetek nemzetségről-nemzetségre, hogy megtudjátok, hogy én vagyok az Úr, aki titeket megszenteltek... Megtartsák ezért az Izráel fiai a szombatot, megszentelvén a szombatot nemzetségről-nemzetségre, örök szövetségül. Legyen közöttem és az Izráel fiai között örök *jel* ez..."⁴⁹ Ezékiel próféta által pedig így szól erről az Úr: "És adtam nekik parancsolataimat és törvényeimet kijelentem

47. Mt 22,37-38; Mk 12,29-31

48. Mk 2,27

49. 2Móz 31,13. 16-17

nekik, melyeket az ember, ha cselekszik, él azok által és adtam nekik szombataimat is, hogy legyenek *jegyűil* köztem és öközöttük, hogy megtudják, hogy én vagyok az Úr, az ő megszentelőjük."⁵⁰

Az Isten és az ember között létrejött szövetség okiratában, a Tízparancsolatban a szövetség jegye a szombattörvény, a Törvény közepébe, a Törvény szívébe ékelődik, mint legfontosabb - az Isten iránti és a felebarátaink iránti köteleseink parancsai közé. Aki a "jegyet" (jeggyűrűt) megveti, meggyalázza, tulajdonképpen azt a szövetséget veti és gyalázza meg, amelyiknek kifejezője a jegy. Minthogy a szombat a szövetség fennállásának, tiszteletben tartásának a jegye volt, azért kérte számon Isten olyan szigorúan ennek megtartását, megszentelését az ószövetség népétől (vö. 4Móz 15,32kk.; Ez 20,13; 22,8; 23,38; Jer 17,21-22; 17,27; Ézs 56,2 stb.). Az Ószövetségben a szombat megrontása egyenlő a szövetség megrontásával, a szövetséges fél (Isten) megvetésével (vö. Ez 22,26).

Amiképpen azonban a Szentírás két teremtésről, azonképpen két szövetségről is tanít.

Amint az Ószövetségből tudjuk Izráel népe nem értette meg, vagy legalább is hamar elfelejtette a szombatnak isteni értelmét, igazi jelentését, tartalmát, s mint megüresedett forma, üres szertartási parancs, hamar unottá, nyüggé és teherre lett számukra. A csak önmagukra, saját hasznukra tekintő emberek szájából Ámós próféta szerint ilyen kérdések származtak: "Mikor múlik el az újhold, hogy gabonát árulhassunk? És a szombat, hogy megnyithassuk a gabonás házat?"⁵¹ Hogy az Úr a szombatot mindig "csak" jegynek tartotta, és semmi többnek, mutatja az, hogy amikor az ő népe már megvetette a szövetséget, a szombat megtartásának csak külső jeleihez ragaszkodott, s ehhez nem egyszer kínos aprólékosággal, maga az Úr kérdezi ezt: "Ki kívánja azt töletek, hogy pitvarimat taposátok? ... A jó illattétel utálat előttem, újhold, szombat, s ünnepre felhívás: bűnt és ünneplést el nem szenvedhetek."⁵² Ahol a szövetség megromlott, ott a jegy értelmetlenné vált. Ezért mondja az Úr az ő hűtlen népének: "Meggzűntetem minden örömét, újholdját, szombatját és minden ünnepe napját."⁵³ És ezt éppen egy olyan próféta által mondja az Isten az ő hűtlen népének, akinek parázna, házasságtörő felesége által ábrázoltatta ki az Úr népének Hozzá való viszonyát. Hűtlenné vált a jegyes, nincs szükség tehát a jegyre sem! (Olv. Hóseás 1-2. részeit.) Amikor pedig Ézsaiás próféta által az ő népének megtéréséről és csodálatos jövőjéről ezeket szólja: "És lesz, hogy hónapról-hónapra és szombatról-szombatra eljő minden test engem imádni"⁵⁴, - akkor ószövetségi fogalmakban

50. Ez 20,11-12; 20,20

51. Ám 8,5

52. Ézs 1,12-14

53. Hós 2,10

54. Ézs 66,23

ugyanezt mondja, amit Hóseás próféta által már egészen újszövetségi nyelven mond: "Kigyógyítom őket az ő hűtlenségükből, szeretem őket ingyen kegyelemből."⁵⁵ Eljő az idő, amikor mindvégig hűek maradnak a szövetséghez, melynek őszövetségi jegye a szombat.

Isten azonban új szövetséget kötött az ő népével, s már az Ószövetségben is ígéretet tett erre, s azt is megmondotta, hogy az Újszövetséget nem ama szövetség szerint köti, melyet az Egyiptomból való kijövetelkor kötött Izráel népével (Olv. Jer 31,32; Zsid 8,8-13). Isten az Újszövetséget Jézus Krisztusban kötötte meg az ő népével, mely nép most már nemcsak Izráel népe, hanem a pogányok közül is mindazok, akiket csak elhívott az Úr. Ez az Újszövetség nem helyezte érvényen kívül a Tízparancsolatot (Olv. Mt 5,17-18; Jer 31,33; Zsid 8,10; Rm 7,12; 8-24), de ami benne a szövetségnek a *jegye* volt (a szombattörvény), az megváltozott! Így érthető meg mélyebb értelmében az agg Simeonnak az a mondása, melyet a Jézus Krisztusról mondott, amikor 33 napos korában felvitték őt az ő szülei a jeruzsálemi templomba: Ímé ez vettetett sokaknak elestére és feltámadására az Izráelben, és *jegyül*, akinek sokan ellene mondanak!⁵⁶ Jézus Krisztus tehát az, Akihez való viszonyában ítéli meg ezután Isten az ő test szerint választott népét, az Izráelt is! Amikor Jézus Krisztus kereszthalála előtt elfogyasztotta tanítványjaival az utolsó vacsorát, az Úrvacsora szereztetésekor félreérthetetlenül azt is megmondotta, hogy mi az Újszövetségnek a jele, amikor így szól: "E pohár amaz új szövetség az én vérem által."⁵⁷

Így nyer mélyebb értelmet ez az újszövetségi intés: "Aki megveti a Mózes törvényét két vagy három tanúbizonyságra, irgalom nélkül meghal, gondoljátok meg, mennyiben súlyosabb büntetésre méltónak ítéltetik az, aki az Isten Fiát megtapodja és a szövetségnek vérét, mellyel megszenteltetett, tisztátalannak tartja."⁵⁸ Vagy az úrvacsorai figyelmeztetés: "Aki méltatlanul eszi e kenyeret vagy issza az Úrnak poharát, vétkezik az Úr teste és vére ellen... Aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivelhogy nem becsüli meg az Úrnak testét!" (1Kor 11,27. 29). Ha a szombatrontónak halállal kellett lakolnia (4Móz 15,32-36), sokkal inkább nem nyerhet kegyelmet az, aki Jézus Krisztust megveti. A szombat csak árnyéka Krisztusnak! (Olv. Kol 2,16-17) Míg a zsidókhöz írt levél 10. részének 1. versében elsősorban az áldozati törvényekről mondja Isten Igéje, hogy árnyékai a Krisztusban nyert javaknak, s nem általában a Tízparancsolatban foglalt törvényekről, addig a Kol 2,17 a Tízparancsolatban foglalt szombat-törvényről, a szombatról is azt mondja, hogy árnyéka Krisztusnak. Míg Krisztus az összes törvénynek eleget tett, addig a szombatot szinte szándékosan "megron-

55. Hós 14,5

56. Lk 2,34

57. 1Kor 11,25; Mt 26,28

58. Zsid 10,28-29

totta". A farizeusokkal és írástudókkal legtöbb összeütközése éppen a szombat miatt volt. Jézus Krisztus ura a szombatnak⁵⁹, de nem úgy, ahogy ezt a szombatisták értelmezik, hogy ti. ő is parancsolja a szombatnap megtartását, hanem úgy, hogy Ő felette áll a szombatnak, annál mérhetetlenül több, semhogy alá lenne vetve, éppen megfordítva! A szombatnap és Krisztus úgy viszonylanak egymáshoz, mint az árnyék a valósághoz. Krisztusban a valóság eljött, s eltűnt az árnykép. Az Újszövetség népének a szombatnaphoz ragaszkodni, Krisztustól való eltávolodást (Kol 2,19; Gal 5,4), a valóságtól az árnyékhoz való visszatérést, visszaesést jelent (Gal 4,9-11). A szombattörvényt Krisztus betöltötte, beteljesítette valósággal (Mt 11,28), s aki a szombatnaphoz eredeti bibliai jelentésében ragaszkodik, az Krisztus helyett vagy Krisztussal szemben teszi ezt. A Biblia szerint tehát nem a szombatnap és a vasárnap állanak szemben egymással, hanem Krisztus és a szombatnap. A döntő kérdés tehát ez: Krisztus vagy szombatnap?!

Aki ebben a kérdésben döntött, de csakis az, aki Krisztus mellett döntött mint üdvössége egyedüli és elégséges alapja mellett, az tarthatja azután különbnek egyik napot a másik napnál, és ügyelhet az egyik napra jobban, mint a másikra!⁶⁰ Az üdvösség kérdése egyedül a Jézus Krisztushoz való viszonyunk kérdése és nem a napoké, ezért az eligazító kijelentés a napok kérdésében is ez: "Aki ügyel a napra, az Úrért ügyel, és aki nem ügyel a napra, az Úrért nem ügyel!"⁶¹ Nem állhat a középpontban más, csak az Úr és nem a nap: sem a szombat, sem a vasárnap! Jézus Krisztus nélkül ünnepelhet valaki bármely napot, utálat az Isten előtt, még ha szombatnap is az! Az Isten újszövetségi népének szombati nyugodalma a napoktól független, Jézus Krisztusban van. Így mondja az Ige is: "Annakokáért megvan a szombatja (sabbatismos!) az Isten népének. Mert aki bement az Ő nyugodalmába, az maga is megnyugodott az ő (saját) cselekedeteitől."⁶² És vajon ki más ment be az Ő nyugodalmába (Mt 11,28) és szűnt meg a maga cselekedeteitől, mint csak az, aki Pál apostollal együtt így tud szólani: "Mert én a törvény által meghaltam a törvénynek, hogy Istennek éljek. Krisztussal együtt megfeszítettem, élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus; amely életet pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem és önmagát adta érettem."⁶³

Hogy pedig a Zsid 4,1-10 jelentése nem az, hogy Isten újszövetségi népének is megvan, megmaradt a szombatnapja, ahogy az adventisták szeretnék értelmezni ezt a bibliai helyet, kiderül a szövegösszefüggésből és az eredeti szövegből, ahol nem egyszerűen szombat(nap) "sabbat" áll, hanem "sabbatismos", melynek

59. Mk 2,28

60. Rm 14,5

61. Rm 14,6

62. Zsid 4,9-10

63. Gal 2,19-20

jelentése: szombati nyugalom, Isten gyermekeinek jövőre örök nyugalma. Egyébként is szembe van itt állítva az ószövetségi szombatnap az újszövetségi "nyugalommal". Ez a tudatos szembeállítás még élesebben kitetszik abból, hogy nem is Mózeszt említi itt, mint aki által az ószövetségi szombat adatott Izráel népének, hanem Józsuét, akinek neve héberül ugyanúgy van, mint Jézusé: Jehósuah, és azt fejezi ki ezáltal, hogy ha Józsué (vagy az első "Jézus") bevezetett volna az igazi, a tökéletes nyugalomba, akkor nem lett volna szükség Jézusra (a második "Józsuéra"), s nem szólna az Isten egy "más" napról sem! Azt egyébként is tudjuk, hogy az egész Zsidókhoz írt levél eredetileg azért, abból a szükségből íratott, mivel a zsidókból lett keresztyéneket szorongatta az a gondolat, hogy a mózesi törvényektől, jeruzsálemi templomtól, áldozataitól, szokásaitól való elszakadás nem jelent-e Istentől való elszakadást, a szövetség iránt való hűtlenséget?! A szentíró Isten Lelke által rámutat arra, hogy ezek elhagyása nem hogy bűn, Istentől való elszakadás lenne, hanem ezekhez ragaszkodni veszélyes, hiszen Krisztus és az Ő áldozata, s mindaz, amit Ő hozott, magasabb rendű, nagyobb az ószövetségi árnyékoknál, így a szombatnál is!

e) A vasárnap szerepe

Már az eddigiekből is kitűnt, most újra hangsúlyozzuk, hogy a vasárnap nem "szombat-pótló" és nem is a szombat "helyett" ünnepe. A vasárnap szerepe a keresztyén hívők számára csupán az, hogy már az apostoli kortól kezdődően ez a nap volt a gyülekezeti alkalom (vö. Csel 20,7; 1Kor 16,2). Pál és az apostolok csak azért mentek szombatnapon a zsinagógákba, mivel a zsidókat akkor találhatták ott együtt, hogy hirdessék nekik a Jézus Krisztusról szóló evangéliumot, (mint ahogy a szombatisták pedig a vasárnapot használják fel a vasárnapot ünneplő keresztyének közötti "szombat-misszió"-ra). Maguk között a keresztyének azonban mindig a hét első napján gyűltek össze rendszeresen az Ige hallgatására és az Úrvacsorával való élésre. Már a tanítványok is (vö. Jn 20,19. 26; Csel 2,1) összegyűlhetek volna szabadon bármely napon, azonban a gyülekezeti összejövetelek rendszeres alkalmául mégis a hét első napját választották. Miért? Kétség nélkül üdvtörténeti szempontból, de semmi esetre sem saját üdvösségük érdekében! Mi volt ez az üdvtörténeti szempont? Amint már mondtunk, a Kijelentés két teremtésről beszél: a semmiből való teremtésről (1Móz 1-2. rész; Rm 4,17), és az új(já)teremtésről (2Kor 5,17; Csel 3,21; Mt 1,28). Az első teremtésnek emlékünnepe a szombat, az új teremtés emlékünnepe: Krisztus feltámadásának emléknapja, mely a hét első napja. Ez a nap a Szentlélek kitöltetésének, a keresztyén Egyház megalakulásának, a keresztyén misszió kezdetének is emlékünnepe: mely a pünkösd. (Hogy a pünkösd is a hét első napjára esett, azt a legegyszerűbb bibliaolvasó is kiszámíthatja a 3Móz 23,15 alapján, ahol ezt olvassuk: "Számíljatok azután a szombatra következő naptól, melyen beviszitek a meglóbálni való kévét,

hét hetet, egészek legyenek azok. A hetedik hétre következő napig..." - Innen a név: pünkösd - "pentekosté" ötvenedik (ti. nap). A Szentlélek kitöltetése idejéről pedig szintén ezt olvassuk: "És mikor a pünkösd napja eljött, mindnyájan egyakarattal együtt valának. És lőn nagy hirtelenséggel az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, és eltelé az egész házat, ahol ültek. És megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek és üle mindenikre azok közül, és megtelének mindnyájan Szentlélekkel."⁶⁴

Drága emlékek fűződnek tehát az Újszövetség népének a hét első napjához, a vasárnaphoz, melyet ma is nem egy nyelven "Úr napja"-nak hívnak. S ha már a napok közül ki kellett választani egyet arra, hogy legyen az a keresztyén gyülekezet számára a rendszeres ígehallgatás, Úrvacsorájával való élés és adakozás alkalmává, miért ne éppen a vasárnapot választanák erre?! Éppen a hozzája fűződő drága eseményekért már az apostoli korban elnevezték a hétnek első napját "Úr napja"-nak (kyriaké hémera). Vö. Jel 1,10.

d) Az "egyházatyák" bizonyágtétele

Hogy a Jel 1,10-ben említett, az "Úrnak napja" kifejezés nem a szombatnapra, hanem a hét első napjára, a vasárnapra vonatkozik, kitűnik azokból az őskeresztyén iratokból is, melyek a Biblia kanonikus könyvei mellett maradtak ránk még az első századokból. Ilyen iratok pl. az ún. Didaché (a tizenkét apostol tanítása) és az ún. Barnabás-levél, melyek még az első századból maradtak fenn, s szerzőik bebizonyíthatólag még az apostolok fiatalabb kortársai, sőt tanítványai voltak. De ezek mellé a bizonyások mellé sorolhatjuk még Ignatiusnak (Ignác) a szíriai Antiókhia harmadik püspökének a Magnézia-beliékhöz küldött levelét is, melyet akkor írt Szmírnából, amikor a Trajánus-féle keresztyén-üldözés következtében halálra ítélve útban volt Antiókhiaiból Kis-Ázsián át gyalogosan Róma felé, a legnagyobb valószínűség szerint Kr. u. 107-ben. Kortársa volt tehát János apostolnak. S végül itt említjük meg még az ún. Diognétos-levelet, melyet egy ismeretlen nevű, de írásából az apostolok tanítványának bizonyuló keresztyén írt egy Diognétos nevű magas méltóságú pogány emberhez, aki a keresztyénség iránt érdeklődött.

A Didaché pl. így ír a vasárnapról: "Az Úr napján (vasárnap) egybegyűlvén végezzetek kenyérszegést és tartások eucharistiát, miután bűneiteket meggyónátok, hogy tiszta legyen a ti áldozatotok..."⁶⁵ (Didaché, XIV.).

A Barnabás levél XV. fejezete a szombatról szólva kifejti, hogy a szombat a teremtés hat napjára következett pihenő napnak. A teremtés hat napja 6000 évet jelent. Majd így folytatja: "Amint eljő az Ő Fia, a Gonosz idejét megszünteti, megítéli a gonoszokat, megváltoztatja a Napot, Holdat és csillagokat, és utána

64. Csel 2,1-4

65. Kühár Flóris: Az apostoli atyák. Szent István Társulat kiad. Bp. 1944. I. köt. 37-38. oldal

szépen elpihen a hetedik napon." Ha mi is szentek leszünk, részt vehetünk az Ő nyugodalmában. Majd hosszasan megokolja, hogy miért nem ülik a keresztyének a szombatot. A szombat úgymond, a régi hétnek a vége, az ószövetség korszakának. Az Úr a következő, a nyolcadik nappal új világ kezdetét jelzi. Ezt a napot boldogan üljük meg, mert hiszen ezen a napon támadott fel az Úr halottaiból, és jelent meg tanítványainak. A szombattartás elleni érvelésében Ézs 1,13-mal kapcsolatban, ahol az Úr a szombat megüresedett ünneplése ellen szól, a következőket mondja: "Azért üljük mi meg ünnepi örömben a nyolcadik napot, amelyen Jézus is halottaiból feltámadott."⁶⁶

Antiochiai Ignác, a vértanú püspök pedig ezt írja a Magnéziabelieknek: "Idegen tévtanok, régi haszontalan mesék meg ne tévesszenek titeket. Ha még mindig zsidó módra él valaki, ezzel azt fejezi ki, hogy a kegyelem még nem jött el... Ha tehát azok, akik a régi törvény szerint éltek, megtértek az új reményre (új reménységre jutottak), már nem a szombatot ülik meg, hanem az Úr napját (a vasárnapot). Ezen a napon támadt fel a mi életünk Benne, az Ő halála által (ezt ugyan néhányan tagadják), de mi e misztérium által nyertük el a hitet és ezért vagyunk rajta, hogy egyedüli Mesterünknek, Jézus Krisztusnak legyünk tanítványai."⁶⁷ (A Magnesiabelieknek Ignatius, VIII-IX.). Ugyancsak ő írja a Filadelfiabelieknek ezt: "Ha pedig valaki nektek a zsidó törvény kötelező voltát hirdeti, ne hallgassatok rá. Mert jobb körülméltől tanulni a keresztyén tant, mint nem körülméltől a zsidó törvény kötelező voltát."⁶⁸ (A Filadelfiaiaknak Ignatius VI.) Itt nyilván Pál apostolnak a Galatákhoz írott szavaira gondolt (vö. Gal 5,12).

A Diognétos-levéiben pedig ezt olvashatjuk: "Ami zsidóknak az ételektől való tartózkodását, szombatnapi babonáit, a körülméltelkedés felől való hengegését, a böjt és újhold dolgában való látszatjamborságát illeti, azt hiszem, ezekről nincs szükséged tőlem felvilágosításra; nevetséges és mellőzhető dolgok ezek."⁶⁹ (IV. 1.)

A fentiek szerint tehát azt állítani, hogy az őskeresztyének számára nem a hét első napja (vasárnap) volt az "Úr napja", - nem csupán bibliahamisítás, illetve a Biblia félreérthetetlen kijelentéseinek (Csel 20,7; 1Kor 16,2; Jel 1,10) elcsúrése és csavarása, hanem egyszerűen történelemhamisítás is. Hogy a keresztyének sem nem a pápaság, sem nem a Nagy Konstantin császár idézett rendelete alapján, tehát a IV. századtól kezdve kezdték a vasárnapot Úr napjaként ünnepelni, bizonyítják a fenti történelmi adatok, melyek szerint a vasárnap ünneplése jóval megelőzte magát a pápaság intézményét és Konstantin császár 321-ben kiadott (egyébként is állami, politikai) rendeletét is. A történelmi igazság az, hogy már a

66. Kühár Flóris: i. m. 55-56. oldal és Fr. X. Funk: Opera patrum Apostolicorum, Tübingen, 1878.

67. Kühár Flóris: i. m. 123. oldal

68. Kühár Flóris: i. m. 138. oldal

69. Kühár Flóris: i. m. 169. oldal

II. században arról ír Tertullianus egyházatya (kb. Kr. u. 197-ben), hogy a hétnek első napja a keresztyénség közös ünnepe. Visszautasítja azt a vádat, mely szerint a keresztyén vallás Istene a pogány napisten, a Saturnus lenne. Ennek a vallásnak hívei a szombatot ünnepelték ("dies Saturni"), mely a zsidók ünnepe is. Ekkor említi meg, hogy a keresztyének ünnepe, a hét első napja, független mindkét fajta szombat-ünneptől.⁷⁰ (Vö. Apologeticus adversus gentes, XVI.)

e) A szombatista érvek bibliai cáfolata

Csak miután tisztáztuk a teljes Írásnak, a Bibliának a tanítását a szombat dolgában, térhetünk rá a szombatista érvelések bibliai cáfolására.

Az eddigiek után legelőször is vissza kell utasítanunk azt a vádat, mintha mi a vasárnapot a szombat helyett ünnepelnénk, s annak a legcsekélyebb üdvszerző jelleget is tulajdonítanánk. A vasárnapot igenis Úr napjának nevezzük, joggal, de sohasem neveztük és nevezzük "szombat"-nak, ahogy az "Újtestamentomi nyugalomnap" c. szombatista traktátus írója állítja ezt.

A fent elmondottak után már azt is felesleges cáfolni, amit a fő adventista tanítók nyomán Gyarmati Béla ír idézett könyvében, hogy ti. a szombat Krisztusnak a "jele" lenne. A szombat az ószövetségnek a jele, Krisztusnak pedig "árnyéka", így tanítja nagyon világosan a Biblia (olv. Kol 2,16-17!). S csak a szombat-bálványozás miatt elvakult ember írhat olyat ezek után is, mint Spicer W.A. misszióelnök már szintén idézett munkájában: "Az ünnepek és szombatok, melyek a lévítai szolgálatban előfordulnak, s általában az egész lévítai szolgálat oly árnyék, amely később eljövendő javakra mutatott, s amely a golgotai nagy áldozatban ment teljesezésbe (Kol 2,16-17). Ámde az Úr szombatja nem tartozik ezek közé."⁷¹ Ugyan miért nem?! Szombat csak egyféle szombat van az Ószövetségben, az Úr szombatja. Hogy pedig nem is az ún. "szombat-év"-ről van szó a Kol 2,16-ban, ahogy általában érvelni szoktak az egyszerűbb szombatista prédikátorok, elég legyen csak arra rámutatni, hogy "szabbata" szóval egyetlen egy helyen sem jelöli az Ószövetség a hetedik "esztendő"-t, hanem csupán a hetedik napot, a szombatnapot, s ahol szombat-évről van szó, ott mindig a "szabbath sánim", illetve a "sonat hassömittah" (elengedés esztendeje) kifejezés áll (vö. 3Móz 25,8; 5Móz 15,9; 31,10). A Kolossé 2,16-ban pedig egymagában a "szabbath" (szabbathon) szó áll, tehát a szombat napra vonatkozik. Azt a nevetséges állítást pedig, mellyel a leg-egyszerűbb szombatisták szoktak érvelni, hogy ti. a Kol 2,16-ban éppen a szombattartókat veszi védelmébe az apostol az őket emiatt megítélőkkel szemben, azt hiszem felesleges cáfolni. Kitűnik ez abból is, hogy a következő (17.) versben mint idejétmúlt, érvényét veszítette dolog említetik a szombat.

⁷⁰ Györi János: Szombat vagy vasárnap? Bp. 1948. 29. o. Vö. Gerhardt Esser: Bibliothek der Kirchenwäter 1925. XXIV. k. 86. oldal

⁷¹ Spicer W.A.: Korunk és a világ sorsa, 120. oldal

Nem is a szombatban nyilvánul meg a krisztusi teremtő és megváltó erő, amint Gyarmati Béla írja, hanem Krisztusban jelent meg az igazi nyugalom, melynek az Ószövetségben a szombat csak ígérete és árnyéka volt. Nem is a szombattartás az a pecsét, homlokra írt bélyeg, mely az eljövendő haragtól megment, hanem a Jézus vére (vö. Rm 5,9; Jel 7,3; 9,4; 14,1; 7,14-15).

Ami pedig a Jézus Krisztus feltámadásának és megjelenésének a napját illeti, azzal kapcsolatban a következőket mondhatjuk: Jézus nem azért nem támadott fel halottaiból szombatnapon, hogy szombatrontó ne legyen, nem is azért nyugodott a sírban szombatnapon, mert szombat volt, hanem egyszerűen azért, mivel előre megmondotta, hogy harmadnapon fog feltámadni. (Mt 16,21; 17,23; 20,19 és a párhuzamos bibliai helyek!) Pénteken feszítették meg, s ehhez számítva a harmadik nap a vasárnap.

Éppen Jézus Krisztus feltámadásának a napjával, időmeghatározásával kapcsolatban bibliai kifejezés ("harmadnapon") cáfolja meg legjobban a szombatitáknak azt a másik okoskodását, mely szerint a feltámadott Jézus Krisztus második megjelenésére vonatkozó "nyolc nap múlva" kifejezés azt jelentené, hogy nyolc teljes nap (nappal és éjszaka) eltelté utáni napon. Ha összevetjük Jézus Krisztusnak az ő halálára és "harmadnapon" történő feltámadására vonatkozó ismételt kijelentéseit azzal, amit a jelkívánó farizeusoknak mondott a "Jónás jel"-ről (Mt 12,40), vagy a "templom megépítése"-ről (Jn 2,19-22), akkor még világosabbá lesz előttünk az, hogy sem a "harmadnapon", sem a "három nap és három éjjel", sem a "három nap alatt" kifejezés nem jelenti azt, hogy három teljes nappal és három teljes éjszaka eltelté után, hanem csupán azt, hogy a kezdő napot is beleszámítva a harmadik napon, a harmadik napot is érintve. Bár az erre vonatkozó bibliai kifejezések különbözőek, Jézus Krisztus pénteken történt megfeszítése és eltemetése (Mt 27,62; Mk 15,42; Lk 23,54; Jn 19,31), és a hét első napján, vasárnapon (Mt 28,1kk.; Mk 16,1kk.; Lk 24,1kk.; Jn 20,1kk.) történt feltámadása minden ellenkezést és okoskodást elnémítván bizonyítja, hogy miképpen kell értelmeznünk a "harmadnapon" kifejezést. A főpapok és farizeusok is tudták azt, hogy a napokat a kezdő naptól kell számítaniok, ha az már töredék nap is, azért volt sürgős számukra még szombat napon gondoskodni Jézus Krisztus holttestének őrizetéről (vö. Mt 27,62-64).

Ugyanígy kell értelmeznünk a "nyolc nap múlva" vagy "nyolcad napon" kifejezéseket is. Mai szóhasználatunkban is az "egy nap múlva" kifejezés helyett szoktuk azt mondani, hogy "másnap", de mégsem két nappal későbbi időpontra gondolunk. Amikor pedig azt mondjuk, hogy "nyolc nap múlva", akkor sem a kilencedik napra, hanem a kezdőnapot is beleszámítva a nyolcadik napra gondolunk. Ha tehát Krisztus a hétnek első napján este (Jn 20,19) jelent meg a tanítványainak, akkor "nyolc nap múlva" való megjelenése szintén a hét első napjának estéjére esett.

Ami pedig egyébként is Krisztusnak a sírban való "nyugvását" illeti, arra nézve jó elolvasni 1Pt 3,18-19-et, ahol így szól Isten Igéje: "Krisztus is szenvedett egyszer a bűnökért, mint igaz a nem igazakért... megölettetvén ugyan test szerint, de megelevenítettvén Lélek szerint, amelyben elmenvén a tömlöcben levő lelkeknek is prédikált". Micsoda ellentét! Az Ószövetség utolsó szombat napján Krisztust gyilkosai a sírba tették, és siettek a szombat megünneplésére (Jn 19,31), de másnap a szombat megrontása árán is siettek Pilátushoz, hogy holtteste őrizetéről gondoskodjanak (Mt 27,62kk), közben pedig Jézus Krisztus alászállt a poklokra! A tanítványok és az asszonyok ezen a szombatnapon természetesen pihentek, nyugodtak a parancsolat szerint (Lk 23,57), mivel még a törvény alatt voltak, de már a feltámadás után a hét első napján gyűltek össze Uruk és a Szentlélek várására (vö. Jn 20,26, Csel 2,1). Teljesen tarthatatlannak, hiábavaló emberi okoskodásnak, az igazság elől szántszándékkal elzárkózni akarásnak bizonyul a Csel 20,7-nek az az adventista magyarázata is, mely szerint Pál apostol tulajdonképpen szombat éjfélig tanított a troási gyülekezetben és vasárnap ment tovább Assusba, mihelyt Jn 20,19-cel egybevetjük ezt a bibliai helyet. Mindkét helyen a hét első napjának estéjéről van szó. Hogy a zsidó időszámítástól (mely szerint a nap valóban naplementétől-naplementéig tart, s az est megelőzi a nappalt), adódhat minden félreértést kizárjon a szentíró, külön kiemeli, hogy itt a hét első napjának nem a szombat naplementétől számított estéjéről van szó, hanem a hét első napjának letelte után következő estéről, vagyis vasárnap estéről. Miután ugyanis leírja a húsvéti eseményeket a hét első napjának hajnalától kezdődően, mikor az esti események elbeszélésébe kezd, újra kihangsúlyozza, hogy "mikor azért este volt, azon a napon, a hétnek első napján..." A Didachéból is láttuk, hogy a kenyér megszegésének alkalma a hét első napjának (vasárnap) estéje, a feltámadott Krisztus megjelenésének emlékünnepe volt. Pál apostol is ezt az estét töltötte együtt úrvacsorai közösségben és tanításban a troásbeli keresztyénekkal.

Ami pedig az 1Kor 16,2 igazi értelmét illeti, a szöveg pontos fordítása szerint azt kell mondanunk, hogy egyáltalán nem arról van itt szó, hogy ki-ki "otthon" tegye "félre" a szentek számára való adományát, hanem egyenesen arról, hogy minden vasárnapon, vasárnaponként (a hét első napján, "kata mian sabbatou!") minden keresztyén vegye magához azt, amit sikerült addig erre a célra összegyűjtenie, - nyilvánvalóan azért, hogy vigye magával a gyülekezetbe, mely ezen a napon szokott összejönni, ahová szintén egy ilyen napra volt várható Pál apostol is. Egyébként miért jelölte volna meg Pál apostol állandó gyakorlatra a hét első napját, a vasárnapot?! Ha nem lett volna gyülekezeti jelentősége a vasárnapnak már abban az időben is, akkor csupán elég lett volna arra figyelmeztetni a korinthusiakat is, hogy állandóan tartsák készenlétben otthon félretéve

adományait, hogy bármikor érkezik az apostol, kéznél lehessen az az összegyűjtésre.

(Az 1Kor 16,2 eredeti görög szövegében előforduló "kata mian sabbatou" héberes-görög kifejezés ugyanis azt jelenti, hogy "minden vasárnapon", "mindig a hét első napján", "vasárnaponként" - vö. Mt 27,15, par. "kat'heortén": ünnepenként, minden ünnepen! Viszont a "par'heauto" kifejezés "szorosan magánál, magához, maga mellé" jelentéssel fordítható helyesen - vö. Lk 9,47.)⁷²

Arról már szoltunk, hogy Pál apostol és a tanítványok miért szombatnapon mentek a zsinagógákba?! Egészen téves az a bibliamagyarázat is, ahogyan a szombatisták Jézus Krisztusnak a törvény betöltéséről mondott szavait (Mt 5,17) értelmezik, hogy ti. a "betölteni" annyi mint: "megtartani". Ők Jak 2,8-cal próbálják ezt bizonyítani. Aki azonban a Biblia eredeti szövegében olvassa el egymás után ezt a két textust, az látni fogja, hogy bennük két különböző fogalomról van szó, Mt 5,17-ben a "pléroó": betölt, teljességre visz, betelít ige áll, Jak 2,8-ban pedig a "teleó": véghezvisz, megcselekszik ige. Jézus nem "megtartotta" a szombatot, hanem "betöltötte, azaz Benne vált valósággá az, amit a szombat ígért, aminek a szombat csak "árnyéka" volt.

Jézus Krisztusnak Jeruzsálem pusztulásával kapcsolatban mondott szavaihoz pedig csupán azt a megjegyzést fűzzük, hogy nem másért mondta ezeket a szavakat (Mt 24,20) az Úr, mint csupán sajnálatból és kíméletből még az Őt elutasító és a szombathoz pedig görcsösen ragaszkodó város népe iránt is (Mt 23,37-39!), mivel-hogy ismerte az emberi léleknek azt a tulajdonságát, mely a máskülönben általa sem megbecsült vagy igazi jelentőségében fel sem ismert szent dolgok durva megtapodásán, feltűnő meggyalázásán mégis meg tud ütközni, meg tud botránkozni.

A szombatista tanok bibliai cáfolatát egy saját könyvükből vett idézettel zárjuk, mely döntő bizonyítéka annak, hogy a HN adventisták nem csupán különbnek tartják a szombatnapot a többi napoknál, hanem egyenesen bálványozzák azt. Zeiner Alajos szombatista író írja ezeket "A megdicsőült Emberfia" c. művében: "Vállaljunk tehát magunkra a szombat ünneplés által egy részt Krisztus szenvedéseiből, hogy részestársai lehessünk a dicsőségben is (i. m. 49. oldal). Mi más ez, mint a szombatnap bálványozása, Krisztus szenvedései mellé való felmagasztalása?! Ezen a ponton kell a legteljesebb mértékben visszautasítanunk bibliai alapon a szombatünneplést!

f) Kálvin János tanítása a szombatról

Úgy gondoljuk, hogy ezek után hasznos dolog lesz megnéznünk azt is, hogyan tanított erről a kérdésről a mi nagy reformátorunk, Kálvin János?! Legbővebben

⁷² Daxer György, Kiss Jenő: Újszövetségi görög-magyar szótár, Sopron, 1935. 105. o. "kata" címszó alatt, ill. 151. oldal "Para... Dat.-szal a személy közelségét jelzi: -nál, mellett, között, -hoz, Jn 19,25; Lk 9,47"

kifejtette ezt élete nagy művében, az Institutióban⁷³. Minthogy ez a könyv sokak számára nehezen hozzáférhető, ideiktatjuk szó szerint, teljes terjedelmében az Institúció megfelelő szakaszát.

"Negyedik parancsolat. Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed. Hat napokon munkálkodjál, és minden dolgot elvégezzed. Hetednapon, a te Jehova Istenednek szombatja vagy: semmi dolgot ne tégy se te, stb."

28. Ennek a parancsolatnak célja az, hogy saját kívánságainknak és cselekedeteinknek meghaljunk, Isten országáról elmélkedjünk és erre az elmélkedésre az általa rendelt eszközökkel gyakoroljuk magunkat. Mivel azonban e parancsolat sajátos és az előbbiektől eltérő megfontolást kíván, magyarázás módja is eltér némileg az előbbiektől. A régiek ezt a parancsolat-példázatot, lényegtelen parancsolatnak (umbratile) szokták nevezni, mivel a napnak külső megtartását foglalja magában, amely Krisztus eljövetele által a többi példázatokkal együtt eltöröltetett. Ezt ugyan ők helyesen mondják, de állításuk a valóságot csak félig fejezi ki. Ezért a magyarázatot mélyebben kell keresni, s alapos vizsgálat alá kell vennünk azt a három okot, melyek szerintem a parancsolatban foglaltatnak. Ugyanis először a mennyei törvényhozó a hetedik napi nyugalom által Izrael népe előtt azt a lelki nyugalmat akarta jelképezni, melynek következtében a hívek saját munkájuktól megszűnni tartoznak, hogy Istent engedjék munkálkodni magukban. 2. Aztán azt akarta, hogy legyen egy határozott nap, melyen az emberek a törvény hallására s a szertartások végzésére összejajjenek, vagy legalább, amelyet különösképpen Isten munkái felől való elmélkedésre szenteljenek, hogy e megemlékezéssel a kegyességhez szokjanak, s ebben gyakorolják magukat. 3. Harmadszor jónak látta, hogy a szolgálóknak és azoknak is engedessék nyugodalmi nap, akik más hatalma alatt vannak, hogy így a munkától némi megkönnyebbülésük legyen.

29. Mindamellet sok körülmény arra tanít, hogy a szombatban a lelki nyugalomnak ama jelzése volt a legfontosabb cél. Mert az Úr talán egy parancs iránt se kívánta szigorúbban az engedelmisséget. Mikor a prófétáknál ki akarja jelenteni, hogy az egész vallás meg van rontva, azon panaszkodik, hogy szombatjait megfertőztették, megrontották, nem tartották és nem szentelték meg, mintha ezen engedelmisség elmulasztása után semmi sem volna többé, amivel őt tisztelni lehetne (4Móz 15,32; Ez 20,12; 22,8; 23,38; Jer 17,21-22. 27; Ézs 56,2). A szombat megtartását viszont igen megdicséri, amiért a hívek is egyéb kijelentései között főleg azt becsülték rendkívül nagyra, hogy nekik a szombatot kijelentette.

Mert Nehémiásnál (9,14) így szólnak a lévíták ünnepélyes összejövetelükben: "A te szombatodat is megjelentéd az atyáknak és parancsolatokat, rendtartásokat és törvényt adtál nekik a te szolgálád, Mózes által". Ebből látható, hogy a szóban

73. Kálvin János: A keresztyén vallás rendszere, 1559. Pápa, 1909. Ford. Ceglédi Sándor - Rábold

Gusztáv I. k. 374-380. oldal

forgó parancsolatot a törvény minden rendelkezési között mennyire megbecsülték. Mindez a szombat intézményében rejlő titok fenségének megjelentésére és ajánlására vonatkozik, amelyet Mózes és Ezékiel igen szépen kifejez. Így Mózes második könyvében (3,13; 35,2) ezt olvashatjuk: "Az én szombatimat megtartátok, mert jel az én közötttem és ti köztetek nemzetségről-nemzetségre, hogy megtudjátok, hogy én vagyok a Jehova, aki titeket megszentellek. Megtartátok azért a szombatot, mert szent dolog az ti közöttetek. Őrizzék meg Izrael fiai a szombatot és tartsák meg nemzetségről-nemzetségre, mivel örökkévaló szövetség az közötttem és Izrael fiai között és állandó jel. Ezékiel még bővebben beszél a dologról (20,12). Szavainak összege mégis ez, hogy a szombat oly jegy, melyből Izrael megismeri, hogy Isten az ő megszentelője. Ha a mi megszentelésünk saját akaratumknak megöklésében áll, már ebből kitűnik a külső jegynek a belső dologgal való feltűnő hasonlatossága. Teljesen nyugodnunk kell, hogy Isten bennünk munkálkodjék, akaratumkról le kell mondanunk, szívünket Istennek kell ajánlanunk és összes testi vágyainkat meg kell tagadnunk. Végezetre minden munkánkban szünetet kell tartanunk, hogy midőn Isten munkálkodik bennünk, benne nyugodjunk meg, amint az apostol is tanítja (Zsid 3,13 és 4,4).

30. Emez örök nyugodalmat jelezte a zsidóknak a hét egyik napjának megtartása. S hogy ezt annál nagyobb vallásos buzgalommal megüljék, az Úr saját példájával ajánlotta. Mert az ember buzgalmának felébresztésére nem kis hatással van, ha megtudja, hogy ő teremtetésére utánzására törekszik. Ha valaki a hetes számban valami titkos értelmet keres, tudja meg, hogy mivel e szám a Szentírásban a tökéletességnek száma, nem ok nélkül választotta az örökkévalóság jelzésére. Ennek felel meg az is, hogy Mózes azon nyugodott, befejezi az éjszakák és napok egymásra következésének felsorolását. A hetes számnak másik valószínű értelmét is fel lehet fogni, hogy ti. az Úr ezzel a számmal azt jelezte, hogy tökéletes szombat sohasem lesz, míg az utolsó naphoz el nem jutunk. Mert az Istenben való boldog nyugodalmunkat itt kezdjük el, s abban naponként újabb és újabb haladásokat teszünk, de mivel a testtel való küzdelmünk még mindig tart, előbb e nyugalom tökéletessé nem válhatik, míg be nem teljesedik Ézsaiás ama kijelentése (66,23), mely szerint "hónapról-hónapra" és "szombatról-szombatra" örökké való ünneplés lesz Isten országában, mikor ti. Isten lesz minden mindenekben (1Kor 15,28). Úgy tűnhet tehát fel, hogy az Úr a hetedik nap által népe előtt szombatjának az utolsó napon való tökéletességét akarta ábrázolni, hogy a nép a szombat felett való állandó elmélkedés által egész életében erre a tökéletességre igyekezzenek.

31. Ha valaki a hetes számnak ezt a magyarázatát, mint felettébb erőltetett visszautasítja, nem ellenzem, hogy egyszerűbb módon fogja fel a dolgot, hogy ti. Isten egy bizonyos napot rendelt, amelyen a lelki nyugalom állandósága felől való elmélkedésre a törvény fegyelmezése alatt gyakoroltassék a nép. A hetedik

napot pedig azért jelölte ki vagy mivel úgy látta előre, hogy megfelelő lesz, vagy hogy saját példája hasonlóságát élje adván, a népet annál jobban serkentse vagy bizonyosan figyelmeztesse, hogy a szombatnak nincs más célja, mint hogy az ember teremtőjéhez hasonlóvá tétessék. Mert ez kevésbé fontos, csak az a titok maradjon meg, amit különösen ábrázol, hogy ti. egykoron munkáink után örök nyugalom lesz részünk. S ennek megfontolására szüntelen intették a próféták a zsidókat, hogy ne gondolják, mintha testi munkájuk megszűnésével kötelességüknek eleget tettek volna. Mert az előbb idézett mondásokon kívül Ézsaiásnál ezt olvashatjuk (58,13): "Ha megtartóztatod a te lábadat szombatnapon, hogy azt ne műveljed, amiben gyönyörködöl az én szent napomon, és a szombatot gyönyörűségnek tartándod, hogy szenteltessék és tiszteltessék az Úr és neki tisztességet teendesz úgy, hogy nem a te dolgaidat tészed és nem cselekszel, s nem szólsz oly beszédet, amelyben gyönyörködnél, akkor az Úrban gyönyörködöl stb." Továbbá az sem kétséges, hogy ami e parancsolat szertartásos részét illeti, az Krisztus eljövetelével eltöröltetett. Ő ugyanis amaz igazság, akinek megjelenésével az összes példázatok elenyésznek, Ő a test, kinek láttára az ember az árnyakat odahagyja. Ő, mondom, a szombatnak igaz betöltése. Mert akik a keresztség által vele eltemettetünk, halála közösségébe beoltatunk, hogy föltámadásának is részesévé lévén, új életben járjunk (Rm 6,4). Ezért máshelyen azt írja az apostol, hogy a szombat jövendő dolog jelképe (Kol 2,16-17), a test, azaz az igazságnak ama szilárd lényege, melyet azon a helyen alaposan kifejtett, a Krisztusban van. Az igazság pedig nem elégszik meg egy napnak megünneplésével, hanem élünk egész folyását kívánja, míg magunknak meghalunk s teljesen Istennek életével töltetünk. A napok babonás megtartásától tehát a keresztyéneknek tartózkodniok kell.

32. Mivel ezért a két utóbbi ok a régi jelképek közé nem sorozható, hanem minden időre nézve egyformán illik, habár a szombat eltöröltetett is, mindazáltal köztünk ma is helyén van, hogy bizonyos meghatározott napokon összegyűljünk, az Ige hallgatására, a szent kenyér megtörésére, a nyilvános könyörgésre, s aztán, hogy a szolgálknak és a munkásoknak nyugalomra való időt engedjünk. Minden kétségen felül áll, hogy a szombatra vonatkozó parancsolatban, mindkét dologra gondja volt Istennek. Az elsőre nézve magában a zsidók szokásában is bőséges bizonyítékunk van. A másodikat Mózes jegyezte fel (5Móz 5,14) ezekkel a szavakkal: "Hogy nyugodjék szolgád, szolgáló-leányod, mint te magad, mert megemlékezzél róla, hogy te is szolga voltál Egyiptom földében." Ugyanő a második könyvben (23,12) így szól: "Hogy nyugodjék a te ökröd, szamarad és megnyugodjék a te szolgáló-leányodnak fia". Vajon ki tagadja, hogy mind a két dolog éppen úgy vonatkozik reánk, mint a zsidókra? Hogy egyházi összejöveteleket kell tartanunk, Isten Igéje nyilván parancsolja, s az élet tapasztalatai eléggé bizonyítják, hogy ilyen összejövetelekre mennyire szükség van. S ha nincse-

nek megállapítva, s nincs meghatározott napjuk, hogyan volnának megtarthatók? Az apostol vélekedése szerint (1Kor 14,40) közöttünk mindennek tisztességgel és jórenddel kell végbemennie. Márpedig annyira lehetetlen, hogy a kormányzás és igazgatás nélkül, a tisztességet és szép rendet megtartsuk, hogy ha ezt az intézkedést megrontjuk, az egyházat biztos zavar és romlás fenyegeti. Minthogy pedig rajtunk éppen az a szükség uralkodik, melynek segítségére rendelte Isten a zsidók számára a szombatot, senki nem vitathatja, hogy a parancsolat ránk is vonatkozik. Mert a mi gondviselő és kegyelmes Atyánk épp úgy gondoskodni akart a mi szükségünkönkről, mint a zsidókéiról. Miért nem gyűlünk inkább - mondhatnád - naponként össze, hogy így a napok közötti különbségtétel megszűnjék. Adná Isten, hogy ezt megcselekednők, s bizonyára Istennek lelki bölcsessége méltó volna arra, hogy naponként szakítsunk számára valami kis időt. De mivel sok ember erőtlensége folytán elérni nem lehet, hogy naponként összejövelekek tartassanak, s az atyafiúi szeretet nem engedi, hogy tőlük többet követeljünk, mért ne engedelmességnél inkább ennek a módnak, melyről látjuk, hogy Isten akarata írta elénk?

33. Itt egy kissé kénytelen vagyok hosszadalmasabb lenni, mivel manapság egyes nyugtalan lelkek a vasárnap miatt nagy zenebonát támasztottak. Azon sopánkodnak, hogy a keresztyénység a zsidóságban állapodik meg, mivel egyes napokat ünnepekül tart. Én pedig azt válaszolom, hogy ezeket a napokat a zsidóságtól teljesen eltérő módon tartjuk meg, mivel ebben a tekintetben nagyon különbözünk a zsidóktól. Mert a külső szertartást nem tartjuk meg oly aprólékos vallásossággal, mint ha azt gondolnók, hogy az valami lelki titkot jelképez, hanem úgy fogjuk azt fel, mint valami szükséges eszközt az egyházban való rend fenntartására. De Pál arra tanít (Kol 2,16), mondják ők, hogy a keresztyéneket nem kell kárhóztatni az ünnep megtartása miatt, mivel a jövő dolog jelképe. Ezért fél, hogy a galaták között hiába fáradozott, mivel a napokat még megtartják (Gal 4,10-11). A rómaiakhoz írott levelében kijelenti (14,5), hogy babonaság az, ha az ember nap és nap között különbséget tesz. Ezeket az őrzőgököket kívül azonban ki ne látná, hogy micsoda megtartását érti az apostol a napoknak? Mert a kolossébeliek, rómaiak és galaták nem az egyházi és világi jó rendre voltak tekintettel, hanem mivel a napokat úgy tekintették, mint lelki dolgoknak jelképeit, annál inkább elhomályosították Krisztus dicsőségét és az evangélium világosságát. A kézi munkától nem azért szüntek meg, mintha azok a szent buzgóságtól és elméledéstől tartották volna őket távol, hanem más vallásos aggodalom miatt, mivel azt képzelték, hogy ily megünnepléssel a hajdan ajánlott titkok emlékeit újítják föl. Az apostol - mondom - a napoknak e fonák megkülönböztetése ellen támad, s nem azon törvényes megkülönböztetés ellen, mely a keresztyén társaság békességének szolgálatában áll. Mert azokban az egyházakban is, melyeket ő maga szervezett, ily célból megtartották a szombatot. Mert a korinthusbelieknek ezt a napot jelölte ki (1Kor 16,12) olyan gyanánt, melyen a jeruzsálemi atyafiak

fölsegítésére összegyűjtsék az alamizsnát. Ha valami babonától lehetne félni, sokkal több veszély volt a zsidó ünnepekben, mint a vasárnapokban, melyeket a keresztyének most megtartanak. Mert ami babonaság megszüntetésére hasznos volt, eltöröltetett a zsidók szent napja, s egy másik rendeltetett arra a célra, hogy az egyházban az illendőség, jó rend és béke fenntartassék.

34. Jóllehet a régiek nem minden megfontolás nélkül állították a szombat helyébe azt a napot, melyet mi vasárnapnak nevezünk. Mivel ugyanis annak az igazi nyugalomnak, melyet a régi szombat jelképezett, vége és teljesedése az Úr föltámadásában van, éppen az a nap, mely a jelképek végét elhozta, figyelmezteti a keresztyéneket arra, hogy a jelképes szertartáshoz ne ragaszkodjanak. Mindazonáltal nem űzöm-fűzöm a hetes számot annyira, hogy az egyházat annak szolgálatára kötelezzem. Mert én az olyan egyházakat sem ítélném el, melyek összejöveteleikre más ünnepélyes napokat jelölnének ki, csak a babonaságtól mentek legyenek. Ami akkor történik, ha a meghatározott napok egyedül a jó rend és fegyelem megtartására szolgálnak. Ez tehát a dolog lényege, hogy amint az igazság a zsidóknak jelkép alatt adatott, ugyanaz az igazság nekünk jelkép nélkül ajánltatik: először, hogy egész életünkben igyekezzünk cselekedeteink által örökös szombattartásra, hogy az Úr munkálkodjék bennünk Lelke által; másodszor, hogy Isten munkáinak kegyes vizsgálatával külön ki-ki szorgalmasan foglalkozzék, amennyiszer csak ráér, azután, hogy az egyház törvényes rendjét, mely az Ige hallgatására, a sákramentumok kiszolgáltatására, s nyilvános könyörgésekre rendeltetett, mindannyian megtartsuk; harmadszor, hogy azokat, akik alánk vannak rendelve, embertelenül ne sanyargassuk.

Eképpen elenyésznek a hamis prófétáknak hazugságai, akik az előző századokban zsidó felfogással töltötték el a népet, midőn a szombat és vasárnap közt semmi egyéb különbséget nem tettek, csak, hogy eltöröltetett az, ami e parancsban szertartási természetű volt (s ezt a saját nyelvükön a hetedik nap értéklésének nevezik), megmaradt azonban az, ami a parancsban erkölcsi, ti. hetenként egy napnak megünneplése. Ez azonban nem más, mint a napot a zsidók bosszúságára felcserélni, a lélekben azonban a napnak ugyanahhoz a szentségéhez ragaszkodni; mert az ily felfogás mellett a szombatnak még most is ez a titkos értelme van, ami volt a zsidóknál. És bizonyára látjuk, hogy a tudományukkal mire mentek. Mert akik azoknak rendelkezéséhez ragaszkodnak, a szombat ünneplés durva s testi babonájában háromszorosan felülmúlják a zsidókat úgy, hogy az a feddés, amit Ézsaiásnál (1,13 és 58,13) olvasunk, éppen úgy ráillik ezekre ma, mint azokra, kiket a próféta a maga korában ostorozott. Egyébként azt az általános igazságot kell főképpen megjegyeznünk: hogy a vallás közöttünk össze ne omoljék vagy el ne sorvadjon, szorgalmasan kell látogatnunk a vallásos összejöveteleket és a külső eszközökre, melyek az istentisztelet megtartására szükségesek, kiváló gondot kell fordítanunk."

Így tanít Kálvin a szombatról és a vasárnapról. Hasonló értelemben tanít erről a kérdésről Luther Márton is, a mindkét református hitvallásos könyvünk: a Heidelbergi Káté és a Második Helvét Hitvallás is.

4. Az ételtörvények

Az adventista mozgalom történetével kapcsolatban már szóltunk arról, hogy 1863-ban egy egészségügyi reformot léptettek életbe, mely egyúttal a vallás erejénél fogva is kötelez minden HN adventistát. Ha írásaikban nem is annyira, de élő szóban, missziói beszélgetéseikben annál inkább hangsúlyt nyer főként a disznóhús-evés tilalma 3Móz 11,7 és 5Móz 14,8-ra hivatkozással.

a) Az ételtörvények HN adventista értelmezése

Az ételtörvényekkel kapcsolatban HN adventista tanítást összefoglalva találjuk Sohlmann Károly: Bibliái igazságok kézikönyve c. művében, melyben a következőket írja: "vallásunknak sok köze van a testünkhöz is, nemcsak a lelkünkhöz. Isten alkotta testünket, ennél fogva az Ő tulajdonát képezzük. Elvárja tőlünk, hogy kívül-belül tisztán tartsuk, hogy egészségére vigyázzunk és összes vágyainkat törvényéhez szabjuk, és akaratunk uralma alá hajtjuk. Hogy ezen kívánalmaknak megfelelhessünk, úgy testünket, ruházatunkat, házunkat és házunk táját állandóan tisztán kell tartanunk. Amennyire módunkban áll, tartsuk magunkat távol a betegségtől és azoktól a dolgoktól, amelyek betegséget okoznak. Ha pedig megbetegedtünk, keressük meg a gyógyulás útját Isten előírása szerint. A tisztaság és egészség megőrzése szempontjából rendkívül fontos az étel és ital. Isten, aki a testet alkotta, tudja legjobban azt, hogy az egészség fenntartására mire van szüksége a testnek. Vízet adott italul, gyümölcsöket, magvakat, dióféléket és zöldségeket ételül. Midőn az ember a bűneset folytán, és mert néha nem állt rendelkezésére az Isten által rendel legjobbj eledel, állatok húsát kívánta, Isten megengedte neki azok fogyasztását. Ám, Istennek tervében nem volt benne a húsevés, mely betegségek átplántálásának veszélyével jár. Ha úgy gondoljuk, hogy mindenképpen kell ennünk húst, úgy megengedi azon húsok fogyasztását, amelyeket e célra kijelölt. Egészségtelen és ennélfogva tiltott húsok fogyasztása: bűn. A hasadt körmű és kérődző állatok húsa ehető. Ilyen például a tehén, az ökör, a juh és a kecske. De az összes állat, amelynek körme nem hasadt vagy mancsa van, mint például: kutya, macska, nyúl, egér, patkány, majom tisztátalanok az étkezés szempontjából.

A disznó, mivel nem kérődzik, tisztátalan. A víziállatok közül csak a pikkelyes és uszonyos halak ehetőek. Az angolna, az osztriga, a tengeri rák, a béka és mindezek nemei tisztátalanok. Megehetjük a csirkéket, libákat, rucákat az esetben, ha tiszta eledellel táplálták őket. A csúszó-mászók és rovarok mind tisztátalanok. Az

ilyenek fogyasztása Istennek nem tetsző, testünk számára pedig egyenesen veszélyes. A dohány, a tubák, a kokain, a tea, a kávé, az ópium, az erős fűszerek, mint általában az összes kábító gyógyszerek, megbénítják az érzékeket, megfertőzik a testet, gyöngítik szellemi és lelki erőnket, és elvezetnek Istentől. Ne használjuk őket. Isten minden szesztartalmú italtól tilt bennünket, legyen az bor, sör, rum, likőr vagy pálinka. Nem szolgál mentségünkre az, hogy nem tudjuk, mit eszünk vagy mit iszunk. Kötelességünk megtudni, hogy ételünk és italunk megfelel-e Isten kívánalmainak. Kövesd ezt a szabályt: "akár esztek, akár isztok, akár mit cselekesztek, mindent az Isten dicsőségére műveljete". 1Kor 10,31⁷⁴

b) Az Újszövetség tanítása az ételtílmakkal kapcsolatban

Az ételtörvényekről még a HN adventisták sem állíthatják, hogy ezek a szorosan vett Törvénynek, a Tízparancsolatnak a részei lennének, melyet, amint már láttuk, Krisztus sem helyezett érvényen kívül. Ezek a törvények (3Móz 11. és 5Móz 14. r.) teljes egészében az ún. "szertartási (ceremoniális) és ételtörvények" közé tartoznak, melyekről a Zsidókhoz írt levél azt mondja, hogy "árnyékai a jövőd jóknak"⁷⁵, testi rendszabályok, melyek csak a megjobbítás (eredeti szöveg szerint: diorthósis) vagyis a helyes rend idejéig kötelezőek⁷⁶. A Kolossé 2,15-17 versek is azt mondják ezekről a dolgokról, hogy "csak árnyékai a következő dolgoknak, de a valóság a Krisztusé". S komolyan figyelmeztet az Ige, hogy senki meg ne ítéljen bennünket evésért vagy ivásért sem, s nehogy ezekhez ragaszkodva elszakadjunk a Földtől, Krisztustól, s elveszítsük pálmánkat!⁷⁷ Kolossé 2,20-23 egyenesen visszaélésnek, "magunk választotta istentisztelet"-nek, nem Isten szerintinek bélyegzi meg az eledelokban való válogatást. Az ilyen istentiszteletben nincsen semmi becsülni való, csupán a test hizlalására való, Pál apostol az ilyen embereket bélyegzi meg Krisztus keresztje ellenségeinek⁷⁸, kiknek Istenük az ő hasuk, ti. ahhoz igazodnak, a hasuk (eledele) körül forog "istentiszteletük". S az adventisták nagy részénél is már ezt kell látnunk az ételekkel és italokkal kapcsolatban, amikor pl. még azt is előírják a zsidó rabbinisztika aprólékosságával, hogy milyen csirkét és rucát lehet megenni. A Zsidókhoz írt levél írója is ilyenféle tanításokra gondol, amikor ezt írja a zsidókból lett keresztyéneknek: "Különböző és idegen tudományok által ne hagyjátok magatokat félrevezetni, mert a jó dolog az, hogy kegyelemmel erősíttessék meg a szív, nem ennivalókkal, amelyeknek semmi hasznát sem veszik azok, akik azok körül járnak"⁷⁹. A hívó keresztyének,

74. Bibliai igazságok kézikönyve, Bp. 1940. 61-62. oldal

75. Zsid 10,1; 8,5

76. Zsid 9,10

77. Kol 2,16-18

78. Fil 3,18-19

79. Zsid 13,9

akinek egyedüli dicsekedése a Jézus Krisztus keresztségében van (vö. Gal 6,14), az ételek és italok dolgában is a következő kijelentések az irányadók: "Nem az fertőzteti meg az embert, ami a szájon bemegy, hanem ami kijön a szájból, az fertőzteti meg az embert."⁸⁰ (vö.Csel 1,15) "Minden tiszta a tisztának: de a megfertőztetetteknek és hitetleneknek semmi sem tiszta."⁸¹ "Istennek minden teremtet állata jó, és semmi sem megvetendő, ha hálaadással élnek azzal."⁸² Pál apostol egyenesen hittől való elszakadásnak, hitető és gonosz lelkek tanításának, képmutatásnak, zsidó meséknek, s az igazságot megvető emberek parancsolatainak bélyegzi az ételtörvényekhez való ragaszkodást, melyektől Krisztus jó szolgálainak el kell távozniuk, s az atyafiakat is távol kell tartani, táplálkozván a hitnek és jó tudománynak beszédeivel (vö. 1Tim 4,1-6; Tit 1,14-15). Mindezt tudjuk, hogy vannak hitben erőtelenekek is, akik üdvösségüket egyedül Jézus Krisztus vérében keresik és találták meg, de bizonyos eledelével szemben lelkiismereti gátlásuk van. Az ezek iránt való magatartásra nézve mondja az Írás: "A hitben erőtelent fogadjátok be, nem ítélgétevé vélekedéseit. Némely ember azt hiszi, hogy mindent megehetik, a hitben erőtelen pedig zöldséget eszik. Aki eszik ne vesse meg azt, aki nem eszik és aki nem eszik, ne kárhoztassa azt, aki eszik, mert az Isten befogadta őt... Aki eszik, az Úrért eszik, mert hálákat ad az Istennek: és aki nem eszik, az Úrért nem eszik, és hálákat ad az Istennek... Tudom és meg vagyok győződve az Úr Jézusban, hogy semmi sem tisztátalan önmagában, hanem bármilyen annak tisztátalan, aki tisztátalannak tartja. De ha a te atyádfia az ételért megszomorodik, akkor te nem szeretet szerint cselekszel. Ne vesítsd el azt a te ételleddel, akiért Krisztus meghalt."⁸³ Pál apostol idejében a húsevással kapcsolatban még olyan problémák is felmerültek, amelyek ma már nem kérdések (esetleg pogány missziói területeken), hogy ti. egy keresztyén megeheti-e az olyan húsokat, amelyek úgy kerültek árusításra, mint a nagy tömegekben levágott bálványáldozati állatok maradványai, s részt vehet-e egy keresztyén olyan pogány családi összejövetelen, melyen szintén bálványáldozati húsból lakomáznak. Ezekre a kérdésekre felelve adja Pál a következő eligazítást a korinthusiaknak: "A bálványáldozati hús evése felől tudjuk, hogy egy bálvány sincs a világon és hogy Isten sincs senki más, hanem csak egy... De nem mindenki van meg ez az ismeret, sőt némelyeket a bálvány felől való lelkiismeretük szerint mind a mai napig mint bálványáldozatot eszik és az ő lelkiismeretük, mivel hogy erőtelen, megfertőztetik. Pedig az eledel nem tesz minket kedvesekké Isten előtt, mert ha eszünk is, nem leszünk gazdagabbak, ha nem eszünk is nem leszünk szegényebbek. De

80. Mt 15,11

81. Tit 1,15

82. 1Tim 4,4

83. Rm 14,1-3; 14,6. 14-15

meglássátok, hogy ez a ti szabadságtok valamiképpen botránkozásukra ne legyen az erőteleneknek. Mert ha valaki meglát téged, akinek ismereted van, hogy a bálvány templomnál vendégeskedel, annak lelkiismerete, mivelhogy erőtelen, nem arra indíttatik-e, hogy megegye a bálványáldozatot? És a te ismereted miatt elkárhozik a te atyádfia, akiért Krisztus meghalt. Így azután, amikor az atyafiak ellen vétkeztek, és az erőtelen lelkiismeretűeket megsértitek, a Krisztus ellen vétkeztek. Annakokáért, ha az eledel botránkoztatja meg az én atyámfiát, inkább sohasem eszem húst, hogy az én atyámfiát meg ne botránkoztassam."⁸⁴ A hitetlenekkel való együttétkezésével kapcsolatban pedig, ahol szintén kérdéssé válhatott a bálványáldozati hús fogyasztása, a következőket írja az apostol: "Minden szabad nékem, de nem minden használ; minden szabad nékem, de nem minden épít. Senki ne keresse, ami az övé, hanem ki-ki azt, ami a másé. Mindent, amit a mészárszékekben árulnak, megegyetek, semmit sem tudakozódván a lelkiismeret miatt. Mert az Úré a föld és annak teljessége. Ha pedig valaki meghív titeket a hitetlenek közül, és el akartok menni, mindent, amit elétek hoznak, megegyetek, semmit sem tudakozván a lelkiismeret miatt. De ha valaki azt mondja néktek: ez bálványáldozati hús, ne egyétek meg amitt, aki megjelentette és a lelkiismeretért, mert az Úré a föld és annak teljessége. De nem a tulajdon lelkiismeretet értem, hanem a másikét. Mert miért kárhóztassa az én szabadságomat a más lelkiismerete? Ha pedig én hálaadással veszek részt, miért káromoltassam azért, amiért én hálaakat adok? Azért akár esztek, akár isztok, akármit cselekesztek, mindent az Isten dicsőségére műveljete!"⁸⁵ A hívő keresztyén ember mindenkor azt tartja szem előtt, hogy "Isten országa nem evés, nem ivás (dolga), hanem megigazulás, békesség és Szentlélek által való öröm."⁸⁶ (eredeti szöveg szerint!)

Teljesen alaptalan tehát - a Bibliára hivatkozva - az adventistáknak az ételekben való válogatása, s a disznóhúsevés tilalma. Nem tartható ez az ő álláspontjuk még az olyan nevetséges okoskodással sem, hogy 1Kor 10,25-ben csak a "mészárszékekben" (s nem a hentesüzletekben) árusított húсок megevését tartja megengedhetőnek az apostol, mivel az eredeti szövegben itt előforduló szó ("makellon") minden fogalom-szűkítés nélkül egyszerűen húspiacot, piacot, élelmiszer-csarnokot jelent⁸⁷, ahol éppen a római birodalom területén disznóhúst is árultak, mint bálványáldozati állatok ("suovetauralia") maradványát is. A disznóhúsevés tilalmával kapcsolatban jó tudnunk azt is, hogy már az Ószövetségben is főként az ókori spirítiszta összefüggésekkel való kapcsolata miatt tiltott a disznóhúsevés (vö. Ézs 65,4; 66,17).

---

84. 1Kor 8,4. 7-13

85. 1Kor 10,23-33

86. Rm 14,17

87. Daxer-Kiss: Újszövetségi görög-magyar szótár, 125. o.

c) Az Újszövetség tanítása a vér fogyasztásáról

Szükségesnek tartjuk szólni még itt a vér fogyaszthatóságáról is. Sokan, s közöttük nem egy komoly keresztyén is, Csel 15,20-ra hivatkozva nem merik megenni a vért még véreshurkában sem, mivel úgy gondolják, hogy az itt említett vértől való tartózkodás parancsa az ószövetségi (lévitai) ételtörvények egyikének (3Móz 3,17; 7,26; 17,10-14; 19,26; 5Móz 12,16. 23-25; 15,23), felújítása a pogányokból lett keresztyénekre is kiterjesztve. Aki azonban figyelmesen elolvasa a Cselekedetek könyve 15. részét, lehetőleg eredeti szövegében is, az látni fogja, hogy itt egyáltalán nem erről van szó, s alaptalan a vértől való ilyen forma tartózkodásuk.

Amint már láttuk, az ételtörvények csak Krisztusig, a helyes rend idejéig voltak kötelezőek még Izráel népe számára, illetve a zsidókból lett keresztyének számára is (vö. Zsid 9,10). Azóta a hívő számára ez áll: "Semmi sem (tehát a vér sem!) megvetendő, ha hálaadással élnek azzal, mert megszenteltetik Istennek Igéje és könyörgés által."⁸⁸ (Igeolvasás és imádkozás bibliai jelentősége az étkezésnél!) Ha pedig a vérevés tilalma a zsidókból lett keresztyéneket sem köti, sokkal kevésbé a pogányokból lett keresztyéneket! Még a zsidók apostolának nevezett Jakab (vö. Gal 2,9; Jak 1,1) is azt tanácsolja, hogy a mózesi ceremonális törvényekkel nem kell megterhelni a pogányokból lett keresztyéneket. S amikor ezek számára mégis meghatároznak néhány szükséges és kötelező szabályt a Szentlélek vezetése alatt (Csel 15,28), amelyek alapján vállalják csak velük a közösséget, akkor sem a mózesi, legkevésbé pedig a ceremonális törvények alapján teszik ezt (hacsak a 2Móz 34,25-nek Isten mindenkori népét kötelező komoly intelmét nem halljuk bennük visszacsengeni, mely szerint Isten népe sohasem veheti át a körülötte levő pogányok bálványkultuszát, istentiszteleti szokásait). Hogy pedig nem is a Tízparancsolat összefoglalása akar lenni az, amit a Csel 15,20-ban olvashatunk, mint a pogány keresztyéneket is kötelező erkölcsi törvények summázása, s ez esetben a vértilalom az ölés tiltása lenne, mutatja az, hogy a lopás és a hamis tanúbizonyosság-tétel tilalmát sem tartalmazza, melyek pedig szintén érvényesek a pogányokból lett keresztyénekre is (vö. Ef 4,25-28), melyeket Jézus is elébe adott a gazdag ifjúnak is, bár ő sem teljes egészségben és szó szerint mondta el akkor a Tízparancsolatot (vö. Mt 19,18-19). Nem lényegbevágó, de itteni fejtegetéseink szempontjából mégis szükséges rámutatni arra is, hogy míg a Tízparancsolat görög fordításában (LXX.) és Jézus általi említett összefoglalásában is házasságtörésről (moicheia) van szó, addig a Csel 15,20 és 15,29-ben, valamint a 21,25-ben inkább erkölcsatlanságról, kultikus prostitúcióról, kultikus parázna-ságról (porneia), mely némely pogány istentiszteletnek, bálványkultusznak (Cybele vagy Afrodite-kultusz) alkateleme volt. Ugyancsak némely bálványkultusz tartozéka volt a fulvaholt, megfojtott állat (Athénben pl. egyenesen

88. 1Tim 4,4

embert fojtottak évenként a tengerbe a tenger istenének!) áldozása, s húsának fogyasztása, úgyszintén a vér ivása (vö. őseink "vérszerződése"!)). Mint ilyen tiltott meg a vér fogyasztása is a pogányokból lett keresztyének számára. Kitűnik ez a Csel 15,29 és 21,25-ből is, ahol a vér, a fulvaholt állat és a paráznság egyaránt mint bálványoknak áldozott, bálványoknak szentelt ("eidólothytos") dolgok említettek. Nyilvánvaló dolog azonban, hogy a paráznság, erkölcstelenség ettől függetlenül is tiltott dolog a keresztyének számára (Vö. Ef 5,3; Gal 5,19-21; Kol 3,5; 1Thessz 4,3; 1Kor 6,10, Ef 5,5, Jel 21,8; 22,15; Zsid 13,4). A Csel 15,20 eredeti görög szövegének pontos fordítása tehát így hangzik: "Írjuk meg nekik, hogy tartózkodjanak a bálványok fertelmességeitől: éspedig a paráznságtól, a fulvaholt állattól és a vértől". (A revideált Károli-fordítás kihagyja, egyszerűen nem fordítja az eredeti szövegben az "eidólon", illetve az "eidólothytón" szavak után következő "kai"-szócskát, mely ezen a helyen magyarázó kötőszó ("kai" explicativum), s jelentése: "éspedig, nevezetesen"⁸⁹). Vö. Jel 2,20 eredeti szövegével és az 1Sám 2,22; 1Kir 14,23-24; 15,12; 22,17; 2Kor 23,7; 1Móz 38,22; Rm 1,27.

A Csel 15,20; 15,29 és 21,25-ben tehát nem azokat a legszükségesebb dolgokat sorolja fel Isten Igéje, melyek a zsidókhöz, illetve a zsidó keresztyénekhez való elengedhetetlen alkalmazkodásnak a jegyei, hanem a pogány keresztyéneknek a pogányoktól való elszakadásának legfőbb követelményeit foglalják magukban ezek a szavak.

d) A szeszes italok fogyasztásáról, s az élvezeti cikkekről

Ami pedig a szeszes italok, közelebről a bor fogyasztását illeti, arra nézve szintén nem értünk egyet az adventistákkal. Mi is tudjuk és tanítjuk, hogy a "részegesek nem örökölhetik Istennek országát"⁹⁰ (olv. Lk 21,34; Rm 13,13; 1Kor 5,11; 6,11; 1Pt 4,7). Mindez nem jelenti azonban azt, hogy nemcsak gyógyszerként (1Tim 5,23), de egyébként is nem lehetne mértékletességgel és hálaadásal fogyasztani a bort (1Kor 10,31; 1Pt 4,7). Csak a borral való dőzsölést és a megrészegedést tiltja Isten Igéje (Péld 23,20; Ef 5,18). Hogy maga az Úr Jézus Krisztus is fogyasztott bort, azt saját maga kijelentette, amikor az őt rágalmazóknak ezt mondta: "Eljött János, aki sem eszik, sem iszik, és azt mondjátok: Ördög van benne. Eljött az Embernek Fia, aki eszik és iszik, és azt mondjátok: Ímé a nagyétkű és részeges ember, a vámszedők és bűnösök barátja!"⁹¹ S bár talán a legtöbb visszaélést követték el a kánai menyegző történetével⁹², mégis megemlítjük a fentiek megerősítésére. Nem a hitetlenek, Krisztus nélkül vígadózó, mulatozó, tánckedvelők és részegesek istentelen cselekedeteit akarjuk

89. Daxer-Kiss: Újszövetségi görög-magyar szótár, 102. o. Vö. Rm 1,5; Csel 23,6; Jn 1,16

90. 1Kor 6,10

91. Lk 7,33-34

92. Jn 2,1-12

ezzel a legkisebb mértékben is menteni, hanem csupán a keresztyén szabadságnak törvényeskedés korlátai közé való szorítása ellen mondtuk el mindezt. Csakhogy ez a szabadság szabadossággá, gonoszság palástjává ne váljék ezen a téren sem senki számára (vö. Gal 5,13; 1Pt 2,16)! Jó megszívlelni a Péld 23,31 intését: "Ne nézd a bort, mily veres színt játszik, mint mutatja a pohárban az ő csillogását; könnyen alácsuszamlík, végre, mint a kígyó, megmar, és mint a mérges kígyó megcsíp." Akinek a legkisebb mértékben is kísértés a bor a részegségre, teljességgel tartsa távol magát a bor fogyasztásától!

A tea és kávé fogyasztására nézve, amennyiben ezek sem a szenvedélyek kielégítésére szolgálnak, azt mondjuk, hogy mint Istentől kapott eledeleket (1Móz 1,29) hálaadással fogyaszthatjuk.

A dohányzást illetően nekünk is az a véleményünk, hogy káros szenvedély, mely rabságban tartja azokat is, akik a keresztyén szabadság ürügye alatt művelik. S egyébként is úgy gondoljuk, hogy ha Isten a dohányzást is az embernek szánta volna, akkor kéményt is teremtett volna az ember fején!

5. Az újrakeresztelés

A HN adventista "Káté", a többször idézett "Bibliai igazságok kézikönyve" így ír a keresztségről: "A víz általi keresztség feltétlenül szükséges, hogy valaki a gyülekezet tagjává lehessen. Miután a lélek hisz Krisztusban és bűntörő erejében, és komolyan megbánja személyes bűneit és azokat el is hagyja, ha hisz a jelenvaló igazság pontjaiban, úgy a keresztség által felvehető a gyülekezetbe."

Jézus megparancsolta apostolainak, hogy kereszteljenek meg mindenkit, aki egyházához akar tartozni. A keresztség Krisztus halálának, eltemetésének és feltámadásának mélységes jelképe. Midőn keresztyénné leszünk, bűneinket megbánjuk és megtérünk, a valóságban testünk tovább él, de lelkileg meghaltunk a bűnnek, megöltük a bűn emberét és eltemettük örökre, előjövünk Krisztus Jézusban új teremtként. Hasonlít ez a folyamat a magvetéshez; a mag elrothad, meghal, de a benne levő élet előtör és sok új magot termel. Minthogy a keresztség az eltemetésnek a jelképe, a keresztség egyetlen helyes módja az egész test víz alá merítése, minthogy az egész test, ha meghal, a sírba tétetik. A keresztség szó görög eredetije baptizmust, azaz alámerítést jelent, teljes vízalámerítést és újra kiemelését jelent. Csecsemőket és gyermekeket nem keresztelhetünk meg azért, mert túl fiatalok ahhoz, hogy a megváltás nagy tervét felfogják, higgyék és megtérjenek. Senki sem keresztelhető meg addig, amíg időt nem nyer annak bebizonyítására, hogy tényleg bánja múltját és bűneit, hogy megtért és megváltozott, hogy igaz keresztyén lett. Krisztus megkeresztelkedett, nem azért, mert bűnös volt, hanem azért, mert jó példával akart előljárni (Mt 3,15). Ha a keresztség után egy gyülekezeti tag szándékos bűnben él és Krisztustól és a gyülekezettől eltávo-

zott, midőn megbánta bűneit és megtérésének újból bizonyítékát adta, újból meg kell keresztelni. A kereszttség a bűn uralmától a felszabadulás kezdetét jelenti.⁹³

Mielőtt a HN adventistáknak a kereszttség sákramentumával kapcsolatos tévelygéseit cáfolni akarnánk, leghelyesebbnek találjuk röviden összefoglalni azt, hogy mit tanítunk mi a Biblia alapján a keresztsegről!

A kereszttség sákramentum, mert Jézus Krisztus szerezte (Mt 28,18-20). Jegye a víz, mely megmosatásra és újjászületésre utal (Csel 22,16; 1Kor 6,11; Rm 6,1-4; 1Pt 3,20kk.; Jel 1,5; 7,14). Üdvígéret is fűződik hozzá, anélkül azonban, hogy magának a keresztsegrnek mint szertartásnak - bárkin és bármikor hajtsák is végre - üdvszerző és üdvközlő ereje lenne. Amikor az Úr Jézus Krisztus azt mondta: "Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz elkárhozik"⁹⁴, akkor arra figyelmeztet bennünket, hogy meg ne vessük a keresztseget, sőt vegyük nagyon komolyan, de azt is kijelenti azáltal, hogy a keresztsegr hiánya, mely a hívő saját akarátán kívül történt, nem kárhozatra juttató ok. Csak aki nem hisz Jézus Krisztusban, az kárhozik el.⁹⁵ Megkeresztelni pedig csak Jézus Krisztusban hívő embert lehet (vö. Csel 8,36-38), de az ilyentől nem is lehet megvonni a keresztseget (Csel 10,47-48), megkeresztelhetők azonban ezeknek a gyermekei is. A keresztsegr ugyanis Isten üdvígéretének a pecsétje, s ahol a szülők, sőt még ha csak az egyik szülő is, hitben megragadták ezt az ígérést, tehát hívők, ott a gyermekek is az ígéret örökösei, ígéret alatt születnek. Nem jelenti ez azonban azt, hogy nekik is személyesen nem kell majd megragadni hittel ezt az ígérést, s hitükről a gyülekezetben is vallást nem kell tenniük. Olvassuk el ezzel kapcsolatban a következő bibliai helyeket: Csel 2,38-39; 1Kor 7,14; Rm 11,16; 2Tim 1,5; 1Tim 6,11. Bár a Biblia nem rendel ki kifejezetten a gyermekkeresztseget, de nem is tiltja, és több helyen szól háznép keresztelésekről⁹⁶, és sehol sem olvasunk arról, hogy kereszttyén (hívő) szülők gyermekeit felnőtt korban keresztelték volna meg, noha még a második nemzedék is beletartozik a bibliai korba. Bibliászerű tehát a gyermekkeresztsegr gyakorlása, de csak hívő szülők gyermekei esetében! Mivel a keresztsegr az Isten kegyelmi szövetségébe való felvételnek a sákramentuma, a látható egyházba, Krisztus testébe való betago-lódásnak, a gyülekezetbe való tartozásnak a jegye (1Kor 12,13; Gal 3,27-28), melynek ószövetségi előképe a (Kol 2,11-12) szintén gyermekkorban végrehajtott körülmetélkedés, ezért vele *egyszer* kell élni egész életünkben.

Míg a felnőtt keresztsegrnek és a helyesen kiszolgáltatót gyermekkeresztsegrnek egyforma bibliai létjogosultsága van, addig az újra keresztelésnek semmiféle bibliai alapja nincs, s nem másnak kell tekintenünk ezt, mint a keresztelés

93. Bibliai igazságok kézikönyve, 70-71. oldal

94. Mk 16,16

95. Jn 3,18

96. Csel 10. r.; 16. r. és 1Kor 1,16

szertartása túlértékelésének, s így Krisztus vére egyedül üdvyszerző ereje megkiseb-
bítésének. Akit az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevébe (névére) kereszteltek
meg bármikor, azt bibliai alapon újrakeresztelnünk nem szabad!

A fentiekkel már tulajdonképpen rámutattunk arra is, hogy miben tévelyeg-
nek a HN adventisták a keresztséggel kapcsolatban. Rá kell még azonban mutat-
ni arra is, hogy bár írásaikban nem is annyira, de missziói beszédeikben annál
inkább üdvösségbe vágó kérdésnek tüntetik fel nemcsak magát a keresztséget,
hanem még annak formáit, s végrehajtásának módját is. Ezen a ponton kell óva
inteni őket, hogy a Krisztus keresztjét meg ne kisebbítsék vagy hiábavalóvá ne
tegyék! S ami a keresztség szó görög eredetijét illeti, a teljes igazság érdekében rá
kell mutatnunk arra is, hogy a "baptismos" szó jelentése nem csupán "bemerítés",
hanem "mosakodás, mosdás" is (vö. Mk 7,1kk.; Lk 11,38; Zsid 9,10). Sőt a való-
ság az, hogy ez a görög szó sehol sem fordul elő az Újszövetségben a "bemerítés"
közönséges jelentésével. Hogy pedig a keresztség kiszolgáltatásának egyetlen
helyes módja az egész test víz alá való merítése volna, annak ellentmond jó néhány
bibliai keresztelés leírás, s a már említett őskeresztényen irat, az első században
keletkezett Didaché is, melyben például ezt olvashatjuk a keresztelés módjáról:
"Ami a keresztséget illeti, ez így történjék: Miután mindezeket előtte elmondot-
tátok, kereszteljetek az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében, élő vízben.
2. Ha nincs mód folyóvízben keresztelni, más vízben keresztelj, ha nem lehet
hidegben, keresztelj meleg vízben. 3. Ha nincs mód egyikbe sem, háromszor önts
vizet a fejre az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében" (VIII, 1. 2. 3.).⁹⁷ S
azt is megkérdézhajthetjük az adventistáktól, hogy honnan vettek volna az első
pünkösdkor annyi vizet Jeruzsálem utcáján, hogy háromezer embert akár egyen-
ként is teljesen be lehetett volna meríteni a vízbe? Ugyanezt kérdezhethetnénk
a szercecsenországi komornyik megkeresztelésével kapcsolatban is. Az igazság az,
hogy a "baptizó" ige jelent meghintést, leöntést is. Meggyőződésem szerint a Jn
3,5-ben levő "víztől és Lélektől" kifejezésben a "kai" magyarázó kötőszó (explica-
tivum): "Víztől, vagyis Lélektől" - vö. Jn 3,6. 8, valamint Jn 7,38-39.

6. Az Úrvacsora és a lábmosás

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban az adventisták a következőket tanítják: "Hogy
egyházának tagjai el ne felejtsek az értük hozott nagy áldozatot, Krisztus halálá-
nak emléket szerzett. Meghagyta, hogy amikor csak szükségesnek találjuk, jöj-
jünk össze és részesüljünk a közös vacsorában, a kenyérben és borban, melyek az
Ő megtört testének és értünk folyt vérének jelképei. A kenyér kovásztalan, a bor
erjedetlen legyen, mert a kenyérben levő kovász és a borban levő erjedés a bűn-
nek jelképe, márpedig Krisztus bűnt nem ismert. A Hetednapi Adventisták

97. Kühár Flóris: i. m. 32. oldal

szokása negyedévenként ünnepelni az Úrnak vacsoráját, de ha az alkalmak és körülmények más beosztást követelnek, úgy az is helyes. Ha az Úrvacsorájában szívünkben ápolat bűnnel veszünk részt, úgy Krisztust újra megfeszítjük. Ezért parancsolta az Úr, hogy előzőleg vizsgáljuk meg önmagunkat, ezért parancsolta az alázatosság rendelkezésének megtartását. Egymás lábait megmossuk, megalázzuk büszke szívünket, megbánjuk és bevalljuk minden egyes bűnünket, mely bennünket Istentől és testvéreinktől elválaszt. Igazán boldog csak az Isten gyermeke, aki Jézust ezen az úton követi.⁹⁸

Az Úrvacsora jegyeinek és szertartásának olyanféle körülményes meghatározását, mint amelyet az adventista tanokban találunk, hogy ti. csak kovásztalan kenyérrel, s erjedetlen borral és egymás lábainak megmosása után lehet kiosztani az Úrvacsorát; sokkal inkább a külsőségekhez való túlzott ragaszkodásnak és szőrszálhasogató emberi okoskodásnak tartjuk, mint igazi bibliicitásnak.

Kálvin Jánossal mi is valljuk: "Hogy a kenyér kovászos legyen-e vagy kovásztalan, a bor vörös legyen-e vagy fehér; mindez nem fontos. Ezek közömbös dolgok és az egyház szabad választására vannak bízva... A történeti könyvek azt mondják, hogy Sándor római püspök ideje előtt kovászos és közönséges kenyeret használtak. Ő volt az első, aki a kovásztalan kenyérben lelte kedvét."⁹⁹ (Sándor pedig a 2. század elején volt római püspök.) Ami pedig az úrvacsorai bor erjedetlen voltának szükségességét illeti, az még csak a Bibliából sem bizonyítható. Az első Úrvacsorában a kenyér valóban kovásztalan volt, de csak azért, mert páskavacsora volt (vö. Mt 26,17; 2Móz 12,18-20), a bor azonban nem must volt, amely tény ellen az adventisták úgy akarnak érvelni, hogy Jézus nem említette szó szerint a bort, hanem csupán azt mondta tanítványainak: "Mostantól fogva nem iszom a szőlőtőkének ebből a terméséből mind ama napig, amikor újonnan iszom azt veletek az én Atyámnak országában."¹⁰⁰ A páskavacsora tudvalevőleg a zsidó időszámítás első hónapjának 14. napján, Abib vagy más néven Niszán hónapban (2Móz 13,4; Neh 2,1) volt, mely a mi időszámításunkban március utolsó vagy április első napjaira esik. Ebben az időben pedig a bor már kiforrott, hiszen a szüret Palesztinában is szeptember-október hónapokban volt. Hogy pedig a bor erjedtsége egyáltalán nem volt jelképe a bűnnek, mutatja az, hogy míg kovásztot egyáltalán nem volt szabad áldozni (3Móz 2,11), addig borral lehetett áldozni (vö. 4Móz 15,5; 28,7 és Hós 9,4). Egyébként a kovász sem minden esetben a bűn jelképe, hiszen Jézus Krisztus az Isten országát is hasonlította hozzá (Mt 13,33; Lk 13,21).

98. Bibliai igazságok kézikönyve, 72. oldal

99. Kálvin János: *Institutió*, 1536. ford. Dr. Victor János Bp. 1936. 177. oldal, vö. Kálvin János: *A keresztyén vallás rendszere*, IV. 17,20

100. Mt 26,29

A lábmosás történetét¹⁰¹ pedig az érti félre a legvégzetesebben, aki csupán egy úrvacsorai szertartási elemet lát benne, amivé alacsonyodott ez nagyon sok esetben az adventisták kezén. Könnyű dolog mosni olyan atyafiak lábát, akik nyilvánvalóan megmosott lábbal és ünneplő ruhában jelennek meg ezen az alkalmon, - és sokkal nehezebb, kényelmetlenebb egy-egy vérbefagyott, poros-piszkos jerikói utashoz lehajolni és kimosni sebeiből (vö. Lk 10,29-37), vagy alázattal szolgálni a nálunk kisebbeknek és ellenségeinknek: mosni még a Júdás lábát is! Pedig bizonyára erre gondolt az Úr, amikor azt mondta: "... azért, hogy én az Úr és a Mester megmostam a ti lábaitokat, néktek is meg kell mosnotok egymás lábait. Mert példát adtam nektek, hogy amiképpen én cselekedtem veletek, ti is akképpen cselekedjetek!" És itt a példát úgy értsük, mint az iskolapéldákat, melyeket nem lemásolni, sokszorosítani kell, hanem amelynek alapján, és amelynek törvényszerűségei szerint új feladatokat kell megoldani.

7. A lélek, halál és halál utáni dolgok

Ezekben a kérdésekben a HN adventisták tanítása is azonos a Jehova-tanúi szektájáéval, hiszen amint tudjuk, C.T. Russell, a millenista szekta megalapítója is tőlük vette át ezeket a tévtanításokat és "fejlesztette" tovább. A jehovista tanításoktól mégis eltérnek abban, hogy Krisztus ezeréves uralmát nem ezen a földön valónak tanítják, hanem úgy, hogy míg Krisztus a mennyben az első feltámadásban részesülő hívőkkel együtt a világ felett ítéletet tart, a Sátán az armageddoni csatának következményeképpen lakatlanul maradt földön tétlenségre van kárhoztatva, ez jelentené számára a mélységet, és az ezer évre való megkötötötést (Jel 19,20; 21,1-6).

Az ezer év letelte után a többi halottak, a hitetlenek is feltámadnak, a halandó testben a Sátánnak újra működési lehetőséget nyújtanak, s Góg és Magóg vezetésével a földre szállt Jeruzsálem: a szentváros ellen támadnak, de a felülről való tűz megemészti őket örökre, megsemmisülnek úgy, hogy az utolsó ítéletben nem is valóságosan, hanem csak jelképesen lesznek jelen (vö. Gyarmati Béla: A világdrama utolsó felvonása, 237. o.). Bár azt a Biblia szerint helyesen tanítják, hogy a hitetleneknek a halál után nem adatik többé alkalom a megtérésre (vö. Lk 16,19-31), abban azonban szintén nagyon tévelyegnek, hogy nincsen örök gyötrellem, mert a hitetlenek csak halandó testben támadnak fel az ítélet kihirdetésére, s utána örökre megsemmisülnek (Gyarmati Béla: A világdrama utolsó felvonása 241-242. oldal).

---

101. Jn 13,1-7

III. rész

A HETEDNAPI ADVENTISTÁK IRODALMA

Amint már mondtuk, az adventista tanok leghatalmasabb terjesztési eszköze a sajtó, az iratterjesztés. A világ minden részén, csaknem minden világvárosban van iratterjesztő központjuk, kiadó vállalatuk. Könyveik gazdag képanyaggal és tetszetős külsőben jelennek meg. (Korábban Budapesten a XII. Németvölgyi út 26., ill. 12. alatt volt modern nyomdájuk, az ún. Gyarmati és Bősz nyomda.)

1. A HN adventista iratok magyar nyelvű kiadói

"Gyarmati és Tsa kiadás", "Advent kiadóhivatal", "Élet és egészség kiadás", a számosabb külföldi írótól származó HN adventista írások és könyvek kiadóhivatala azonban a "Vallásos Iratok Nemzetközi Kiadóhivatal, Bp. - vagy - Hamburg" (Általunk rövidítve VINK). A második világháború után "Keresd az igazságot" cím alatt traktátus sorozatot indítottak "F.k. Koroknai József Miskolc, Kun József 29. Kultúra nyomda Miskolc". Ilyenek pl. "A jobb világ eljövetele", a "Biztos-e a jobb világ eljövetele?", "Élnek-e a halottak?" stb.

2. Magyar nyelvű HN adventista könyvek (korábbi kiadványok)

1. A Titok felfedezve vagy a hét pecsét feltörve (The mystery imfolded) Conradi L.R. misszió igazgatótól VINK Bp. 1914.
2. Gondolatok Krisztus hegyibeszédéről. Írta: White E.G. VINK, Bp. 1923.
3. Bibliai tanító, VINK H.é.n.
4. A jó angyalok szolgálata, VINK Bp., É.n.
5. Krisztus ismét eljön VINK, Bp., É.n.
6. Jézushoz vezető út. Írta: White E.G., 5. kiad. VINK Bp., illetve Gyarmati és Tsa kiadás, É.n.
7. Küzdelem az igazságért, Írta: W.E.G. Bp., É.n.
8. A világ reménye, Írta: White E.G. VINK, Bp., ill. Gyarmati és Tsa kiadás, É.n.
9. Ezeréves birodalom VINK, Bp., É.n.
10. Kibetűzött írás, VINK, Bp., É.n.
11. Világóra VINK, Bp., É.n.
12. Közel van-e a világ vége? VINK, Bp., É.n.
13. A világhosság fiai VINK, Bp., É.n.
14. A Krisztus dicsőséges eljövetele, VINK, Hamburg 1903. és VINK, Bp., É.n.
15. Spiritizmus vagy halhatatlanság, VINK, Bp., É.n.

16. Jézust akarjuk látni, VINK, Bp., É.n.
17. Isten útjelzői, VINK, Bp., É.n.
18. Keresztyén boldog reménysége, VINK, Bp., É.n.
19. Hinni vagy vélekedni, VINK, Bp., É.n.
20. A halottak állapota, VINK, Bp., É.n.
21. Korunk és a világ sorsa, Írta: Spicer W.A. misszióelnök, VINK, Bp., É.n.
22. Újtestamentomi nyugalomnap, VINK, Bp., É.n.
23. Világválság a megoldás előtt, Gyarmati Bélától három kiadás, H.é.n.
24. Napjaink problémái, Gyarmati Bélától hat kiadás. Élet és egészség kiadás, H.é.n.
25. Próféta-államférfi. Dániel könyvének részletes magyarázata, 3. sz. két kiadásban, H.é.n.
26. Isten közelében, Veszeloovszki Gyulától, két kiadás, H.é.n.
27. Megszentelt élet, 2. sz., H.é.n.
28. Akiket nem tud befogadni a világ, H.é.n.
29. A szeretet uralma, H.é.n.
30. Túlvilág, H.é.n.
31. A jelekből ítéljete! Krisztus Urunk jövődölései Máté evangéliumában és a Mennyei Jelenések könyvében Gyarmati Bélától, 3. kiadás, H.é.n.
32. Isten felé, haza-felé, H.é.n.
33. Útban a világegység felé. Gyarmati Bélától, H.é.n.
34. Szól az Isten. Gyarmati Bélától, H.é.n.
35. Hitvalló keresztyénség. Gyarmati Bélától, H.é.n.
36. Világesemények kulcsa. Gyarmati Bélától, Gyarmati és Tsa kiad., H.é.n.
37. A világdrama utolsó felvonása. Írta: Gyarmati Béla, Gyarmati és Tsa kiadás, Bp., É.n.
38. A nagy Ismeretlen. Írta: Bajor László, Gyarmati és Tsa kiadás, Bp., É.n.
39. A csodálatos próféta. A Jelenések könyvének magyarázata. Írta: Zeiner Alajos, I. köt., H.é.n.
A megdicsőült Emberfia, Advent Kiadóhivatal, Bp., É.n.
40. A zsidók Királya. Írta: Stoics István, Élet és Egészség Kiadás, H.é.n.
41. Bibliai igazságok kézikönyve, Összeállította: Solmann Károly. Gyarmati és Tsa kiadás, Bp. 1940.
42. Zeiner A.: Egy csodálatos jövődölés, VINK, Bp. (a 23-35. sorszám alatti harminckét oldalas füzetek az "Időszerű gondolatok könyvtára" sorozatban jelentek meg negyedévenként). É.n.
43. L.R. Conradi: A biblia szombatja és a hagyományok vasárnapja (The Sabbath of the bible and the Sunday of tradition) Bp. 1916.
44. L.R. Conradi: Isten útjelzői a Szent város felé, H.é.n.
45. L.R. Conradi: Az ezeréves birodalom, VINK, Bp., É.n.
46. E.G. White: Bibliai jámborság, Bp. 1921.

47. E.G. White: Krisztus szenvedései az emberiség megváltásáért, Bp. 1921.
48. E.G. White: A megváltás története, Novi Sad, É.n.
49. E.G. White: Próféták és királyok, H.é.n.
50. E.G. White: Az apostolok története, H.é.n.
51. E.G. White: A boldog élet, H.é.n.

Név és évszám nélkül kerültek forgalomba:

- Bibliai tanító
- A világhosság fiai
- A keresztyén boldog reménysége
- A múlt, jelen és jövő legfontosabb eseményei (Pacific Press, USA) c. iratok.

A propaganda füzetek közül megemlíthetők:

- Bibliai leckék
- Szombatiskolai tanulmányok
- Imanapi előadások c. sorozatos füzetek, továbbá az
- Élet és egészség című képekkel illusztrált folyóirat
- Boldog élet című képekkel illusztrált folyóirat
- White E.G. Krisztus példázatai. Advent Kiad.

BEFEJEZÉSÜL

még református atyámfiai figyelmét hívom fel szeretettel arra, hogy megtérés nélkül és Krisztusváró szent élet nélkül nincs jogunk az adventistákat bírálni, s a Jézus Krisztusban megjelent ingyen kegyelem megragadása nélkül, a megtérés és újjászületés megkerülésével elvész az is, aki az adventista tévtanokat csak azzal a megindokolással veti el, hogy "amiben születtünk, maradjunk meg abban"!

Az Isten országába nem lehet test szerint beleszületni! Meg ne vesd az Újszövetség vérért. Várjad az Urat! Ragaszkodj jobban Krisztushoz, mint az adventisták a szombathoz! Várjad Krisztus visszajövetelét forróbb vággyal és szentebb étellel, mint az adventisták! Ha pedig elmegy hozzátok valaki és nem az egészséges tudományt viszi, azt ne is fogadjátok házaitekba. Ezt nem felekezeti elfogultság vagy gyűlölködés mondatja velem, hanem az Isten ígéje tanítja így (2Jn 10).

Ha adventistával beszélünk, legeslegelőször azt kell tisztázni vele, hogy elég-e számára az üdvösségre egyedül a Jézus Krisztus keresztye, a szombat, újrakeresztelés és disznóhús evés tilalom nélkül, vagy nem?! Ha nem elég, akkor nincs mit beszélünk vele tovább, eretnek, s az ilyen embert egy vagy két intés után kerüljük (Tit 3,10) és semmiképpen ne vitatkozzunk vele! (Tit 3,9; 1Tim 1,4; 4,7) Ha ő is ingyen kegyelemből, a Jézus Krisztusban való váltság által, a törvény cselekedetei nélkül várja a megigazulást és üdvösséget (Rm 3,24; Ef 2,8; Gal 3,11; 2,16; Csel 15,11), akkor iránta a Rm 14,1-23-ban foglaltak az irányadók számunkra.

Kenneth A. Shaw

MEGVÁLTOZTATHATJA-E A LEOPÁRD A FOLTJAIT?

Néhány tény a hetednapos (szombatos) adventizmusról.

Egy vallási csoport, amelynek "két evangéliuma" van.

(Rövidített kiadás)

Sajtó alá rendezte E.B. Jones, aki 25 évig adventista prédikátor volt,
majd később Isten csodálatos kegyelme folytán megtért

A szekta, amelynek "két evangéliuma" van

A keresztyéneknek manapság oly mértékben van szükségük szellemi ítélőképességre, mint soha azelőtt. Az Ellenség példátlan ügyességgel és buzgalommal dolgozik, hogy őszinte emberekre ráerőltesse saját ravaszul megtervezett hamisítványait. Az elővigyázatlanságnak ezek között a csapdái között találunk egy szekta, amely komoly erőfeszítést végez annak érdekében, hogy mint evangéliumi keresztyén felekezet, elismerést nyerjen. Ezt a csoportot "hetednapos (szombatos) adventisták" néven ismerjük.

A nem adventisták között általában nem ismeretes, hogy ennek a csoportnak KÉT "evangéliuma" van. Egyik "evangéliumukat" *nyilvánosan* hirdetik a másikat *titkosan*. Ritkán fogunk hamis tanítást találni abban az "evangéliumban", amelyet az adventisták általános használatra szánnak. Rádiós és televíziós szolgálataikban például gondosan ügyelnek arra, hogy szigorúan ragaszkodjanak a nyilvános "evangéliumukhoz". A terjesztésnek ezeken a hatásos közegein keresztül kegyesen azt prédikálják, hogy az üdvösség kegyelem útján, hit által van, a törvény cselekedetei nélkül - prédikációikat ügyesen készítik el, amelyek legtöbb szempontból Krisztus evangéliumának olyan igazságaira épülnek, amelyet bárhol hallhat az ember. Ez a megtervezett megtévesztő megközelítés az, amely a hetednapos adventistákat nagyon veszedelmessé teszi a nem kipróbált és gyanútlan hívők számára.

Hallotta-e már valaki a nem adventisták közül, hogy a szekta "A prófécia hangja" elnevezésű rádióadásában azt állította volna, hogy a szombat helyett a vasárnap megtartása "a fenevad bélyege"? Vagy hallotta-e valaha ilyen hallgató, hogy egy adventista prédikátor nyilvánosan megállapította volna, hogy a hetednapos adventisták alkotják kizárólag azt a testületet, amelyet ők "a maradék

gyülekezetnek" vagy "az utolsó napok egyetlen igaz gyülekezetének" neveznek? Az ehhez az elnevezéshez való különleges joguk bizonyosságául azt hirdetik, hogy egyedül nekik van "mennyből küldött prófétájuk" - White, E.G. asszony, aki már régóta halott. Azt bizonygatják, hogy ez a "kitüntetés", valamint az az igényük, hogy ők az egyedüli "parancsolat-megőrzők", adja meg számukra az "utolsó napok gyülekezetének" azt a két jelét, amely a Jel 12,17-ben (?) található! Azt is állítják, hogy ők "Izrael maradéka", vagyis a Jel 7,1-4 144.000-e, akik - mint ahogy ők hirdetik -, egyedül fognak elragadtatni, amikor Krisztus visszajön!

Amikor néhány évvel ezelőtt az adventisták elküldték közlésre a Look magazin szerkesztőségének "A hit alapszabályai" munkájukat, hűek maradtak ehhez a formához. Tanaik közül csak azokat hozták nyilvánosságra, amelyeket sohasem lehet úgy értelmezni, mint amelyek nincsenek összhangban a keresztyén hittel, miközben sok alapvető hiedelmük - azok a tanításaik, amelyek egyrészt disszonánsak, másrészt destruktívak - éppen hogy csak említve voltak, vagy teljesen mellőzték azokat. A csoport a propagáláshoz mindig ezt a módszert alkalmazta; de milyen homlokegyenest ellentétes ez Urunk Jézus Krisztus nyíltságával, az ő földi szolgálata folyamán! Ő kijelentette: "Én nyilván szólottam e világnak... titkon semmit sem szólottam." (Jn 18,20-21).

Az adventista mozgalom kezdetleges formában az 1818-1843 közti negyedszázados periódus folyamán jött létre, amikor annak tényleges elindítója egy bizonyos William Miller nevű ember, magabiztosan kiszámította Krisztus második eljövételének időpontját, éspedig, hogy az a következő év márciusában fog bekövetkezni. Családok felbomlottak, farmokat adtak el és üzleteket zártak be, hogy felkészüljenek a várt eseményre. De az Úr nem jött el! Ezért Miller azt hirdette, hogy számításaiba hiba csúszott, és Krisztus visszajövetelének idejét előre helyezte 1844. október 22-ére. De a találgatás ismét hamisnak bizonyult; az Úr nem jött el.

Ennek megemlékezésénél nem annyira az a szempont vezérelt bennünket, hogy rámutassunk arra, hogy a régi adventisták kétszer is hibát követtek el számításukban. Inkább az a célunk, hogy kihangsúlyozzuk azt a jelentős tényt, hogy a mozgalom megtévesztés által indult útjára, és hogy már közvetlen létrejöttékor ellentétben állt a Szentírással. Urunk újra és újra kijelentette, hogy nem adatott meg az embernek, hogy ismerje visszajövetelének napját vagy óráját (ld. Mt 24,36. 44; Mk 13,32; Lk 21,35).

Néhány adventista tanítás

Most röviden körvonalazzuk és tárgyaljuk az adventizmus néhány tévedését.

1. *White, E.G.* az adventisták legfőbb vezetője és "ihletett" tanítója volt egy bizonyos Ellen Gould White asszony. Férjével, James White-tal együtt magához ragadta a vezetői uralmat, amikor a végül kiábrándult William Miller mindent

megtagadott, mint tévedést. White asszony kijelentette, hogy Isten őt választotta ki különleges "követévé" vagy "profétanőjévé" az "utolsó napok gyülekezete" számára.

Azt állította, hogy sok, közvetlenül Istentől származó "látomása" volt. Különböző könyveket írt, amelyek ezeken a "kijelentéseken" alapultak, és készített több kötet úgynevezett "bizonyágtételt", amelyeket utasításul szánt tanítványainak. Az adventisták úgy tekintik írásait, mint amelyek ugyanolyan értelemben ihletettek, mint ahogy a Szentírás. Valóban, hiszékeny követői ugyanúgy idéznek könyveiből, mint ahogy a keresztyének a Szentírásból.

2. *A gyülekezet és a törvény.* A HN adventisták azt tanítják, hogy minden keresztyének, vagyis a Gyülekezetnek, meg kell tartania a törvényt, amelyet Isten Izráelnek a Sínai-hegyen adott. Azt bizonygatják, hogy ha bármilyen meggyőződéses keresztyén nem tartja azt meg, ítélet alá fog kerülni, és hogy csakis azok fognak végül is üdvözülni, akik ezt a törvényt megtartják. White asszony például kijelenti, hogy "Abból a célból, hogy az ítéletre felkészüljünk, szükséges, hogy az ember Isten törvényét megtartsa" (A nagy küzdelem). Ugyancsak ő jelenti ki a következőt: "Az örökélet feltétele ma ugyanaz, ami mindig is volt... tökéletes engedelmisség Isten törvényének" (Jézushoz vezető út).

A hetednapos adventisták kijelentik, hogy meg kell tartani a törvény szombatját, a minden munkától való kötelező tartózkodás napját, amelyet Isten kizárólag Izráelnek, mint nemzetnek adott (lásd 2Móz 16,23-30; 31,12-17), de sohasem volt szándékában a Gyülekezetnek adni (ld. Csel 15,22-29; Gal 4,4-11; Kol 2,13-17). Valójában az adventisták, akik úgy hivatkoznak magukra, mint "a modern Izráelre", az eredeti szombat követelményeiből csak azokat tartják meg, amelyek nekik megfelelnek. Például nem haboznak megtenni mindazt, amit ők kényelmesen "szükséges munkának" neveznek a hetedik napon, szándékosan figyelmen kívül hagyva a különleges parancsot: "*semmi* dolgot se tégy azon".

A hetednapos adventisták szombattal kapcsolatos tantétele a szekta "kétszínű magatartásának" fontos bizonyítéka - az Isten kijelentett akaratának való állítólagos teljes engedelmisség látszata, amely mögött a színelt "parancs-megtartás" hívei szabadnak érzik magukat arra, hogy semmibe vegyék az őszinteség szent elvét, amint az a Bibliában le van fektetve. (Ld. Zsolt 34,14; Ef 4,25; 1Pt 2,1 stb.) A csoport úgynevezett "szombat-igazságának" szószólói felhívják a tanulatlan embereket, hogy "mutassák meg, hol van a Szentírásban megírva, hogy a szombatot valaha is megváltoztatták volna". Majd utána határozottan állítják, hogy a hetedikről a hét első napjára történő változtatás az ember, és nem Isten révén történt, megtevesztő állításuk ugyanis az, hogy Konstantin császár vezette be a változtatást Krisztus után 321-ben, engedve annak a követelésnek, amelyet a római pápa intézett hozzá! Bárki, aki ismeri az egyháztörténetet, azonnal fel fogja ismerni, hogy ez szembeütnően hamis megállapítás, minthogy Kr. u. 610 előtt pápa nem létezett.

Az ilyen fortély nyilvánvalóan arra szolgál, hogy a tényleges igazságot elrejtse - azt a világos evangéliumi tanítást, hogy a parancsolatok törvénye (amely természetesen magában foglalja a szombat megtartásának követelményét) Krisztusban teljesen megszűnt (ld. Kol 2,13-17; 2Kor 3,7-14; Gal 3,19-25). Bárki csodálkozhat azon, hogy sohasem jutott eszükbe az adventistáknak - ezeknek az önmagukat hangosan "Isten parancsolat-megtartó népének" valló embereknek - hogy a tízparancsolat magában foglalja ezt a világos követelményt: "Ne tégy ... hamis tanúbizonyságot!"

Az adventisták nem fogadják el a rendelkezésekre vonatkozó igazságot, amely lényeges az ige megismeréséhez. Következésképpen összekeverik az Egyház igazságát Izrael igazságával, és ragaszkodnak ahhoz, hogy az Egyházat törvény alá helyezték, semmibe véve a gyülekezeti levelek világos tanítását, amely a mai hívőknek szól: "nem vagytok törvény alatt, hanem kegyelem alatt" (Rm 6,14).

Ismertem őszinte embereket, akik azt mondták, hogy ők sohasem hallották, hogy az adventisták bármi olyat hirdettek volna, ami hamisan hangzik. Az ilyen megállapítás feltehetően igaz, mert amit a közönség rendszerint hall tőlük hirdetni, csak csalétek. Ha aztán valaki bekapta a csalétket, jön a horog. Utána azokat, akik áldozatul estek, fokozatosan behálózzák a tévelygésnek ezzel a rendszerével.

Az adventista tanítások ellenőrzésének egyik legsikeresebb módja saját könyvek tartalmának megvizsgálása. A szekta néhány hivatalos hitelvi kötete a következő: "Bibliai olvasmányok a család számára" (összeállította egy hivatalosan ki-nevezett szerkesztőbizottság). "A nagy küzdelem", "A korszakok vágyakozása", "Bizonyágtételek a gyülekezet számára" és "White asszony korai írásai" (valamennyi White asszonytól); továbbá "Gondolatok Dánielről és a Jelenésekről" (Uriah Smith-től). Bárki tanulmányozza a hetednapos adventizmust (és mindig az érett, az Igazság Beszédét helyesen hasogató, megfelelően képzett hívők vállalkozhatnak erre), imádságos szívvel kell követnie a régi, igazságkereső béreaiak példáját, amint az a Csel 17-ben fel van jegyezve.

Tragikus dolog, hogy némelyek, akik felelős pozíciót töltenek be egészséges evangéliumi csoportok között, úgy látszik, odáig jutottak, hogy elhiszik, hogy a "leopárd" megváltoztatta "foltjait". Azonban semmi ilyen dolog nem történt. Az adventisták még mindig tanítják mindazokat az igeellenes tanokat, amelyeket kezdettől fogva megtartottak. Semmi hajlandóságot nem mutatnak hamis "prófé-tanójuk" megtagadására annak Szentírás meghamisító tanításaival együtt. Amit hisznek, ma is le van írva.

Az olvasó tanulmányozza gondosan a Rómaiakhoz és Galatákhöz írt levelet, különösen mindkettőnek a harmadik fejezetét. Itt meg fogja találni Isten csodálatos kegyelmét világosan kifejtve - Isten üzenetét, hogy "Krisztus megváltott minket a törvény átkától", és hogy "az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül".

"Mert nem vagytok törvény alatt, hanem kegyelem alatt." (Rm 6,14)
"Megigazulva ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által."
"Azt tartjuk tehát, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül." (Rm 3,24. 28)

"Ha ugyan hallottátok Isten kegyelmének rendelkezését, melyet nékem adott a ti érdeketekben." (Ef 3,2) "Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által; és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez." (Ef 2,8)

"Különböző és idegen tudományok által ne hagyjátok magatokat félrevezettetni; mert jó dolog, hogy kegyelemmel erősíttessék meg a szív." (Zsid 13,9)

ÁLMOK, LÁTOMÁSOK, JELEK ÉS CSODÁK A BIBLIA MEGVILÁGÍTÁSÁBAN

Fekete Péter

jászberényi ref. lelkipásztor előadása
Nagykátán a szentmártonkátai lelkész körben,
1982. március 15-én

Tartalom

1. A kérdés időszerűsége	71
2. Álmodások a Bibliában	72
A) A "közönséges" (fiziológiai) álmodásokról	72
a) A modern tudomány álláspontja	
b) A Szentírás tanítása ezekről	
B) A kijelentést hordozó álmodásokról	73
a) Általában	
b) Az Ószövetségben	
c) Az Újszövetségben	
3. Látomások (viziók) a Bibliában	74
A) Az Ószövetségben	74
a) A látomások tartalmi meghatározása	
b) A ráah és cházah jelentése	
c) A Kijelentést hordozó látomások	
B) Az Újszövetségben	75
a) Általánosságban	
b) Pál apostol látomásairól	
4. Az okkult eredetű látomások, álmodások	76
A) Látomások	76
B) Álmodások	77
5. Az álmodások pszichológiai értékelése	77
6. Az álmodások, látomások, jelek és csodák biblikus megítélése ma	78
A) A Kijelentést hordozó álmodások	78
B) A Biblián kívüli "kijelentések"	79
C) Záró következtetések	81
7. Forrásmunkák jegyzéke	82

1. A KÉRDÉS IDŐSZERŰSÉGE

A keresztyén egyház jelenkori történetében gyakran olvasunk tudósításokat lapokban, könyvekben, traktátusokban - csodákat eredményező kézrátételekről, hit általi gyógyításokról, látomásokról. Ezek nálunk főleg általában az ún. karizmatikus körökből érkeznek. A biblikus lelkigondozás létfontosságú szolgálatát helyettesíteni próbálkozó és gyors ütemben terebélyesedő pszichiátria, ezzel összefüggésben különösen a spiritizista J. Wolfgang Goethe (1740-1832) német költőfejedelem dédunokája: Carl Gustav Jung (1875-1961) analitikus pszichológiája is nagy súlyt helyez az álmokra. Mondhatni, hogy C.G. Jung pszichológiai rendszerének fő bázisa az álmok. (Életrajzának címe: "Erinnerungen, Träume, Gedanken von C.G. Jung". Aufgezeichnet und herausgegeben von Aniela Jaffé. Rascher Verl. Zürich-Stuttgart, 1962.) Ő maga rendszeresen vezetett álomnaplót, ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetett páciensei álmaira is. (Vö. Dr. Gyökössy Endre: Bevezetés a pásztorálpszichológiába. Budapest, 1981. 59. l.) C.G. Jung analitikus vagy komplex pszichológiája azért is közelebből érint bennünket, mert a "modern" lelkigondozásban egyre nagyobb teret hódít magának. (Legnevesebb két magyar tanítványa: Dr. Czeglédy Sándor debreceni professzor és Dr. Gyökössy Endre ny. lp., kutatóprofesszor.) De vannak bibliás hívők is, akik csodás gyógyulásokról, álmok, látások és hangok által kapott természetfölötti kijelentésekről számolnak be. Egyre többen állítják és hiszik, hogy Isten az utolsó időkben földön élő népének és gyermekeinek az apostoli idők csodás erőit és jeleit igéri, s ez most teljeseedik be.

Mivel azonban a Biblia az utolsó időkre nézve a "tévelygés erejéről" (2Thessz 2,9), a "hittől való elszakadásról" (1Tim 4,1) és "elhitetésről" (Mt 24,4. 24) is beszél, ezért meg kell kérdőjelezni ezeket a csodás tudósításokat, hogy vajon nem "a törvényszegés titkos bűnével" (2Thessz 2,7), hamis prófétákkal (2Pt 2,1) vagy a Sátánnal mint "világosság angyalával" (2Kor 11,14) van-e dolgunk, báránybőrbe bújt farkasokkal, vagyis kegyes álarcban jelentkező tévelyítéssel (Mt 7,15; Csel 20,29), vagy valóban Isten munkálkodik itt?!

A Szentírás minden hívőtől megköveteli a megvizsgálást (1Thessz 5,21; 1Jn 4,1) és ha szükséges, az elszakadást és intést (1Jn 4,1; Ef 5,11; 1Tim 6,20; Tit 3,10). A megdicsőült Úr Jézus Krisztus abban megdicséri az efézusi gyülekezetet, hogy "megkísértette" (megvizsgálta) a hamis apostolokat, és hogy a nikolaiták cselekedeteit gyűlölte (Jel 2,2. 6). Nekünk is ezt kell tennünk!

Egy bizonyos, hogy ahol Isten munkálkodik, ott teljes szívből kell örülnünk és azt előmozdítanunk, de semmiképpen nem szabad ellene munkálkodnunk, a semlegesség pedig komoly keresztyéneknél nem jöhet számításba.

Dr. John Whitcomb: "Does God Want Christians to Perform Miracles Today?" c. könyvében (*magyarul is megjelent: "Akarja-e Isten, hogy a keresztyének ma csodákat tegyenek?" az Evangéliumi Kiadó gondozásában - szerk. megj.*) azt írja, hogy a Sátán egyik legnagyobb csalása ősidők óta abban van, hogy éket igyekszik verni Isten és az Ő népe közé. Már az Éden kertjében megkérdezte: "Csakugyan azt mondta az Isten? Stratégiája ma is ugyanaz:

a) A Bibliában leírt természetfölötti események iránt kételyt támaszt és tagadja azokat.

b) Másfelől az Ősellenség ma sok keresztyént odáig juttatott (Isten ítélete következtében! 2Thessz 2,11), hogy csodát lássanak ott is, ahol nem történt csoda; Kijelentésnek tekintsék azt is, ami csak csalóka álom vagy sátáni hitetés (Jer 23,25-28. 30-32).

E második stratégiai módszer által az írott Kijelentéstől, a Bibliától szakít el: figyelmünket a "modern próféták", vagy eddig nem (eléggé) ismert természetfölötti erők útján kapott új "isteni kijelentések" igénylésére irányítja, s kevés időt és érdeklődést hagy a Szentírás szorgalmas tanulmányozására abból a célból, hogy benne és rajta keresztül Isten üzenetét, Isten kijelentett igazságait ismerjük fel.

Vizsgáljuk meg most hát először, mit mond a Biblia az álmokról, látomásokról, jelekről?!

2. ÁLMOK A BIBLIÁBAN

E kérdés tárgyalásánál főleg a Fritz Rienecker Bibliai lexikonra (kevésbé a Czeglédy-Hamar-Kállay-féle Bibliai lexikonra) támaszkodom.

A) A "KÖZÖNSÉGES" (FIZIOLÓGIAI) ÁLMOKRÓL

a) A modern tudomány különbséget tesz ébrenléti vagy nappali és alvási álmok között. Mindkét esetben az öntudat többé-kevésbé kikapcsolódik, és a reális környezet (idő, tér, érzékelés stb.) megszűnik. Míg az, aki ébren "álmodozik", a maga képzeletvilágába merül, addig az alvó állapotban keletkező álmok a legkülönbözőbb élményeknek ("benyomásoknak") lecsapódásai, melyek most mint álmoképek jönnek fel a tudatalattiból, mely ki van vonva a tudatos akarat és értelem alól. Az ébrenléti álmokban, de sok alvás közben keletkező álomban is közös, hogy egy titkos vágy van legmélyebb alapjukban. Vö. "Éhes disznó makkal álmodik."

b) A Szentírás is ismer felületes, semmitmondó, egyszerű (fiziológiai) álmokat (Jób 7,14; 20,8; Zsolt 73,20; 90,5; Préd 5,3; Ézs 29,7-8), továbbá tud vágy-álmokról (Jer 23,25kk.; 29,7-8) és óv azoktól: ezek emberi gondolatok, érzések és remények kifejezői. Éppen Jeremiás próféta értékeli nagyon kritikusan az álmokat

(Jer 23,28), éppúgy Zakariás (Zak 10,2). Már 5Móz 13,1-5 kemény ítéletet hirdet azoknak, akik álmaikat hazug módon kijelentésként adják tovább, s ezáltal másokat is elpártolásra próbálnak rávenni a Magát kijelentő élő Istentől.

c) Hasonlatokban használja a Biblia az álmot a múlandóság (Zsolt 90,5; 73,20; Jób 20,8), a bűn és tudatlanság (Ézs 29,10; 56,10; Rm 13,11; 1Kor 11,30; Ef 5,16; 1Thessz 5,6), a restség (Péld 6,9. 10; 19,15; 20,13; 24,33) és a halál jelölésére (2Sám 7,12; Jób 14,12; Zsolt 13,4; 76,6; Jer 51,39; Dán 12,2; Mt 27,52; Jn 11,11. 13; 1Kor 15,20; 1Thessz 4,13).

B) A KIJELENTÉST HORDOZÓ ÁLMOKRÓL

a) Más oldalról a Szentírás többszörösen bizonytságot tesz arról, hogy Isten egyebek között az álmot is felhasználta a Kijelentés eszközeként, hogy ez időben a jelent (1Sám 28,6. 15) és a jövőt (1Móz 37,5kk.) leleplezze, intsen, figyelmeztessen. Ilyen átolmlátásban részesült Ábrahám (1Móz 15,1-5; 22,1-3), Abimelek (1Móz 20,3), Jákób (1Móz 28,12; 31,10), Lábán (1Móz 31,24), József (1Móz 37,5. 9. 10. 20), a fáraó két főtisztviselője (1Móz 40,5), a fáraó (1Móz 41,7 stb.), a midianita férfi (Bír 7,13), Salamon (1Kir 3,5), Nabukodonozor (Dán 2,1; 4,1), Dániel (Dán 7,1), József, Mária jegyese (Mt 1,20), a keleti bölcsek (Mt 2,12) és Pilátus felesége (Mt 27,19). Amint a felsorolásból láthatjuk, nemcsak az övével beszél Isten álomban, hanem pogányokkal is közölt ilyen módon valamit. Az ÓSZ-et követő üdvtörzszakban Isten a véneknek ígér álmokat (Jóel 2,28-3,1), bár látásom szerint itt valójában arról van szó, hogy amiről a vének csak álmodtak (ill. ami nekik csak vágyálom volt, vö. 4Móz 11,29), az pünkösdkor és pünkösdtől kezdve látható valóság lesz e vének fiai, utódai számára. Erre utal Péter apostol pünkösdi prédikációja is: Csel 2,16-17. vö. Jóel 2,28-3,1.

A kijelentések üdvtörténeti (1Móz 28,12), politikai (1Móz 41) és személyes területekre (1Móz 49,9kk) terjednek ki. Nem minden álom olyan világos és félreérthetetlen, mint pl. 1Móz 31,11. 13. 24 (Jákób és Lábán álmában), 1Kir 3,5-15 (Salamon álmában). Sok álmokkép csak magyarázat és értelmezés által érthető. Bennük Isten képek által beszél (1Móz 37,7. 9; 40,9kk.; Bír 7,13kk.; Dán 2,4), melyeket egyetlen ember sem tud a maga képességei alapján megmagyarázni. A titkok és azok magyarázata egyedül az Istené! (1Móz 41,16; Dán 2,17-23. 26. 27; 5Móz 29,29). Ő embereket esetről esetre képesíthet arra, hogy az álmokat megmagyarázza (József, Dániel, próféták). Egyébként a Biblia legszigorúbban tiltja a titokfejtést (5Móz 18,11-12)!

b) Az ÓSZ-ben gyakran előforduló álmokkal ellentétben az újszövetségi tudósításokban az álom mint kijelentést hordozó eszköz erősen háttérbe szorul. Isten az újszövetségi üdvtörzszakban Kijelentése eszközeként inkább más utakat használ (vö. Zsid 1,1kk.; Lk 12,12; Jn 14,25-26; Csel 13,2-4; 15,28; 16,6;

20,28). Pál apostol egyetlen levelében sem említ álmokat, s egyetlen kapott Kijelentést sem vezet vissza álmokra. Isten mégis használ az újszövetségi időkben is álmokat abból a célból, hogy egyes embereknek megmutatkozzék. Az ÓSZ-hez képest abban van az álmokkal kapcsolatban az ÚSZ nagy különbsége, hogy itt senkinek sincs szüksége magyarázatra és értelmezésre. Isten vagy leplezetlenül beszél és félreérthetetlenül (Mt 2,12. 22), vagy megbízottjaként egy angyal jelenik meg (Mt 1,20; 2,13. 19). Egyszer pogány bölcsek (Mt 2,12) és szintén egyszer egy pogány nő is (Pilátus felesége: Mt 27,19) kaphattak álomban kijelentést.

c) Az Apostolok cselekedeteiről írt könyv a kijelentések egész soráról tudósít, melyeket Pál éjjel kapott, de ezek inkább vagy kifejezett látomásokra (Csel 16,9; 18,9) engednek következtetni, vagy nyitva hagyja a kérdést, hogy az apostol aludt vagy ébren volt-e? (Csel 23,11; 27,23-24). Nem mondhatjuk tehát teljes bizonyossággal, hogy itt valóban álommal van-e dolgunk; mindenesetre pl. Dán 4,2; 7,1-2 is ugyanazt a Kijelentést egyszer álomnak, másszor látomásnak tünteti fel.

Ezek után áttérünk a bibliai látomások rövid ismertetésére.

3. LÁTOMÁSOK (VÍZIÓK) A BIBLIÁBAN

A) AZ ÓSZÖVETSÉGBEN

a) A látomások tartalmi meghatározása: A látomás egy különös látást jelöl, mely által Isten az embereinek (1Móz 15,1; 46,2) és mindenekelőtt a prófétáknak (Ez 1,1; Ám 7,1), de más embereknek is (Jóel 2,28-3,1; Dán 4,2) akaratát és titkait kijelenti (vö. Ám 3,7). Az ilyen látomások általában megkülönböztethetők az álmoktól, jelenésektől, megdicsőülésektől (átszellemülésektől), elragadtatásoktól. A Kijelentések egyes formái azonban egymásba is folynak (vö. Csel 10,10. 17; Dán 4,6; 7,1). A látomás azonban tisztán szóbeli Kijelentésre is használható, mely semmiféle képről nem tudósít (1Móz 15,1; 1Sám 3,9-14).

b) Nyelvészetileg azonban két héber szóról: a ráah és a cházah (=látni, szemlélni) és származékaikról van szó a látomásoknál. Mindkét szó mind valamely külső tárgynak a "látását", mind egy belső képnek az észlelését jelenti. Ezáltal a látomás objektivitását, tárgyyszerűségét az Istentől kijelentett valóság szavatolja, hitelesíti; ugyanakkor elutasítja azt a feltevést, mintha egy beteges fantáziának vagy hallucinációnak elképzelése lenne. Az ÓSZ többszörösen úgy tesz bizonyosságot Istenről, mint Akitől a látomás ered. Pl. "Az Úr mutatott nekem egy látomást" (Ám 7,1; Jer 1,11kk. stb.), és teljesen érdektelen a különböztetés a látomás belső látása és külső észlelése között. Az objektivitására és valóságára vonatkozó kérdés lelki-szellemi (pneumatikus) síkon nyerhet csak választ. A prófeta valódisága és tekintélye, a látomás útján kapott jövődőlés beteljesedésén dől el (vö. Jer 23,17kk.; Ez 13,3kk.).

c) Kevés kivétellel (pl. 4Móz 24,4) minden próféta, aki valódi látomást kapott, Isten embere volt, aki egész életét az Úr szolgálatára szentelte. Ezeknek látomásait mint Isten által adott üzeneteket vagy megbízatásokat azonnal és világosan elismerték (Ézs 6,1-13; Jer 1,12kk.; Ez 8.; 37,1-14; Dán 7. stb.). Az isteni Kijelentés "testetöltése" abban is megmutatkozik, hogy a látomások a próféta környezetével közvetlenül kapcsolatban állnak. Egy forró fazéknak a képében (Jer 1,13) és egy érett gyümölcscsel teli kosár (Ám 8,1) pl. megjeleníti a Júda és Izráel fölötti ítéletet. Péter apostol pedig éhes volt (Csel 10,10kk.) midőn a mennyből - tisztátalan állatokkal teli - lepedő látomását látta, és ezt a parancsot kapta: "Kelj fel Péter, öljed és egyél!" A látáshoz már az ószövetségi látomásoknál is (Ám 7,1kk.; Jer 1,11kk.; Ézs 6,1kk.) gyakran hallás (auditio) is társult (Ézs 6,3. 9; 40,3; Jer 1,5-7 stb.), sőt alkalmasint íz, ízlelés (Ez 3,3) és érintkezési érzés (Ézs 6,6; Jer 1,9) is. A látomásokban a látnokok elé nemcsak élettelen tárgyak lépnek, hanem állatok is (Dán 7,2kk.), angyalok (Jel 15,1 stb.), sőt olykor maga Isten is (Ez 1,22kk.; 10,1kk.; Ézs 6,1kk. stb.).

B) AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

a) Általánosságban: Isten látomás (horama) által feleletet ajándékoz (Csel 10,3), az apostoloknak feladatot ad (Csel 10,11-16; 22,17; 16,9), és bátorítást missziói munkájukhoz (Csel 18,9), János apostolnak pedig látomásokban mutatja meg a végidők történéseit a Jelenések könyvének bizonyága szerint. István vértanú víziója (Csel 7,55kk.) egyrészt az ószövetségi látomást (vö. 1Móz 48-49; 5Móz 33,1kk.) erősíti meg, másrészt a keresztyén gyülekezetnek azt a megtapasztalását, hogy a haldoklónak különös mértékben van víziónárius látóképesége, illetve adománya.

b) Pál apostolnak éppen az európai misszióra vonatkozó látomásával kapcsolatban mutatunk itt még rá egy fontos tényezőre Alfred Christlieb (Pál apostol) magyarázata nyomán: Mi erősítette meg Pál számára az isteni vezetést? (Csel 16,6-10) Pálnak az Úrtól való teljes függése döntő szempont, de Pál nem csupán maga, hanem a vele utazó atyfiak is érzékelték a gátlást az ázsiai missziói munkára vonatkozóan (Csel 16,6-7. 10). "Az, hogy mindegyikük egyformán érzett magában valami belső visszatartó erőt egy, az Istennek nem tetsző úttól, az meggyőzte őket arról, hogy ez valóban Isten akaratának kijelentése. Aki nem akar rajongásba esni vagy összekuszált helyzetbe kerülni, nagyon ügyeljen rá: megvan-e az ő isteni "vezetésének" is ez az ismertető jele, nehogy önkényesen szembe kerüljön azzal a testvéri közösséggel, ahová Isten állította őt. Nem vitatjuk, lehetnek esetek, amikor Isten különleges feladatot ad egy-egy testvérnek (vö. Péter útja Kornéliuszhoz! F.P.), amit mások pillanatnyilag nem érthetnek meg. Ilyen esetekben Isten idejében igazolja ezt a testvért. Rendszerint azonban úgy történik,

hogy a Lélek valódi vezetését egyértelműen felismerik azok, akik állandóan a Lélek fegyelme alatt állanak." (i. m. 120. o., vö. Csel 15,25. 28).

4. AZ OKKULT EREDETŰ LÁTOMÁSOK, ÁLMOK

A) Szólnunk kell még itt az okkult eredetű, spiritiszta látomásokról, majd álmokról is. Dr. Kurt E. Koch írja "Okkultes ABC" c. könyvének 321. lapján, az "Aussensinnliche Wahrnehmung" (Érzékelésünkön kívüli észlelés) c. fejezetében: "A spiritiszta látomások néha hasonlóak a bibliai látomásokhoz, mégis egészen különböző a gyökerük. A spiritiszta látomások sátáni inspiráció alatt állanak." Megdöbbentő leleplező adatokat szolgáltat erről Helmut Helling, egy hívő német baptistából lett pünkösdista prédikátor, aki a Hamis Lélek sok-sok jelét (nyelveken szólás, bűnök leleplezése, látomások, jövendölések) birtokolta, de Isten csodálatos kegyelméből mégis megszabadult ezektől. Néhány idézet magnószalagon rögzített bizonyágtételéből: "Ismerek családokat, ahol nemzedékről-nemzedékre öröklődött a látnok, távérzékelő, távolszágoló képesség. Mindezek a dolgok léteznek, ... németül "kísértetnézők"-nek nevezik ezeket az embereket... Vannak emberek, akiknek természetes adományaik vannak, természetfölötti képességeik... Ha ilyen embereknek később, megtért állapotukban továbbra is megvannak ezen adományaik, képességeik, talán kegyesebb formában - akkor észrevesszük, hogy ez sem a Szentlélektől van. Ilyen adományt lehet kapni egyrészt öröklés által, másrészt úgy is, ha valaki okkult dolgokkal foglalkozik. Úgy is meg lehet kapni, hogy valaki bensőséges kapcsolatban van olyan emberekkel, akiknek van ilyesmijük. Egy sor példát mondhatnék el arról, hogy nemcsak közvetlen kézrátétel által adódik át; hogy sokszor tanúja voltam annak, hogy emberek úgy kapnak ilyen adományt, hogy csak együtt imádkoztak ilyen adományhordozóval. Néha csak egészen nyílt beszélgetés által. Ismerek egy asszonyt, aki elkezdett nyelveken beszélni azáltal, hogy olyan könyvet olvasott, amely a nyelveken szólásról pozitívan írt. Ilyen gyorsan lehet ebbe belekerülni...!" A szabadulásról ezt mondja: "Az ember nem szabadul meg automatikusan az ilyen megköztözöttségektől, az ilyen hamis adományoktól. Ezt akarnia is kell mint keresztyénnek." A saját maga megszabadulásáról így beszél: "Magamért így imádkoztam: Úr Jézus, ha a Te Szentlelked beszél belőlem, akkor igazold azt. Meg voltam győződve, hogy a Szentlélek az. Azonban, ha mégis nem a Te Szentlelked az, - meg voltam győződve róla, hogy az - akkor kényszerítsd a hamis Lelket arra, hogy kijelentse magát bennem. Aztán bekövetkezett, hogy én hoztam hamis kijelentéseket. Először - a pünkösdista ismeri e magyarázatokat: "nem volt elég csendességem, nem voltam eléggé kapcsolatban Jézussal, s innen erednek a hamis üzenetek". Azonban tovább imádkoztam: "Úr Jézus, ha nem a Te Lelked, akkor kényszerítsd a hamis Lelket

arra, hogy kijelentse magát". Aztán Isten úgy vezetett..., és hamis kijelentéseket tettem. Akkor felismertem, hogy belőlem is más Lélek beszél. Az én Uram kényszerítette azt. Így szabadultam meg saját magamtól először is azzal, hogy már nem mondtam kijelentéseket, prófétálásokat. Másoknál is felismertem ezt, és a legtöbben közülünk (ti. saját pünkösdista gyülekezetéről beszél. F. P.) elfogadták a bizonyoságot és engedték, hogy megszabaduljanak. Az az asszony is, aki az Úr Jézust látta azelőtt, többé nem látta. Akiknek vízióik, látomásaik voltak azelőtt, nem volt többé látomásuk. Akik azelőtt hangokat hallottak, többé nem hallottak, amikor felismerték, hogy hamis, és készek voltak megszabadulni és együtt imádkoztunk... Még egyet szeretnék mondani: Nemcsak tanításról van itt szó, hanem lelkekről (szellemekről), akikkel a pünkösdista mozgalomban találkoztunk. Ezért is olyan ijesztően nehéz belőle kikerülni, és olyan ijesztően könnyű abba belekerülni."

E kérdés bibliai-teológiai háttéréhez vö. a hamis prófétákat (Jer 5,31; 23,25-32; 1Kör 22,19-23), továbbá 2Kör 11,3-4. 13-15 és különösen Kol 2,18 verseit. E bibliai vers helyes fordítása: "Ne vegye el tőletek a versenydíjat az, aki alázatokodásban és angyalok iránti tiszteletben tetszeleg, látomásaival foglalkozik..." E szerint az Ige szerint egyenesen kárhozatos veszélyt rejt magában a saját látomások értékelése, az azokkal való foglalkozás és tetszelgés. Sajnos, e bibliai üzenet - talán a revidált Károli-fordítás hibájából - nagyon elsikkadt a hívő keresztyének előtt is.

B) Álmodások is lehetnek okkult, démoni eredetűek! Elég újra csak Jer 23,25-32-re utalni, s erre céloz a 7. századi latin himnuszából írt 500. számú esti énekünk is: "Nehéz álom el ne nyomjon; Az ellenség meg ne csaljon; Testünk hozzá ne hajoljon; És haragodba ne hozzon! ... Parancsoljad angyalidnak; Hogy mireánk vigyázzanak; A mi gonosz Ellenségünk Messze távol járjon tőlünk!" (vö. Zsolt 121,4).

5. AZ ÁLMOK PSZICHOLÓGIAI ÉRTÉKELÉSE

Az álmok nagyon pozitív pszichológiai értékelését olvashatjuk Dr. Gyökössy Endre: "Magunkról magunknak" c. könyvében, a 3. kiadás új anyagaként felvett 9. fejezetében. A szerző jól értette, mire célzott tanítómestere D. Dr. med. Theodor Bover, amikor az akkor még készülők művére azt mondta: "Hálátlan feladatra vállalkozott", - nevezetesen: hogy lesznek teológusok és igeolvasók, akik sokallják munkájában a pszichológiát, és lesznek pszichológusok, akik határsértéssel, teológizálással, misztikával vádolják (i. m. Előszó). A magunk részéről is megengedhető szinkretizmusnak, egymástól lényegileg különböző dolgoknak az összekeverését látjuk ebben a munkában. A Kijelentés eszközeiül Istentől felhasznált pneumatikus (szellemi) eredetű álmokat még példaként sem lehet a materiális vagy pszichikai (és fiziológiai) tényezők által kiváltott álmokkal egy szintre hozni, egymással összehasonlítani. Az Ige szerint a psziché felfogni sem képes az Isten Lelké-

nek dolgait (1Kor 2,14). A csak pszichikus szinten (vagy relációban) létesülő álmok semmiképpen nem nyújthatnak olyan ember- vagy önismeretet, mint a pneumatikus szinten (vagy relációban) megvalósuló Kijelentés, mely az egyetlen "via regia" (királyi út) az önmagunk jobb, mélyebb megismeréséhez (vö. 1Kor 2,11-13).

Hogy az álom sem az emberiség egyetemes nyelve, a psziché eszperantója, maga a szerző is megcáfolja, amikor egy lappal tovább azt írja: "A tudományos álommagyarázás komoly és nehéz tudomány, s lehetetlen olyan álomképszótárt (népszerű nyelven álmoskönyvet) összeállítani, amely mindenki számára mindig érvényes, és minden álmot magyarázó lehetne." (i. m. 89. l.) S bármint szépíti, mentetegeti a szerző, az ún. "tudományos álommagyarázás" is titokfejtés, jegymagyarázás (mint a grafológia is!), amit világosan tilt az Isten Igéje (5Móz 18,11). A hozzá elengedhetetlenül szükséges "különleges intuíció" vagy "szinte ihletett beleérzési képesség" pedig ha valakiben megvan, akkor már nemcsak sűrölja, hanem át is lépi az okkult képességek (mágia) határát, mint pl. az akupunktúra igazi hatásosságát is csak ezzel lehet magyarázni. Ez pedig Simon mágus ördögi tudománya, melyet a Jelenések könyve a "bűbájosság" vagy "varázslás" szóval foglal össze (Csel 8,9; Jel 21,8; 22,15). Az is bizonyos, hogy különösen a Krisztusban adott Kijelentés óta az álom nem "Istennek elfelejtett nyelve" (i. m. 89. l.), s akinek őembere álomképben hal meg, az minden más, csak nem bibliai értelemben vett megtérés, nem igazi újjászületés, mert Isten azt Kijelentése szerint Igéje és Szentlelke által végzi el (Jn 3,5). Részben pozitív, részben bibliai szempontból negatív a szerzőnek az álom értékelésére vonatkozó megállapítása. Nagyon biblikusan mondja: "De - kérdezhetjük tovább - miért nem szól Isten ma ugyanúgy álmon keresztül, mint egykor...? Nos, a Jézus Krisztusban kapott tökéletes kijelentés mellett Isten azt nyilván nem tartja szükségesnek. Mint ahogy ma már nem hieroglifákban írunk. Miután Ő érthető és látható módon szólt Jézus Krisztus által, és szól ma is Igéjében és Szentlelkével, elmaradnak e prófétai álmok." (i. m. 97. l.) Annál kérdésesebb azonban a folytatás következő megállapítása: "De ma is szól és szólhat álomban, ha nem is ad új kijelentést. Megérintheti lelkünk legmélyebb, legérzékenyebb részét, és aki valamelyest is érti az álom nyelvét, hasznosíthatja azt Isten dicsőségére, mások és a maga javára ma is, ami onnan érkezik." (uo.) Ez utóbbira előadásunk befejező része felel meg.

6. AZ ÁLMOK, LÁTOMÁSOK, JELEK ÉS CSODÁK BIBLIKUS MEGÍTÉLÉSE MA

A) A bibliai Kijelentést hordozó álmok és látomások is "jelek" és "csodák" voltak, s mint ilyeneket, meg kell különböztetnünk minden más álomtól és látomástól. A jeleknek a Bibliában mindig üdvtörténeti jelentősége volt, éspedig: először egy isteni "új"-nak (novum) a megerősítésére; másodszer az új Kijelentés hordo-

zójának a hitelesítésére; de ítéletet is jelentettek a hitelenség fölött. A jelek és a csodák az Istentől küldött bizonyágtétel kezdeti korában és a bizonyágtétel legitimizálása érdekében tettek szolgálatot (Zsid 2,4). Később, amikor a bizonyágtétel ismertté vált, végül pedig, amikor mint írott Ige (Szentírás) rögzítettett, a jelek csökkentek vagy el is maradtak. A keresztyén Egyház alapja a Jézus Krisztus váltságműve, melyről a próféták és apostolok igehirdetése tett bizonyágot (1Kor 3,10; Ef 2,20; Jel 21,14). Ez az alapvetés többé nem ismétlődik, üdvtörténetileg egyszeri. Ezért utána jeleket és csodákat várni (Mt 12,39), ezekre törekedni, Isten akaratával, céljával, az isteni üdvterv kibontakozásával ellenkezik. Mt 16,17. 20 szerint is legfeljebb csak "követik" a hirdetett Igét és a hitet a jelek. Watchman Nee találó hasonlata szerint a hídon elől mennek az isteni tények, követi a hit, utána a tapasztalatok. Ha a hit nem előre, az isteni tényekre, hanem hátra, a tapasztalatokra néz, akkor a hit is, a tapasztalatok is vízbe hullanak.

Jel 22,18 megerősíti, hogy Isten részéről semmiféle további új Kijelentés nem várható. Éppen ezért érdemes és szükséges az írott Kijelentést hitelesítő (Zsid 2,3-4) isteni "jelek" (szémeia), "csodák" (terea) és "erők" (dynameis) mellé odahelyezni a 2Thessz 2,9-ben előforduló ugyanezen szavakat, ahol viszont egyértelműen sátáni eredetű jelenségeket jelölnek, az utolsó időkben fokozott mértékben.

B) Hogy milyen végzetes következményekkel járhat, ha valaki nem teljes határozottsággal utasít el eleve minden Biblián kívüli "új" Kijelentést, markánsan mutatja a mormonok szektája, de számtalan más szekta is! A mormonok szektája pl. azzal kezdődött, hogy egy ember (Joseph Smith 1805-1844) azt állította, hogy ő személy szerint, Istentől új kijelentést kapott. Ennek bizonyítására a következőket mondja: "És tovább hozzátok beszélek, akik Isten Kijelentéseit tagadjátok, és azt mondjátok, hogy azok megszűntek, s nincsenek többé kijelentések, prófécíák, adományok vagy gyógyulások, vagy nyelveken szólás vagy nyelvek magyarázása. Lássátok, azt mondom nektek: aki tagadja ezeket a dolgokat, az nem ismeri a Krisztus evangéliumát, igen, az nem olvasta az Írást vagy nem érti azt. Hát nem azt olvassuk, hogy Isten ugyanaz tegnap, ma és örökké, és hogy nincs Benne változás, vagy változásnak árnyéka sem?" (Buch Mormon, Mormon 9,6-9. Egyébként 15 db Mormon könyv van, több mint 500 oldal!)

Felsorolunk itt még az egyháztörténetből néhány hasonló "hírhedt", de Isten által megcsúfolt szektavezért, akik álmok, látomások útján nyertek, állításuk szerint, új kijelentést. Első helyen említjük ezek között Emanuel Sendenborgot (sz. 1688), aki 1733-tól kezdve látta és írta le álmait, vízióit. Lorber Jakab (1800-1864) szerint a népek története három korszakra oszlik az isteni kijelentés elnyerése szempontjából: a) gyermekkor, amikor a népek belső "kijelentések", álmok, víziók által kapcsolódtak Istenhez; b) középfokú kor, amely Lorber látomásaiig tart, melyben az emberek keserves tapasztalatok, nyomorúságok stb. által kényszerülnek Istenhez; c) most állunk az érett kor küszöbén, amikor is kb. Kr. u. 2000 után,

pontosan nem tudni, Isten új "kijelentéseket" ad kb. 100 évig. Ennek egyik eszköze ő maga, Lorber Jakab, aki egyfolytában automatikusan írta a "belülről" jövő kijelentéseket. Igen kiemelkedő szerepe van e téren a H.N. adventizmus főprófétájának: E.G. White asszonynak, kinek a Kijelentéssel egyenértékűvé tett látomásai közül itt csak kettőt emelünk ki: 1847. április 3-i látomásában a szombat rontás-vasárnap ünneplés szörnyű bűnére kapott külön-kijelentést, 1863-ban pedig szintén látomások útján vett egészségügyi és táplálkozásra vonatkozó kijelentéseket. A H.N. adventizmus történetében 1915-ben J. Wink látomásai azután egész sereg ún. reformációs mozgalom elindítója lett, melyeknek vezetői mind látomásokra, külön-kijelentésekre hivatkoztak. De említhetjük itt az ún. "neupostolische Kirche" (1863-tól) nevű mozgalom "törzsapostolait", köztük különösebben F.W. Schwartz-ot (+1895), Preuss, Fritz Krebs, Menkhoff, Hermann Niehaus (1848-1932) neveit, kik "az elavult Biblia új tanait" hirdették karizmatikus-prófétikus apostoli tiszttel tekintélyével. A szintén e mozgalomhoz, szektához tartozó Carl August Brückner (1872-1949) 1918-tól "sok álom, látomás, jövendölés" által szólott az I. világháború kimeneteléről; J.G. Bischoff "apostol" pedig 1951 karácsonyán Giessenben "az Úrtól vett és megerősített szavával" azt mondta: Jézus még az ő életében visszajön. Ugyancsak látomás útján vett "kijelentések" alapján alapította Herbert W. Armstrong (sz. 1893) a "Die Kirche Gottes", Christian Röckle (sz. 1883) a "Die Philadelphia-Bewegung"; Emil Hermann Lorenz (1864-1929) a "Gemeinschaft in Christo Jesu" (Lorenzianer), Max Däbritz (sz. 1874) távolbalátó, -halló és gondolatolvasó barátja: Emil Bergmann (1861-1931) a "Bund der Kämpfer für Glaube und Wahrheit" (horpeniták), valamint a spiritiszta Fedor Mühle 1923-ban a "Gottesbund (Loge) Tanatra" nevű szektákat és mozgalmakat. Carl Welkisch (sz. 1888) látnok és gyógyító "Második Megváltónak, a világ világosságának" vallotta magát. A francia (avignoni postatisztviselő) Georges Roux (sz. 1903) különkijelentés alapján írt 1951-ben három könyvet, s magát a visszatérő Krisztusnak mondta, s pl. szó szerint ezt írja: "Jézus feladata már nagy volt, az enyém még sokkal hatalmasabb". A világ végét látomás alapján 1954. őszére hirdette. Halálos gyógyítási kísérleteinek bírósági ítélet vetett véget.

Az eddig hézagosan felsoroltakkal még nem is érintettük az angolszász nyelvterülethez tartozó, szinte felsorolhatatlanul sok olyan személyt, akik szintén látomások útján nyertek "új kijelentéseket". Gondoljunk itt a pünkösdzizmus, a gyógyító és ún. karizmatikus mozgalmak világszerte ismert és követett vezéralakjaira (William Branham, T.L. Osborn, David Wilkerson). Utoljára említsem a külföldiek közül a 39 éves nyugat-berlini (Jesus people irányzatú) Vokhard Spitzert, akinek a látomásai és kijelentései ("Jesus 80" és "Olympia 81") óriási példányszám-ban jelentek meg, hogy a nyugat-berlini Olympia-stadionban 1981. június 5-7-ig 100.000 résztvevővel tervezett világgyűlésen előkészítse a látomások által akkora jövendölt "Bárány menyegzőjét". Legvégül megemlítjük, hogy hazánkban is

vannak - református lelkipásztorok között is - látnokok, kijelentéseket kapó és közvetítő hamis karizmatikusok!

C) A mormon szekta alapítójához hasonlóan ma is sok keresztyén érvel a jelek, csodák, álmok, látomások mellett, mint amelyek Isten Kijelentésének ma is használt eszközei. Hívók is gyakran kérdezik: Hát Isten nem cselekedheti meg ma ugyanazokat a csodákat, mint Mózes, Jézus és az apostolok idejében? Nem szólhat hozzánk ugyanúgy álmokban, látomásokban, mint Jákób és fiai: József, Ezékiel, Dániel, Zakariás, az újszövetségi József, Pál apostol és a Jelenések írója idején?

Isten valóban azt mondja magáról: "Én, az Úr, nem változom!" (Mal 3,6 vö. Zsid 13,8) Ez azonban nem azt jelenti, hogy Ő mindig ugyanúgy bánik velünk, emberekkel. Gondoljunk csak arra, hogy Ő "az akkori világot" (Noé idejében) víz által ítélte meg, "a mostani világot" pedig tűzzel fogja megítélni (2Pt 3,6-7). Ezért nem az a kérdés, hogy Isten nem tudna többé csodát tenni, nem tudna álmok és látomások által Kijelentést adni, hanem arról, hogy Ő akarja-e ezt, megfelel-e mindez korunkra, az utolsó időkre vonatkozó tervének?! Nem azt kell-e sokkal jobban megfontolnunk, hogy "miután régen sokszor (polymeros) és sokféleképpen (polytropos) szolt Isten az atyákhoz a próféták által, ezekben a végső időkben a Fiú által (a Fiúban)..." (Zsid 1,1) A polymeros azt jelenti, hogy Isten a Kijelentést: Önmaga leleplezését, a kinyilatkoztatást nem egyszerre, hanem sok alkalommal vitte véghez (vö. 2Móz 3,24; Jel 1,8), de mindig csak egy-egy részletet világított meg. A kijelentés-történelemben ismételt is, és mindig újat is mutatott meg (vö. Ézs 43,18; 48, 3. 6). Önmagából s akaratából. A polytropos pedig egyrészt a Kijelentés sokféle formájára (angyali jelentés, látomás, álom, hang), másrészt tartalmi különbözőségére (parancs, ígélet) vonatkozik. A Zsid 2,3-4-ben pedig azt olvassuk, hogy "amelyet miután kezdetben hirdetett az Úr, azok, akik hallották, biztosították (Bebaióó W. Bauer; WB: festmachen = tartósítottak, fixáltak, vö. 2Pt 1,15; Jn 20,31; Jel 1,11. 19; 21,5) számunkra, velük együtt bizonytságot tévén, arról az Isten jelekkel meg csodákkal és sokféle erőkkal a Szentlélek közléseivel az Ő akarata szerint". Miután Jel 22,18 szerint a jelen utolsó földi üdvtörténeti korszakban már kezünkben lehet az Istentől elkezdett (theopneustos) teljes Szentírás (2Tim 3,16), az álmok, látomások elveszítették Kijelentést-hordozó szerepüket és jelentőségüket. Természetesen a "mindenek által" munkálkodó Istent (Ef 4,6) nem köti semmi az Ő kijelentő munkájában, tehet kivételt: felhasználhat valaki életében egy-egy álmot is, de a Jézus Krisztusban adott teljes Kijelentése, s annak írásos bizonytságtétele, a Biblia szerint nem ez a "normális" útja az Ő akarata közlésének. Ahol álmok és látomások útján kap valaki "kijelentést", ott mindig nagyon komolyan és felelősen meg kell vizsgálni: vajon nem okkult terheltségek és adottságok vannak-e ezeknek az álmoknak és látomásoknak a hátterében?! Sajnos, a legtöbb esetben ez derül ki! Ami Istennek szuverén szabadsága, az nem jogosit fel bennünket a kijelentett isteni rend félretételére, még a Kijelentés vételében, keresésében sem! Ha a testté lett Ige,

Jézus Krisztus is szorosan ragaszkodott az írott Igéhez, nekünk sokkal inkább ezt kell tennünk, hogy megállhassunk az Ördögnek minden ravaszágával szemben! (vö. Mt 4,4. 7. 10; Jn 19,28; Ef 6,11. 17; Zsid 4,12).

Sok hívő őszinte vágya, hogy milyen jó lenne, ha Isten a megváltottak hitét, melyet a bibliakritika és az evolúciótan oly kíméletlenül támad, csodálatos jelekkel erősítené meg, s időről-időre jelenlétének látható és érezhető jelét adná, valamint az igehirdetést e szkeptikus és agnosztikus világban isteni erők által munkált jelekkel átütő erejűvé, meggyőzővé tenné! Az ilyen hívők viszont elfelejtkeznek arról, hogy a jelen üdvkorszakban "hitben járunk, nem látásban" (2Kor 5,7 vö. Lk 16,29. 31; Jn 20,29; Zsid 11,1; Rm 8,24).

7. FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

1. Dr. Gyökössy Endre: Magunkról magunknak 3. kiadás. Budapest, 1981.
2. Dr. Gyökössy Endre: Bevezetés a pásztorálpszichológiába. Budapest, 1981. (lit.)
3. Benedikt Peters: Die Bedeutung der Zeichen und Wunder in der Bibel. "Fest und Treu" Kontaktblatt junger Christen. Heft 33-37.
4. Lexikon zur Bibel. Hgg. Fritz Rienecker. Volksausgabe. Brockhaus Verl. Wuppertal, 1978. (6. Aufl. 486., 487., 1423)
5. Bibliai lexikon. Szerk.: Czeglédy Sándor, Hamar István, D. Dr. Kállay Kálmán. Bp., 1933. 49. l.
6. Solomon Mandelkern: Veteris Testamenti Concordantiae habraicae atque Chaldaicae, Graz, 1975. Prima par 378. l.
7. Wilhelm Gesenius: Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch. 17. Aufl. Berlin-Göttingen-Heidelberg, 1962. 221., 235. l.
8. Walter Bauer: Griechisches-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und den übrigen urshristlichen Literautr. Berlin-New York, 1971.
9. Dr. Kurt E. Koch: Okkultes ABC, Quebec, Canada. o. J. (321. 1. Aussensinnliche Wahrnehmung)
10. Dr. Kurt Hutten: Seher, Grübler, Enthusiasten. Das Buch der Sekten. 11. Aufl. Stuttgart, 1968.
11. Alfred Christlieb: Der Apostel Paulus, Marburg 1971. (Magyar nyelven megjelent Pál apostol címmel, a Péceli Református Egyházközség gondozásában)
12. Helmut Helling: Wahnung vor Verführung in der Pfingstbewegung und in der Charismatischen Bewegung. (Óvó figyelmeztetés a pünkösdisták és karizmatikus mozgalom tévelygéseire. 6 német nyelvű előadás; magnószalagra rögzített bizonyágtétele és élménybeszámolója)
13. Krúdy Gyula: Álmoskönyv. Budapest, 1966.
14. K.K. Platonov: A vallás lélektana. Kossuth Kiadó, 1968. (176-185. l.)

ÉSZREVÉTELEK AZ ADVENTISTÁK HAMIS TANÍTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

Az adventisták és a szombatisták újra meg újra megnyugtalanítják Isten gyermekeinek szívét. A Szentírás alapján rá kívánunk mutatni arra, hogy fenti személyek "más evangéliumot" hirdetnek, s ezért átok alatt vannak a Galata 1,9 szerint.

1. *kérdés:* Mikor kaptak a nem zsidók parancsot arra, hogy Isten törvényét megtartsák? (Rm 2,14) A szombatot Izráel népe a Sínai-hegyen kapta, és szövetségi jelül szolgált Isten és Izráel között (2Móz 31,16-17).
2. *kérdés:* Hol tesz az Írás különbséget ún. szertartási törvények és erkölcsi törvények között, ahogyan ezt az adventisták teszik? Minden parancsolatra ugyanaz az átok vonatkozik (5Móz 27,26).
3. *kérdés:* Amikor megkérdezték az Urat a tízparancsolat felől, nem a szombat megtartását mondta a legnagyobb parancsolatnak, sőt egyáltalán semmi hasonlót, hanem a szeretetet (Mt 22,35-40; 5Móz 6,5).
4. *kérdés:* Ha a 2Kor 3,1-18 szerint az ószövetség szolgálata "múlandó" volt, kicso-da újíttotta azt fel?
5. *kérdés:* Ha a Kol 2,14-18 szerint a szombat megtartása a törvény árnyékai közé tartozik, hogyan tehetjük ezt az árnyékot ismét hitünk egyik alaptételévé?
6. *kérdés:* Amikor a Cselekedetek 15-ben az apostolok és a vének hosszú megbeszélés után csak négy fontos dolgot soroltak föl, amit a nemzeteknek (pogányoknak) a zsidóságtól át kellett venniük, vajon miért hiányzott közülük a szombat?
7. *kérdés:* Ha az ösgyülekezet hívőinek - s itt eleinte kizárólag zsidókról volt szó - meg kellett volna tartaniuk a szombatot, akkor miért helyezték át össze-jöveleteiket a hét első napjára? (Csel 20,7; 1Kor 16)
8. *kérdés:* Miért nem áldoznak az adventisták minden szombaton két hibátlan bárányt és olajjal elegyített finomlisztet, mint ételáldozatot? Ennek elmu-lasztása a zsidók részére Isten egyenes kihívása lett volna.
9. *kérdés:* Miért tartják az adventisták a szombatnak csak egyik fajtáját? A 3Móz 25 szerint minden 7. és 50. év szintén szombat volt.
10. *kérdés:* Azt állítják, hogy a szombatot már a törvény előtt megtartották. A körülméltelkedés is régebbi, mint a törvény. Miért nem metélteti körül magát egyetlen adventista férfi sem?
11. *kérdés:* A Római levél 7. része szerint egy asszonynak nem lehet két férje: a "törvény és Krisztus". Az adventistáknak kettő van: a törvény és Krisztus.

12. *kérdés:* A tízparancsolat közül az Újszövetség kilencre hivatkozik. Csupán éppen a szombat parancsa hiányzik! Nem kellene-e ezen elgondolkodnunk?
13. *kérdés:* Volt-e valaha is olyan adventista, aki a szombatot Mózes rendelkezései szerint tartotta meg? Tökéletes nyugalom, nincs tűzrakás, nincs főzés és sütés, nincs utazás, nincs munka, nincs teherhordozás stb. Aki ezt nem tartotta meg, az a szombat meggyalázója volt. Ezek szerint valamennyi adventista a szombat meggyalázója.
14. *kérdés:* Ki tudná ma már megállapítani, hogy melyik nap a tényleges hivatalos szombat, minthogy a naptárt oly gyakran megváltoztatták, eleinte megfeleltek a szökőnapokról, majd később hozzácsatolták ezeket?

Ezzel még távolról sem merítettük ki a szombat ellen szóló bizonyítékok sorát, mégis legyen elég ennyi. Végül idézzük még az egyik legtekintélyesebb adventista prédikátor bizonyágtételét:

"Miután 28 éven keresztül megfigyeltem a szombatot, miután több mint ezer embert indítottam arra, hogy megtartsa a szombatot, miután Bibliámat több mint hússzor versről versre végigolvastam, miután minden szöveget, minden mondatot és minden szót, amely a szombatra vonatkozik, megvizsgáltam, miután adventista testvéreim által ajánlott, a szombatról szóló, különböző könyveket elolvastam, miután erről a kérdésről több mint tucatszor vitatkoztam és mindent Isten félelmében alaposan átvizsgáltam, eljutottam szívem és lelkiismeretem teljes bizonyosságára, hogy: az egész Biblia a 7. nap megtartása ellen tesz tanúságot." *M. Canright*